

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Michal Svoboda

**Trestné činy nebezpečné pronásledování a
nebezpečné vyhrožování**

Trestněprávní a kriminologické aspekty

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

Tematický okruh: Trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 21. 06. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 257 678 znaků včetně mezer.

Mgr. Michal Svoboda

V Praze dne 21.6.2021

Obsah

Úvod.....	5
Část trestněprávní.....	8
1. Trestněprávní odpovědnost	8
1.1. Zařazení do systematiky trestního zákoníku	8
1.2. Trestný čin nebezpečné vyhrožování	10
1.2.1. Základní skutková podstata	10
1.2.2. Kvalifikované skutkové podstaty	12
1.2.2.1. Člen organizované skupiny	13
1.2.2.2. Dítě a těhotná žena	14
1.2.2.3. Zbraň	14
1.2.2.4. Svědek, znalec a tlumočník	16
1.2.2.5. Zdravotnický pracovník	18
1.2.3. Vztah k dalším trestným činům a přestupkům	19
1.3. Trestný čin nebezpečné pronásledování	21
1.3.1. Základní skutková podstata	21
1.3.1.1. Výhrůžka ublížení na zdraví	24
1.3.1.2. Vyhledávání osobní blízkosti a sledování	25
1.3.1.3. Vytrvalé kontaktování	26
1.3.1.4. Omezení v obvyklém způsobu života	26
1.3.1.5. Zneužití osobních údajů	26
1.3.2. Kvalifikované skutkové podstaty	27
1.3.3. Vztah k dalším trestným činům a přestupkům	28
2. Sankcionování pachatelů.....	32
2.1. Tresty	32
2.1.1. Odnětí svobody	32
2.1.1.1. Výměra trestu odnětí svobody u zkoumaných trestných činů	32
2.1.1.2. Nepodmíněný trest odnětí svobody	37
2.1.1.3. Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody	38
2.1.1.4. Přiměřená omezení, přiměřené povinnosti a výchovná opatření	39
2.1.2. Domácí vězení	40
2.1.3. Obecně prospěšné práce	43
2.1.4. Peněžitý trest	45

2.1.5.	Propadnutí věci.....	47
2.1.6.	Zákaz činnosti	50
2.1.7.	Zákaz pobytu	52
2.1.8.	Vyhoštění	54
2.1.9.	Ostatní tresty	56
2.2.	Alternativy k trestům	59
2.2.1.	Hmotněprávní alternativy.....	59
2.2.2.	Procesněprávní alternativy	61
2.2.2.1.	Podmíněné zastavení trestního stíhání	62
2.2.2.2.	Podmíněné odložení návrhu na potrestání	65
2.2.2.3.	Narovnání	66
2.2.2.4.	Odstoupení od trestního stíhání.....	68
2.3.	Ochranná opatření	68
2.3.1.	Ochranné léčení.....	69
2.3.2.	Zabrání věci.....	70
2.3.3.	Ochranná výchova.....	71
2.3.4.	Zabezpečovací detence a zabránění části majetku.....	72
3.	Komparace s právním řádem platným v Anglii a Walesu.....	74
3.1.	Nebezpečné vyhrožování	74
3.2.	Nebezpečné pronásledování.....	77
	Část kriminologická.....	83
4.	Zařazení z kriminologického hlediska	83
5.	Stalking.....	84
5.1.	Pachatel	85
5.2.	Oběť	91
5.3.	Řešení a prevence.....	95
6.	Vyhrožování	99
	Závěr	102
	Seznam použitých zkratk	105
	Seznam použitých zdrojů	106
	Abstrakt	112
	Abstract.....	113

Úvod

K 1.1.2010 byl v českém trestním právu poprvé upraven trestný čin nebezpečné pronásledování, který má za cíl postihnout pachatele nebezpečných projevů stalkingu. Stalking, jako jedna z podob násilí, byla nejen forezní psychologií dlouhou dobu opomíjena, kdy se jí dostalo pozornosti zejména až v nedávné době. Stalking je v kriminologii definován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost.¹ Způsobů pronásledování je obrovská řada. Jednotlivá konkrétní jednání pachatele mohou být obecně a izolovaně považována za normální, nicméně v daném kontextu se jedná o nežádoucí a potenciálně nebezpečná jednání. Z tohoto důvodu tak může být stalking označován jako neobyčejný trestný čin, který se skládá pouze z cíleného opakování zdánlivě obyčejného a stereotypního chování.²

Současný svět žije v bezprecedentní době, kdy díky internetu a sociálním sítím je možné být v neustálém kontaktu prakticky s kýmkoliv. Existence sociálních sítí umožnila kontaktovat nejen osoby ve svém okolí, ale i osoby zcela cizí, včetně veřejně známých osob. Sociální sítě do určité míry vyloučily klasická média jako zprostředkovatele kontaktu mezi veřejně známými osobami a jejich fanoušky nebo obdivovateli, kdy umožnily navázání přímých kontaktů mezi nimi. Je samozřejmě možné argumentovat tím, že žádná osoba nemá povinnost užívat sociální sítě a lze tak předcházet nebo zarazit případné nevyžádané kontakty ze strany jiných osob. Nicméně s tímto názorem osobně nesouhlasím. Sociální sítě se fakticky staly nedílnou součástí každodenního života. Dávno nepředstavují jen formu zábavy a prostředek komunikace, ale nabývají ve svém významu i v dalších oblastech lidského života, kdy mohou sloužit například jako důležitý pracovní nástroj pro komunikaci s obchodními partnery nebo zákazníky. Sociální sítě nabývají na svém významu také nejen jako zdroj informací, kdy postupně nahrazují klasická média jako je televize nebo tisk, ale také se jedná o jedno z významných prostředí marketingu. Nucené neužívání sociálních sítí jako obrana proti nevyžádaným kontaktům tak dle mého názoru může mít u některých osob daleko větší dopad, než se může na první pohled zdát. Ať již současná sociální media budou pokračovat v současné podobě, nebo budou do budoucna nahrazena alternativami například založenými na blockchainové technologii, je zřejmé, že jejich význam nezmizí a je možné předpokládat jejich další rozvoj a zvýšení významu v lidském životě.

¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 212.

² SHERIDAN, LORRAINE P., ERIC BLAAUW, and GRAHAM M. DAVIES. "STALKING: Knowns and Unknowns.", s. 150 .

Možnost okamžitého kontaktu jakékoli osoby a skutečnost, že je možné na internetu dohledat prakticky jakékoli informace o jakékoli osobě, pak dává vzniknout velké škále možných způsobů páchaní dvou specifických trestných činů – nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování. V médiích je možné narazit na případy, kdy politik, profesionální sportovec, umělec nebo jiná veřejně známá osoba je terčem bezpočetných výhružek smrti, které jsou následkem předchozího výroku nebo konání. Tyto případy se samozřejmě netýkají pouze veřejně známých osob, ale mohou být adresovány prakticky komukoliv, kdo například na sociální síti prezentuje svůj politický názor nebo se vyjádří k určité otázce. Je však samozřejmě otázkou, do jaké míry jsou tyto výhružky takto skutečně zamýšleny, nebo zda jsou určitou nepřiměřenou nadsázkou způsobenou pocitem anonymity na internetu. Další otázkou je, jestli jsou tyto výhružky, resp. způsoby kontaktování, vůbec způsobilé vzbudit v adresátovi důvodné obavy o jeho život, zdraví, anebo život a zdraví jeho nejbližších. Jistě se pro orgány činné v trestním řízení nejedná o snadnou záležitost k řešení. Nicméně se domnívám, že těchto případů nejen že nebude ubývat, ale naopak budou stále více časté.

Cílem této práce je proto analyzovat problematiku trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování, a to zejména z pohledu trestního práva a dále zjistit, zda je současná právní úprava dostatečná na to, aby byla schopna efektivně postihnout pachatele těchto trestných činů. Pro potřeby analýzy otázky sankcionování zkoumaných trestných činů a s tím spojenou otázkou jejich závažnosti a společenské škodlivosti, je část této práce věnována také pohledu kriminologickému. První obsáhlejší část je věnována pohledu trestněprávnímu. První kapitola této části je zaměřena na v současné době účinnou právní úpravu předmětných trestných činů, kdy je důraz kladen především na objektivní stránku těchto trestných činů a jejich odlišení od jednání, které nedosahují intenzity odůvodňující trestněprávní postih jednajících osob. Druhá kapitola této části je věnována sankcionování pachatelů těchto trestných činů. V této kapitole jsou obecně rozebrány jednotlivé sankce, které dle současné právní úpravy lze užít v případě pachatelů předmětných trestných činů. Prostor je pak věnován nejen alternativním trestům, ale také tzv. odklonům, které představují prvky restorativní justice. V kapitole třetí první části je pak provedena komparace mezi právní úpravou zkoumaných trestných činů v českém právním řádu a právní úpravou v právním řádu platném v Anglii a Walesu. Druhá část se pak zabývá kriminologickými otázkami této problematiky. Je zaměřena především na charakteristiku pachatelů a obětí předmětných trestných činů a z toho vyplývající rozlišování jednotlivých druhů těchto trestných činů a jejich nebezpečnost. Součástí této části jsou pak také možnosti prevence této kriminality a způsoby, jakými se případná oběť může bránit nebo alespoň snížit závažnost vzniklých následků.

Hodnocení a úvahy *de lege ferenda* jsou pak uváděny vždy u konkrétních skutečností, kterých se týkají. Závěr pak shrnuje veškeré výsledky provedené analýzy a obsahuje také zmíněné úvahy *de lege ferenda*, které z analýzy vyplynuly.

Část trestněprávní

1. Trestněprávní odpovědnost

1.1. Zařazení do systematiky trestního zákoníku

Oba trestné činy, tj. trestný čin nebezpečné vyhrožování a trestný čin nebezpečné pronásledování, jsou zařazeny v hlavě X. dílu pátém trestního zákoníku mezi trestné činy narušující soužití lidí. Trestný čin nebezpečné vyhrožování byl mezi trestné činy narušující občanské soužití řazen již v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, a to ode dne 1.8.1965 kdy nabyl účinnosti zákon č. 56/1965 Sb., který nově upravoval tento trestný čin v ust. § 197a tr. zák. Ve vládním návrhu tohoto zákona je pak potřeba úpravy nového trestného činu odůvodněna tím, že občanské soužití je nutno účinně chránit proti pachatelům nebezpečného vyhrožování, spočívajícího v hrozbě nebezpečným útokem na život nebo zdraví jiného, i pokud pohnutka hrozby je jiná, než předpokládá § 196 a §197.³ Ustanovení § 196 tr. zák. tehdy upravovalo skutkovou podstatu vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobení škody velkého rozsahu skupině obyvatel, kdy kvalifikovanou skutkovou podstatou bylo spáchání tohoto činu pro politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu nebo vyznání. Ustanovení § 197 tr. zák. pak upravovalo vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu nebo užití násilí proti skupině obyvatel nebo jednotlivci v úmyslu odstrašit jiného od aktivní účasti na plnění úkolů socialistické společnosti.

Zařazení trestného činu nebezpečného vyhrožování v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, mezi trestné činy narušující soužití lidí pak je odůvodněné nejen svou věcnou blízkostí s dalšími trestnými činy jako násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci nebo podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práva svobod, ale také historickým zařazením tohoto trestného činu v předchozí právní úpravě.

Naopak trestný čin nebezpečné pronásledování nebyl v předchozím trestním zákoně vůbec upraven, ačkoliv existovaly prostředky, které jednání pachatele spadající pod tuto skutkovou podstatu mohly trestně postihnout již v rámci předchozí právní úpravy.⁴ V původním vládním návrhu trestního zákoníku trestný čin nebezpečné pronásledování také nebyl obsažen, nicméně v rámci projednávání v Poslanecké sněmovně byl tento trestný čin

³ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb., k §197a.

⁴ SÝKORA, Michal. Trestní postih cyberstalkingu. *Acta Universitatis Carolinae*. 4/2012, s. 95.

doplněn formou pozměňovacího návrhu, díky kterému byl tento nový trestný čin do konečného znění trestního zákoníku doplněn.

Trestný čin nebezpečné pronásledování je řazen také mezi trestné činy narušující soužití lidí. Toto řazení pak může mít své odůvodnění v tom, že zákonodárce tímto řazením vyjadřuje zájem na ochraně nerušeného mezilidského soužití, které toto ustanovení nepochybně sleduje.⁵ Dále toto řazení může odůvodňovat také určitou podobnost s trestným činem nebezpečné vyhrožování, který je do této skupiny trestných činů také zaražen.

Na druhou stranu by ale bylo také možné zařadit trestný čin nebezpečné pronásledování mezi věcně blízké trestné činy, tj. trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství.⁶ Někteří autoři pak uvažují i o zařazení tohoto trestného činu mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, a to zejména z důvodu, že oběti mohou trpět obdobnými příznaky jako oběti, které čelily například násilným nebo mravnostním trestným činům.⁷

Dle mého názoru by pak bylo vhodné spíše řazení mezi trestné činy proti svobodě v hlavě II. dílu prvním trestního zákoníku. U trestných činů dle ustanovení § 352, § 353, § 355 a § 356 je vždy úmyslem pachatele vyvolat v poškozeném strach, popřípadě vzbuzovat nenávisť nebo hanobit určitou skupinu lidí. Naopak u trestného činu nebezpečného pronásledování (mimo odst. 1 písm. a)) je primárním cílem pachatele být v kontaktu s poškozeným, kdy obava poškozeného je až důsledkem (ne vždy nutně přímým úmyslem) jednání pachatele. Pokud chování pachatele dosahuje již takové intenzity, kdy se jedná o trestný čin, nutně dochází k určitému omezení svobody poškozeného, kdy je buď přímo omezen v obvyklém způsobu života, nebo minimálně při svém rozhodování je nucen zvažovat možnost nechtěného kontaktu s pachatelem apod., což může ovlivnit jeho svobodu chování i velmi závažným způsobem (nucená změna telefonního čísla, změna bydliště, změna zaměstnání apod.).

Naopak pokud se jedná o skutkovou podstatu dle odst. 1 písm. a), jde o obdobnou situaci jako v případě nebezpečného vyhrožování a řazení je v tomto případě vhodné. Nicméně dle mého názoru by měly převážit ostatní skutkové podstaty, tj. písm. b) až e), kdy by se měla zdůraznit primárně ochrana svobody jednotlivce, a z tohoto důvodu bych raději trestný čin nebezpečného pronásledování řadil do hlavy II. dílu prvního trestního zákoníku, kdy mám za to, že klidné mezilidské soužití by v tomto případě mělo být až druhotným objektem tohoto trestného činu.

⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3293.

⁶ Ibid.

⁷ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*, s. 489.

1.2. Trestný čin nebezpečné vyhrožování

Trestný čin nebezpečné vyhrožování je upraven v ustanovení § 353 TrZ, který jej definuje takto:

„Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“

Vzhledem k tomu, že základní skutková podstata stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí jeden rok a kvalifikovaná skutková podstata stanoví horní hranici trestu odnětí svobody na tři roky, vždy se bude jednat podle ustanovení § 14 odst. 2 TrZ o přečin.

Je třeba také upozornit, že se na trestní stíhání trestného činu nebezpečného vyhrožování uplatní institut souhlasu poškozeného dle ust. § 163 a §163a TrŘ.

1.2.1. Základní skutková podstata

Objektem trestného činu nebezpečné vyhrožování je klidné mezilidské soužití, přičemž smyslem tohoto ustanovení je ochrana před jeho rušením spočívajícím ve vyvolání obav o život, zdraví nebo majetek.⁸

Pachatelem tohoto trestného činu může být jakákoli trestně odpovědná fyzická osoba a podle ustanovení § 7 a contrario TOPO může být pachatelem tohoto trestného činu i osoba právnická. V případě právnické osoby jako pachatele trestného činu nebezpečné vyhrožování tak došlo ke změně, neboť v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob ve znění účinném do 30.11.2016 nebyl tento trestný čin uveden v taxativním výčtu trestných činů, kterých se mohla právnická osoba dopustit, a proto trestněprávní odpovědnost právnických osob byla u tohoto trestného činu vyloučena. Změnu přinesla až novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob zákonem č. 183/2016 Sb., kdy od 1.12.2016 již může právnická osoba být trestněprávně odpovědná také za tento trestný čin.

Podle ustanovení § 353 TrZ ve spojení s ustanovením § 13 odst. 2 TrZ pro naplnění této skutkové podstaty je třeba úmyslné zavinění pachatele.

Obsahem výhrůžky pak musí být hrozba usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou. Usmrcením se rozumí jakékoli zbavení života, kdy je nerozhodné, jakých

⁸ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*, s.898.

prostředků je při tom užito, zda šlo o jednání jednorázové nebo o jednání postupné a dlouhodobé.⁹ Těžká újma na zdraví je pak specifikována v ustanovení § 122 odst. 2 TrZ, kdy se těžkou újmou na zdraví rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Toto ustanovení pak taxativně uvádí typy těžké újmy na zdraví – zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohydění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo delší dobu trvající porucha zdraví. Obě tyto podmínky musí být splněny zároveň, tj. musí se jednat o vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění a musí být naplněn jeden z taxativně uvedených typů těžké újmy na zdraví.¹⁰ Jiná těžká újma musí být co do své závažnosti hodnocena jednak s přihlédnutím k jejím alternativám (výhrůžka usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví) a jednak ke konkrétním okolnostem případu s přihlédnutím i k tomu, jak subjektivně pociťuje újmu ten, komu je vyhrožováno.¹¹ Vyhrožování může být jak majetkové povahy – vyhrožování způsobení škody velkého rozsahu nebo škody na věci vysoké umělecké hodnoty, ke které má poškozený citový vztah, anebo nemajetkové povahy - vyhrožování usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví osobě poškozenému blízké, vyhrožování únosem takové osoby apod.¹² Osobou blízkou se pak rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner a jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.¹³

Pachatel musí vyhrožovat poškozenému takovým způsobem, který je způsobilý vyvolat v poškozeném důvodnou obavu. Důvodnou obavou se rozumí obava objektivně způsobilá vyvolat vyšší stupeň úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu zla, kterým je na poškozeného působeno.¹⁴ Důvodná obava u poškozeného nemusí vzniknout, ale je třeba, aby vznik takové důvodné obavy byl na základě jednání pachatele objektivně reálný.¹⁵ Skutečnost, zda je výhrůžka usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou způsobilá vzbudit v poškozeném důvodné obavy, je třeba zkoumat vždy na základě jednotlivých okolností daného případu, a to včetně jejich vzájemných souvislostí. Nevyžaduje se, aby výhrůžka usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou byla pachatelem přímo výslovně

⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1462.

¹⁰ *Ibid.*, s. 1317.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2014, č.j. 8 Tdo 1415/2013-176 (NS 4172/2014).

¹² *Ibid.*

¹³ Ustanovení § 125 TrZ.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.2014, sp. zn. 3 Tdo 1360/2014 (NS 5981/2014).

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2014, č.j. 8 Tdo 1415/2013-176 (NS 4172/2014).

formulována, ale postačí, pokud je z okolností případu (chování pachatele, osoba pachatele, osoba poškozeného, místo spáchání trestného činu apod.) možné, aby na základě komplexní posouzení situace poškozený mohl objektivně cítit obavu z takové újmy. Podle mého názoru si pak lze představit i situace, kdy lze spáchat tento trestný čin (tj. vzbudit důvodnou obavu) výlučně pouze jednáním nebo chováním pachatele bez nutnosti verbálního projevu pachatele vůči poškozenému (zejména pokud například pachatel má při sobě zbraň). Při posuzování však bude třeba odlišit projevy, při kterých sice bylo použito silných slov nebo jiných aktů, ale ve skutečnosti o nic závažnějšího nešlo.¹⁶

Není také třeba, aby ten, komu je vyhrožováno, byl osobně přítomen, ale postačuje, aby mu byla výhružka adresována takovým způsobem, že si je pachatel vědom toho, že se o ní poškozený dozví.¹⁷ Z tohoto je pak zcela zřejmé, že tuto výhružku je možné adresovat také prostřednictvím internetu a sociálních sítí, kdy pachatel ví, komu je výhružka adresována a že se o ní adresát dozví.

1.2.2. Kvalifikované skutkové podstaty

Ustanovení § 353 odst. 2 TrZ upravuje celkem pět kvalifikovaných skutkových podstat. První z nich postihuje způsob spáchání tohoto trestného činu a zbylé čtyři se pak zaměřují na osobu poškozeného:

„Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny,*
- b) vůči dítěti nebo těhotné ženě,*
- c) se zbraní,*
- d) na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo*
- e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svou obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo mu uloženou podle zákona.“*

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.2014, sp. zn. 3 Tdo 1360/2014 (NS 5981/2014).

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3286.

1.2.2.1. Člen organizované skupiny

Na úvod je třeba odlišit organizovanou skupinu a organizovanou zločineckou skupinu. Trestní zákoník upravuje organizovanou zločineckou skupinu, nicméně definici organizované skupiny neobsahuje. Judikatura pak definuje organizovanou skupinu jako sdružení více osob (tj. nejméně tři trestně odpovědných fyzických nebo právnických osob), v němž je provedeno určité rozdělení úloh mezi jednotlivé členy a její činnost se v důsledku toho projevuje určitou plánovitostí a koordinovaností a jímž se spáchání činu usnadňuje a zvyšuje se pravděpodobnost dosažení sledovaného cíle a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.¹⁸ Ustanovení § 129 TrZ pak definuje organizovanou zločineckou skupinu jako společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a s dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchání úmyslné trestní činnosti. Organizovaná zločinecká skupina tedy vyžaduje vnitřní organizační strukturu a u organizované skupiny postačí prostá dělba úkolů bez sofistikované vnitřní organizace. Druhým rozdílem je pak soustavnost, kdy organizovaná skupina nemusí mít trvalý charakter a tímto způsobem lze spáchat jen jeden trestný čin. Naopak znakem organizované zločinecké skupiny je, že byla založena za účelem soustavného páchání úmyslné trestné činnosti.¹⁹ Lze tak uzavřít, že organizovaná zločinecká skupina je kvalifikovaná organizovaná skupina, která vykazuje ještě větší společenskou škodlivost než „prostá“ organizovaná skupina.

Existence organizované skupiny není podmíněna tím, aby všichni její členové byli současně spolupachateli trestného činu. Jejími členy mohou být i účastníci ve smyslu ust. § 24 odst. 1 TrZ, případně též další osoby mající na činu podíl, avšak přímo neztotožněné, za splnění předpokladu, že si jsou trestně stíhané osoby takové okolnosti vědomi.²⁰ Pachatel také nemusí být výslovně přijat za člena organizované skupiny, ale postačuje pokud se pachatel fakticky a neformálně včlení od skupiny a aktivně se podílí na její činnosti.²¹ Je tedy zřejmé, že aby mohl pachatel naplnit tuto kvalifikovanou skutkovou podstatu je třeba, aby se na činnosti organizované skupiny podílel úmyslně.

¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.5.1976, sp. zn. 4 To 13/76 (R 53/1976 tr.) a rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.7.1985, sp. zn. 11 To 51/85 (R 45/1986 tr.).

¹⁹ V této souvislosti je vhodné také upozornit na ustanovení §107 odst. 2 TrZ, které stanoví, že: „skutečnost, že se pachatel trestného činu dopustil jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou, nebrání tomu, aby za splnění podmínek stanovených tímto zákonem byl současně postížen jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.“

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.4.2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010 (R 22/2011 tr.).

²¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 568.

1.2.2.2. Dítě a těhotná žena

Těhotnou je žena od uhnízdění oplodněného vajíčka v děložní sliznici do počátku porodu.²² K ukončení těhotenství nemusí dojít pouze porodem, ale také samovolným nebo umělým potratem. Podle ustanovení § 126 TrZ se dítětem rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. Ustanovení § 353 odst. 2 písm. b) TrZ pak stanoví pouze pojem dítě bez dalšího upřesnění (na rozdíl například od kvalifikované skutkové podstaty trestného činu vraždy podle ust. § 140 odst. 3 písm. c) TrZ). Proto se ve vztahu k tomuto ustanovení bude za dítě považovat osoba mladší osmnácti let, tj. do dne předcházejícímu dni osmnáctých narozenin.²³ Aby mohl být pachatel trestně odpovědný za naplnění této kvalifikované skutkové podstaty je podle ust. § 17 písm. b) TrZ třeba, aby pachatel se zřetelem na konkrétní okolnosti případu (fyzický vzhled a chování poškozeného, jejich vyjadřování apod.) a svoje osobní poměry alespoň měl a mohl vědět, že osoba, proti níž výhrůžka směřuje je těhotnou ženou nebo osobou mladším osmnácti let, tedy postačí nedbalostní zavinění.

1.2.2.3. Zbraň

Podle ustanovení § 118 TrZ se spácháním trestného činu se zbraní rozumí, jestliže pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe. Zbraní se pak podle tohoto ustanovení rozumí cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším (pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného). Postačuje tedy, aby měl pachatel zbraň u sebe za účelem, aby ji užil ke své pohrůžce vůči poškozenému. Pokud tedy například pachatel má u sebe střelnou zbraň (ukrytou pod oděvem) a tuto zbraň poškozenému pouze ukáže jako prostředek k zesílení pohrůžky nebo k samotnému vyjádření pohrůžky, půjde o trestný čin spáchaný se zbraní a není třeba, aby pachatel například namířil stejnou zbraní na poškozeného nebo jejím použitím poškozenému výslovně vyhrožoval.²⁴ Je patrné, že je třeba, aby pachatel úmyslně použil zbraň při své výhrůžce za účelem ovlivnění poškozeného nebo, aby věděl, že spolupachatel při jednání zbraň použije.

Judikatura také připouští, že je možné spáchat trestný čin se zbraní, i když poškozený není osobně přítomen. O trestný čin vydírání spáchaný se zbraní tak půjde v případě, že

²² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1470.

²³ *Ibid*, s. 1661.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2006, sp. zn. 8 Tdo 1553/2006 (R 53/2007 tr.).

pachatel doručí poškozenému balíček obsahující rozebraný ruční granát na zdůraznění svého požadavku na zaplacení peněžní částky.²⁵ Vrchní soud v Praze v tomto rozsudku pak uvádí:

„Jestliže pak jednání obžalovaných, které lze nepochybně považovat za pohružku násilí, bylo zdůrazněno tím, že spolu s požadavkem na zaplacení částky 1 000 000 Kč byl poškozenému Ing. R. B. zaslán i obranný granát, byť v rozloženém stavu, je vrchní soud toho názoru, že k vydírání ve smyslu § 235 odst. 1 tr. zák. bylo použito zbraně podle odst. 2 písm. c) tohoto zákonného ustanovení. Doručením rozebraného granátu společně s výzvou na zaplacení částky 1 000 000 Kč obžalovaní zdůraznili vážnost svého požadavku a nepochybně na straně poškozeného zesílily obavy z následku nezaplacení. Lze tedy shrnout, že za situace, kdy pohružka násilí pro případ nezaplacení požadované částky peněz byla zesílena tím, že poškozenému byl poštou doručen balíček obsahující rozebraný ruční granát, a poté bylo u něj telefonicky ověřováno, zda zásilku s granátem obdržel, je nutno dospět k závěru, že ke spáchání trestného činu vydírání došlo se zbraní ve smyslu ustanovení § 235 odst. 2 písm. c) tr. zák.“

Obdobně pak například Nejvyšší soud ČR dovodil, že trestný čin vydírání je spáchán se zbraní také v případě, jestliže pachatel pro dosažení svého požadavku na zaplacení určité peněžní částky použije jako hrozbu působící na psychiku poškozeného tašku s tritolovou výbušninou, kterou mu doručí, přičemž není rozhodné, že tato výbušnina nebyla opatřena rozbuškou.²⁶ Nejvyšší soud ČR v tomto rozhodnutí pak uvádí:

„Za zbraň je tedy nutné považovat nejen zbraň v technickém, resp. formálním smyslu (zbraň střelná, sečná apod.), nebo prostředky mající charakter zbraně spíše v materiálním smyslu (např. kámen, železná tyč), ale i prostředky, jimiž lze dosáhnout ovlivnění psychiky poškozeného natolik, aby jednal podle vůle pachatele. V souladu s těmito závěry byl za zbraň považován např. rozložený ruční granát doručený poškozenému, o němž se ve svém dovolání zmiňuje obviněný, ačkoli v takovém stavu nebyl rozložený granát bezprostředně jako zbraň použitelný ke svému původnímu účelu, pokud byl i přesto jeho prostřednictvím zdůrazněn požadavek pachatele a v návaznosti na to byly zesíleny obavy poškozeného z následků nevyhovění (nezaplacení peněz) pachateli trestného činu vydírání. Obdobně může být zbraní podle dalšího z citovaných rozhodnutí i plastová napodobenina pistole. Ačkoli takovým předmětem nelze učinit útok proti tělu důraznějším ve smyslu usmrcení či poranění napadené osoby, na psychiku poškozeného může mít jeho použití stejné účinky jako pohružka skutečnou zbraní, neboť výhružku zesiluje.“

²⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28.1.1998, sp. zn. 10 To 143/97 (R 19/1999 tr.).

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2004, sp. zn. 5 Tdo 985/2004 (R 25/2005 tr.).

Z tohoto rozhodnutí je pak patrné, že poškozený musí zbraň vnímat svými smysly, a navíc tato zbraň musí mít vliv na psychiku poškozeného, což je cílem pachatele. V kontextu trestného činu nebezpečného vyhrožování tak zbraň musí v poškozeném vzbudit obavy, že tato zbraň bude užita k jeho usmrcení, způsobení těžké újmy na zdraví nebo jiné těžké újmy. Dle této judikatury je pak nerozhodné, že užitím takového předmětu nelze fakticky učinit útok proti tělu důraznějším, pokud je tento předmět způsobilý na psychiku poškozeného působit stejně jako pohružka skutečnou zbraní.

Při výhrůžce by zbraň měla být bezprostředně použitelná vůči poškozenému, nebo by měla minimálně vyvolat v poškozeném dojem, že může být proti němu bezprostředně užita, i když jde například o neškodnou atrapu. V takovém případě tak může jít skutečně o nepřeborné množství věcí, které lze v takovém kontextu užít (nůž, kámen, tyč, automobil apod.). V případě situace, kdy poškozený není přítomen jednání pachatele, měla by taková zbraň (například shora zmíněný granát nebo výbušnina) být způsobilá způsobit smrt, těžkou újmu na zdraví nebo jinou těžkou újmu bez nutnosti dalšího dodatečného zásahu pachatele. V takovém případě by pak mělo být nerozhodné, zda je v daném konkrétním případě například taková zbraň rozebrána, chybí jí důležitá součástka nebo jde pouze o atrapu. Důležitou skutečností je, aby byla způsobilá v adresátovi vyvolat důvodné obavy z toho, že by mohla být bezprostředně k takové újmě užita.

1.2.2.4. Svědek, znalec a tlumočník

Podle ust. § 97 TrŘ, má každý povinnost na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Svědkem se tak rozumí osoba, která skutečnosti důležité pro trestní řízení vnímala svými smysly. Pro případ, kdy svědek má povinnost vypovídat (tj. neexistuje žádný důvod pro odmítnutí výpovědi nebo není zde dán zákaz výpovědi) a uvede před v zákoně vyjmenovanými orgány nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo takovou okolnost zamlčí, dopustí se tím trestného činu křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek podle ust. § 346 odst. 2 TrZ. Osoba svědka pak musí být z pohledu této kvalifikované skutkové podstaty chápána v materiálním smyslu, tj. musí se jednat o osobu, jež vnímala skutečnosti, které mohou být podkladem pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení a je již nerozhodné, zda svědek byl nebo nebyl formálně předvolán ke svědecké výpovědi.²⁷

²⁷ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.12.2001, sp. zn. Tpjn 303/2001 (R 15/2002 tr.).

Podle ust. § 105 odst. 1 TrŘ, je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření a pokud takové vyjádření není postačující, přibere znalce. Znalec je pak k trestnímu řízení přizván jako odborník za účelem, aby pro účely trestního řízení objasnil určité skutečnosti, které na rozdíl od svědka nevnímá svými smysly a pro jejichž posouzení jsou třeba odborné znalosti. Obdobně jako v případě svědka, se znalec může dopustit trestného činu křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek podle ust. § 346 odst. 1 nebo odst. 2 TrZ, pokud podá nepravdivý, hrubě zkreslený nebo neúplný znalecký posudek, popř. pokud z pozice znalce uvede před v zákoně vyjmenovanými orgány nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí nebo takovou okolnost zamlčí.

Podle ust. § 28 odst. 1 TrŘ, je-li třeba přetlumočit obsah písemnosti, výpovědi nebo jiného procesního úkonu nebo využije-li obviněný svého práva podle ust. § 2 odst. 14 TrŘ (právo užít svého mateřského jazyka nebo jazyka, který ovládá), přibere se tlumočnick. Tlumočnick pak překládá pro účely trestního řízení z cizího do českého jazyka a naopak. V případě, kdy tlumočnick nesprávně, hrubě zkresleně nebo neúplně tlumočí skutečnosti nebo okolnosti, které mají podstatný význam pro rozhodnutí ve věci, dopustí se tím trestného činu křivé tlumočení podle ust. § 347 odst. 1 nebo odst. 2 TrZ.

Je nutné zdůraznit, že svědkem, znalcem a tlumočnickem se ve smyslu této kvalifikované skutkové podstaty nemíní pouze svědek, znalec a tlumočnick vystupující před trestním soudem, ale míní se tím také svědci, znalci a tlumočnicki v řízeních před jinými soudy (civilními a správními) a v řízeních před dalšími orgány veřejné správy (např. před policejními orgány apod.).

Pachatel nemusí vědět, že jde o osobu s postavením svědka, znalce nebo tlumočnicka ve smyslu konkrétního procesního nebo jiného právního předpisu upravující jeho postavení, ale postačuje, že zná skutkové okolnosti, z kterých se vyvozuje, že jde o svědka, znalce nebo tlumočnicka, který má z takového postavení odpovídající povinnosti.²⁸ Vzhledem k tomu, že trestný čin musí být spáchán výlučně v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, je zřejmé, že pachatel musí z této pohnutky vždy jednat v přímém úmyslu.²⁹ V tomto smyslu je tak zcela logická podmínka, že pachatel musí chtít (je to jeho pohnutkou a cílem) vyhrožovat poškozenému ve spojitosti s jeho postavením svědka, znalce nebo tlumočnicka.

²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1533.

²⁹ *Ibid.*

Trestný čin nebezpečné vyhrožování podle ust. § 353 odst. 1, odst. 2 písm. d) TrZ bude nezbytné odlišit od trestného činu vydírání podle ust. § 175 odst. 1, odst. 2 písm. e) TrZ. Ke vztahu k dalším trestním činům více v bodě 1.2.3. této části.

1.2.2.5. Zdravotnický pracovník

Zdravotnickým pracovníkem je fyzická osoba, který vykonává odbornou zdravotnickou praxi v některém ze zdravotnických oborů, pro něž v souladu se svým vzděláním získala způsobilost k výkonu povolání.³⁰ Ustanovení § 353 odst. 2 písm. e) TrZ pak stanoví, že musí k naplnění této kvalifikované skutkové podstaty dojít „*při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví*“. Ke spáchání trestného činu dle tohoto ustanovení nemusí být pachatel tou osobou, které se dostává zdravotní péče, ale může být i jakoukoli třetí osobou. Je také nerozhodná pohnutka pachatele. Na posouzení tak nemá vliv, když se například pachatel domnívá, že mu zdravotnický zákrok není poskytován na potřebné úrovni, anebo s takovým zákrokem nesouhlasí a chce mu zabránit.³¹ Toto ustanovení ale nemíří na ochranu pouze zdravotníku. Druhá část tohoto ustanovení, tj. „*...nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.*“, míří také na ochranu dalších osob, jako jsou hasiči (nejen profesionální, ale i dobrovolní), záchranáři, horská služba apod.³² K uplatnění tohoto ustanovení však trestný čin musí být spáchán v době, kdy poškozený koná svou povinnost k ochraně života, zdraví nebo majetku.

Z hlediska zavinění pachatel obdobně jako v případě svědka, tlumočnicka nebo znalce nemusí vědět, že jde o osobu ve shora specifikovaném postavení ve smyslu konkrétního právního předpisu, ale postačí že zná skutkové okolnosti, ze kterých se vyvozuje, že jde o takovou osobu, která má povinnost směřující k ochraně života, zdraví nebo majetku z takového postavení vyplývající.³³ Pachatel však musí spáchat trestný čin proti osobě v souvislosti s výkonem její povinnosti k ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jejího povolání, postavení, funkce nebo přímo ze zákona, a proto bude nutný minimálně eventuální úmysl pachatele.³⁴ Je třeba dát za pravdu názoru uvedeném v komentáři, kdy je třeba trvat na zavinění minimálně v eventuálním úmyslu, kdy pachatel (aby mohl vůbec naplnit tuto kvalifikovanou

³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1473.

³¹ *Ibid.*, s. 1533.

³² *Ibid.*, s. 1473.

³³ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 353 bod 27.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1534.

skutkovou podstatu) musel nutně být srozuměn s tím, že se jedná o zdravotnického pracovníka při výkonu zdravotnického zaměstnání, nebo že poškozený plnil svou povinnost a pachatel tak nutně musel být minimálně srozuměn s tím, že páchá trestný čin vůči takové osobě. Jelikož zde není výslovně uvedeno „*v souvislosti*“ jako v jiných ustanoveních, je účelem poskytnout vyšší ochranu určité skupině osob a není nutné vyžadovat výlučně přímý úmysl, jako v předchozím bodě.

1.2.3. Vztah k dalším trestným činům a přestupkům

Trestný čin nebezpečné vyhrožování je třeba odlišovat od trestného činu vydírání podle ust. § 175 TrZ. Je-li pohrůzka usmrcením, těžkou újmou na zdraví, nebo jinou těžkou újmou prostředkem k vynucení určitého chování, nejde o trestný čin nebezpečné vyhrožování, ale o trestný čin vydírání.³⁵ Rozdíl mezi těmito dvěma trestnými činy tak spočívá v tom, že v případě trestného činu vydírání je výhrůzka pouze prostředkem k tomu, aby vydíraný něco konal, opominul nebo trpěl, přičemž v případě trestného činu nebezpečného vyhrožování je již samotná výhrůzka a způsobení důvodných obav na straně poškozeného cílem jednání pachatele. Pro spáchání trestného činu vydírání také postačuje poměrně nižší intenzita výhrůzky, kdy zákon vyžaduje pohrůzku násilí, a není tak třeba vyhrožovat pouze usmrcením nebo těžkou újmou.

Obdobné pak bude odlišení od trestného činu loupeže podle ust. § 173 TrZ. Pokud tedy pachatel použije pohrůzku bezprostředního násilí (zde není znakem skutkové podstaty intenzita újmy, která je obsahem výhrůzky) za účelem zmocnění se cizí věci, půjde o loupež a nikoli o nebezpečné vyhrožování.

Pokud pachatel později naplní svou výhrůzku usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou, bude trestný čin nebezpečné vyhrožování zpravidla konzumován závažnějším poruchovým trestným činem, tj. trestným činem vraždy podle ust. § 140 TrZ, těžkým ublížením na zdraví podle ust. § 145 TrZ nebo i trestným činem obecného ohrožení podle ust. § 272 TrZ apod.³⁶

Vedle trestného činu nebezpečného vyhrožování nelze v jednočinném souběhu spáchat trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle ust. § 352 odst. 2 TrZ, neboť trestný čin nebezpečné vyhrožování je ve vztahu subsidiarity k tomuto trestnému činu.³⁷ S tímto názorem se ztotožňuji, neboť trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10.11.1982, sp. zn. 1 Tz 27/82 (R 25/1983 tr.).

³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3289.

³⁷ *Ibid.*

postihuje „kvalifikované“ výhrůžky, které dle mého názoru vykazují vyšší společenskou škodlivost (což vyplývá i ze zákonem stanovené trestní sazby), neboť takové jednání pachatele je založeno na jeho postoji (světonázoru), který odporuje ideám a základům moderní lidské společnosti jako je zákaz diskriminace, svoboda vyznání nebo právo sdružovat se v politických stranách a účastnit se svobodné soutěže politických stran (samozřejmě za dodržení zákonem stanovených podmínek).

Trestnému činu nebezpečné vyhrožování bude odpovídat přestupek podle ust. § 7 odst. 1 písm. c) bod 1., zákona o některých přestupcích, které stanoví, že fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že úmyslně naruší občanské soužití tak, že jinému vyhrožuje újmou na zdraví. Občanským soužitím se pak rozumí určitý souhrn ustálených pravidel jednání a chování ve společnosti, který je založen na respektování práv ostatních lidí, jejichž dodržování v určitém čase a místě je ve společnosti obvyklé.³⁸ Tohoto přestupku se však nemůže dopustit právnická osoba.³⁹ V tomto bodě tak spatřuji určitou nekonzistentnost, kdy se právnická osoba může dopustit trestného činu, ale nikoli již odpovídajícího přestupku. Jak právnická, tak i fyzická osoba se může také dopustit přestupku narušení občanského soužití tím, že se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání. Toto ustanovení lze chápat jako tzv. zbytkovou kategorii, která subsumuje všechna ostatní hrubá jednání, která nejsou v zákoně výslovně uvedena.⁴⁰ Znovu je třeba, aby takové jednání bylo způsobilé narušit občanské soužití. Pokud jsou tyto přestupky spáchány mezi osobami blízkými, je třeba dle ust. § 7 odst. 7 zákona o některých přestupcích, ve spojení s ust. § 79 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, souhlas osoby poškozené k zahájení a pokračování řízení o přestupku. Hranice mezi přestupkem a trestným činem bude dána zejména předmětem výhrůžky, kdy pro trestný čin nepostačuje výhrůžka „prostého“ ublížení na zdraví, ale je třeba závažnější újmy, jak je popsáno výše. Při tomto posuzování se také uplatní subsidiarita trestní represe, kdy bude třeba posoudit, zda je nutné jednání posuzovat dle ustanovení trestního zákoníku a zda nepostačuje odpovědnost dle jiných právních předpisů (například právě dle předpisů správního práva upravující přestupky).

³⁸ JEMELKA, Luboš. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*, s. 1060.

³⁹ Ust. § 7 odst. 2 zákona o některých přestupcích, a contrario.

⁴⁰ JEMELKA, Luboš. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*, s. 1061.

1.3. Trestný čin nebezpečné pronásledování

Trestný čin nebezpečné pronásledování je upraven v ustanovení § 354 TrZ, který jej definuje takto:

„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,*
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,*

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“

Vzhledem k tomu, že základní skutková podstata stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí jeden rok a kvalifikovaná skutková podstata stanoví horní hranici trestu odnětí svobody až na tři roky, vždy se bude jednat podle ustanovení § 14 odst. 2 TrZ o přečin.

Stejně jako u trestného činu nebezpečné vyhrožování se na trestní stíhání trestného činu nebezpečného pronásledování uplatní institut souhlasu poškozeného dle ust. § 163 a §163a TrŘ.

1.3.1. Základní skutková podstata

Objektem trestného činu nebezpečné pronásledování je klidné mezilidské soužití chráněné před rušením, které spočívá v obtěžování a znepříjemňování života oběti nad únosnou míru.⁴¹ Je také nepochybné, že toto ustanovení má svým objektem velice blízko k trestným činům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (jak je rozebráno v kapitole 1.1. této části).

Pachatelem trestného činu nebezpečné pronásledování může být jakákoli trestně odpovědná fyzická osoba. Na rozdíl od trestného činu nebezpečné vyhrožování se podle ustanovení § 7 TOPO nemůže tohoto trestného činu dopustit právnická osoba.

Podle ustanovení § 354 ve spojení s ustanovením § 13 odst. 2 TrZ pro naplnění této skutkové podstaty je třeba úmyslné zavinění pachatele. Ve většině případů pak nutně půjde o

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*, s.901.

úmysl přímý. Úmysl nepřímý pak bude dán pouze výjimečně, a to v případech, kdy cílem pachatele je spáchání jiného trestného činu (např. únos dítěte).⁴² Komentář také uvádí, že úmysl pachatele přitom směřuje ke způsobení újmy poškozené osobě, a to ať již ve formě psychické, tak i fyzické.⁴³ Nejvyšší soud k tomuto uvádí, že podstatou tohoto trestného činu není to, že pachatel skutečně chce poškozeného nebo jemu blízké osoby fyzicky napadnout, ale to, že pouze chce, aby z toho měl poškozený strach.⁴⁴ V tomto případě však mám za to, že i zde mohou být dány případy právě nepřímého úmyslu (alespoň v počátcích jednání, kdy jednání pachatele se velmi často stupňuje až postupem času). Cílem pachatele může být navazování a udržování kontaktu s poškozeným, kdy způsobení zejména psychické újmy poškozenému není cílem nebo účelem jednání pachatele. Nicméně tito pachatelé musí nutně být srozuměni s tím, že svým jednáním mohou újmu poškozenému způsobit (mimo základní skutkové podstaty dle ust. § 354 odst. 1 písm. a) TrZ).

Objektivní stránka trestného činu nebezpečné pronásledování zahrnuje dlouhodobé pronásledování jiného prováděné v konkrétních, zákonem stanovených formách jednání, která jsou způsobilá v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.⁴⁵ Společným jmenovatelem takových společensky škodlivých aktivit je v jejich souhrnu záměr pachatele obtěžovat jiného tak intenzivně, že to ohrožuje jeho psychickou (nebo fyzickou) integritu, přičemž zpočátku nemusí jít o viditelné patologické, asociální chování.⁴⁶

Jednání pachatele musí být způsobilé vzbudit v poškozeném důvodnou obavu o jeho život, zdraví, nebo život a zdraví osob jemu blízkých. Důvodnou obavou se pak rozumí obava objektivně způsobilá vyvolat vyšší stupeň úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu zla, kterým je na poškozeného působeno.⁴⁷ Důvodná obava u poškozeného nemusí vzniknout, ale je třeba, aby vznik takové důvodné obavy byl na základě jednání pachatele objektivně reálný.⁴⁸ Znovu je vždy tuto otázku zkoumat na základě všech jednotlivých okolností daného případu, a to včetně jejich souvislostí (chování pachatele, osoba pachatele, osoba poškozeného, místo a způsoby páchaní trestného činu apod.). Za důvodnou obavu je třeba považovat nejen obavu o zdraví fyzické, ale také obavu ze způsobení psychických poruch.⁴⁹ K psychickým poruchám

⁴² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3299.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2014, č.j. 8 Tdo 1084/2014-66 (NS 6415/2014).

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.2.2017, č.j. 3 Tdo 1625/2016-41 (NS 1045/2017).

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2014, sp. zn. 3 Tdo 1360/2014 (NS 5981/2014).

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2014, č.j. 8 Tdo 1415/2013-176 (NS 4172/2014).

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3298.

zdraví často v důsledku pronásledování pachatele dochází a tyto pak významně ovlivňují způsob života po nikoli krátkou dobu.⁵⁰ Válková také upozorňuje, že u nebezpečného pronásledování dochází téměř vždy k eskalaci nebezpečných projevů chování, která svým komplexním rozsahem a narůstající intenzitou oběť často psychicky či fyzicky trvale poškodí.⁵¹

Musí pak jít jen o takové způsoby pronásledování, které představují opakované, trvající a nechtěné navazování kontaktů s obětí za použití násilí nebo jiných srovnatelných praktik (vydírání, útisk apod.), přičemž se zde opakováním rozumí více než deset pokusů o kontakt, trvajícím obdobím pak minimálně doba čtyř týdnů.⁵² Ojedinelé nebo náhodné projevy, byť jinak nežádoucího chování, tyto požadavky nespĺňují.⁵³ Z těchto názorů Nejvyššího soudu vyvstávají dvě otázky – jaké minimální intenzity musí jednání pachatele dosáhnout a otázka dlouhodobosti.

K otázce minimální intenzity jednání pachatele. Shora citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2017, č.j. 3 Tdo 1625/2016-41, nebo také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.7.2018, č.j. 4 Tdo 777/2018-26, uvádí, že stalking zahrnuje takové způsoby pronásledování, které představují opakované, trvající nechtěné navazování kontaktu s obětí za použití násilí nebo jiných obdobných praktik (vydírání, útisk apod.). Nicméně jiná rozhodnutí Nejvyššího soudu uvádí, že zpravidla se bude jednat o soustavně, vytrvale, tvrdošijně a systematicky prováděná jednání, vybočující z běžných norem chování, které mohou v některých případech i nebezpečně gradovat.⁵⁴ Válková v komentáři k trestnímu zákoníku uvádí, že k právní kvalifikaci jednání ve smyslu nebezpečného pronásledování není třeba, aby bylo použito k vynucení kontaktu s obětí násilí, stačí její tvrdošijné obtěžování všudypřítomnou bezprostřední či zprostředkovanou přítomností pachatele. Válková tento svůj názor odůvodňuje tím, že pronásledování trvající delší dobu je považováno potencionálně na vysoce nebezpečné, neboť se zvyšuje pravděpodobnost gradace útoků a eskalace násilí. Aby byly prostředky trestního práva účinné (tj. aby mohly včas čelit tomuto potencionálnímu nebezpečí), vychází právní úprava nebezpečného pronásledování z mnohem mírnějších podmínek.⁵⁵ V tomto bodě se plně ztotožňuji s názory Válkové, kdy mám za to, že nelze vycházet z názorů

⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3299.

⁵¹ Ibid.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.2.2017, č.j. 3 Tdo 1625/2016-41 (NS 1045/2017).

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011 (NS 79/2011).

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2014, č.j. 8 Tdo 1084/2014-66 (NS 6415/2014) nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011 (NS 79/2011).

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3295.

Nejvyššího soudu v tom smyslu, že je třeba použití násilí nebo jiných obdobných praktik (vydírání, útlak apod.). Domnívám se, že trestní právo by mělo postihovat pronásledování v jeho dřívějším stadiu (tvrdošíjně obtěžování všudypřítomnou bezprostřední či zprostředkovanou přítomností pachatele), kdy stíhání pachatelů až ve chvíli, kdy je užito násilí nebo obdobné prostředky, již mohlo způsobit velmi vážnou psychickou nebo fyzickou újmu na straně poškozeného.⁵⁶

Shora citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2017, č.j. 3 Tdo 1625/2016-41, uvádí hranici dlouhodobosti jako minimálně deset kontaktů minimálně po dobu čtyř týdnů. Další rozhodnutí Nejvyššího soudu pak hovoří o období v řádu několika měsíců.⁵⁷ Pokud se pachatel dopustí pronásledování více formami, je požadavek dlouhodobosti třeba vztáhnout na jednání, která mají povahu nebezpečného pronásledování jako celku, nikoliv k jeho jednotlivým formám.⁵⁸ Je třeba zdůraznit, že trestný čin nebezpečné pronásledování lze spáchat velmi různorodými způsoby. Čím vyšší frekvence jednání pachatele a čím vyšší různorodost jeho jednání (jednotlivých forem pronásledování), tím kratší může být časové období, které lze podřadit pod dlouhodobé pronásledování.⁵⁹ S ohledem na obrovskou různorodost způsobů jednání pachatele, nelze dát přesnou časovou hranici ani minimální počet kontaktů pachatele a poškozeného, ale tuto otázku je vždy nutné důkladně hodnotit ve vztahu ke konkrétním okolnostem daného případu. Nelze však trestněprávně postihnout ojedinělé a krátkodobé jednání osoby, i kdyby naplnilo ve skutkové podstatě definované projevy chování, ale vždy musí jít o systematické a pravidelné jednání pachatele.

1.3.1.1. Výhrůžka ublížení na zdraví

Prvním způsobem, jakým lze tento trestný čin spáchat, je výhrůžka ublížením na zdraví nebo jinou újmu poškozenému, nebo jeho osobám blízkým. Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření.⁶⁰ Jinou újmu se pak rozumí například narušení sexuální integrity poškozeného, jeho rodinné soužití, odborné pověsti, způsobení majetkové škody apod.⁶¹ Jiná újma musí být co do své závažnosti hodnocena jednak

⁵⁶ Následky pro poškozeného z důvodu pronásledování jsou podrobněji rozebrány v kapitole 5.2. druhé části.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.2014, sp. zn. 3 Tdo 1360/2014 (NS 5981/2014).

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2011, č.j. 8 Tdo 1082/2011 (NS 79/2011).

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3295.

⁶⁰ Ustanovení § 122 odst. 1 trestního zákoníku.

⁶¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3296.

s přihlédnutím k jejím alternativám (výhrůžka újmy na zdraví) a jednak ke konkrétním okolnostem případu s přihlédnutím i k tomu, jak subjektivně pociťuje újmu ten, komu je vyhrožováno. Osobou blízkou se pak rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner a jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.⁶² Jednání pachatele (výhrůžka) nemusí nutně vzbudit důvodnou obavu na straně poškozeného, nicméně výhrůžka musí být objektivně způsobilá takovou výhrůžku vzbudit. Není také třeba, aby ten, komu je vyhrožováno, byl přítomen, ale postačuje, aby mu byla výhrůžka adresována takovým způsobem, že si je pachatel vědom toho, že se o ní poškozený dozví.⁶³

Jednání podle ust. § 354 odst. 1 písm. a) TrZ je velmi obdobné s trestným činem nebezpečné vyhrožování podle ust. § 353 odst. 1 TrZ. Samozřejmě nebezpečné vyhrožování předpokládá výhrůžku usmrcením, těžkou újmu na zdraví nebo jinou těžkou újmu (tedy újmu vyšší intenzity), ale naopak není nutné naplnit znak dlouhodobosti požadovaný u trestného činu nebezpečné pronásledování. Domnívám se, že toto jednání je bližší s trestným činem nebezpečné vyhrožování než s dalšími jednáními upravenými v ustanovení § 354 TrZ. U ostatních jednáních nemusí být výhrůžka újmy přímým úmyslem pachatele (alespoň z počátku), ale důvodná obava o život a zdraví je až důsledkem (ne nutně chtěným a zamýšlením) tohoto jednání pachatele. Smyslem trestného činu nebezpečné pronásledování by měla být, dle mého názoru, ochrana poškozené zejména v dřívější fázi, tj. ve fázi, kdy se pachatel opakovaně a dlouhodobě snaží s poškozeným navázat kontakt, omezuje jeho svobodu rozhodování (pronásledováním, sledováním) atd., tedy ještě před tím, než jednání pachatele bude vystupňováno k výhrůžkám násilí nebo jiné újmy či dokonce užití násilí vůči poškozenému. Nicméně na druhou stranu je také zřejmé, jak je uvedeno v kapitole 5.1. druhé části této práce, že někteří pachatelé již od počátku chovají negativní pocity vůči poškozenému a již od počátku mají v úmyslu vyvolat v pronásledovaném strach a úzkost. Z tohoto pohledu se pak zařazení této skutkové podstaty pod trestný čin nebezpečné pronásledování jeví jako zcela opodstatněné.

1.3.1.2. Vyhledávání osobní blízkosti a sledování

Vyhledávání osobní blízkosti poškozeného nebo jeho sledování se pak rozumí nejruznější formy slídění, obtěžování, dotírání, pozorování, čekání před domem, doprovázení

⁶² Ustanovení § 125 TrZ.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3296.

do zaměstnání a zpět apod. Vyhledávání osobní blízkosti a sledování je nutné vykládat v širokém slova smyslu, a to právě za účelem naplnění záměru zákonodárce chránit jednotlivce před takovými zásahy do jeho soukromí.⁶⁴

1.3.1.3. Vytrvalé kontaktování

Vytrvalý kontakt prostředky elektronické komunikace písemně nebo jinak je třetím jednáním, kterým lze spáchat trestný čin nebezpečné pronásledování. Znovu do této kategorie bude spadat celá řada způsobů kontaktování poškozeného, kdy je třeba vykládat toto ustanovení velmi široce. Půjde tak zejména o opakované zasílání dopisů, pohledů apod., nevyžádané volání a sms zprávy, zahlcování e-mailovými zprávami, opakované zasílání nevyžádaných dáreků a pozorností a dále také kontaktování za užití informačních a komunikačních technologií (komunikační mobilní aplikace, sociální sítě), tzv. cyberstalking.⁶⁵ Nemusí jít o přímé kontaktování poškozeného, ale postačí kontakty zprostředkované třetí osobou, u které pak je nerozhodné, zda jedná v dobré víře či nikoliv.⁶⁶

1.3.1.4. Omezení v obvyklém způsobu života

Omezování v obvyklém způsobu života pak spočívá v omezení dosavadního života poškozeného, ke kterému dojde proti jeho vůli nežádoucími zásahy do sféry jeho osobního, rodinného nebo profesního života, kdy je nerozhodné, zda jde o omezení v rovině zájmové, kulturní, sportovní apod. Rozhodujícím přitom bude hledisko subjektivně pocíťované újmy poškozeného, byť určitým způsobem objektivizované, nikoli tedy hodnocení podle jakéhosi zprůměrovaného obvyklého způsobu života.⁶⁷ Vždy tak bude nutné posuzovat také osobu poškozeného a způsob jejího obvyklého života.

1.3.1.5. Zneužití osobních údajů

Posledním jednáním, kterým lze naplnit základní skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné pronásledování je zneužití osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu s poškozeným. K této otázce je nutné aplikovat nejen zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, ale také zejména nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679, obecné nařízení o ochraně osobních údajů. Osobními údaji se pak rozumí „*veškeré*

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3296.

⁶⁵ BEDNÁŘ, Jaroslav. *Stalking – nebezpečné pronásledování*. Právní rozhledy. 2014 (20), s. 698.

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3297.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011 (NS 79/2011).

informace o identifikované nebo identifikovatelné fyzické osobě“, přičemž identifikovatelnou fyzickou osobou je „*fyzická osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména odkazem na určitý identifikátor (jméno, identifikační číslo, lokační údaje, síťový identifikátor) nebo na jeden či více zvláštních prvků fyzické, fyziologické, genetické, psychické, ekonomické, kulturní nebo společenské identity této fyzické osoby.*“⁶⁸ K tomuto zneužití pak musí dojít za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu s poškozeným. S ohledem na znění tohoto ustanovení je patrné, že kontakt nemusí být pouze osobní, ale může jít o jakýkoli kontakt pachatele s poškozeným, tj. například i prostřednictvím sociálních sítí (samozřejmě za splnění dalších podmínek uvedených v této kapitole). Není přitom rozhodné, zda ke kontaktu skutečně dojde.⁶⁹

Znovu je třeba ještě zdůraznit, že pokud se pachatel dopustí pronásledování více formami, je požadavek dlouhodobosti třeba vztáhnout na jednání, která mají povahu nebezpečného pronásledování jako celku, nikoliv k jeho jednotlivým formám.⁷⁰

1.3.2. Kvalifikované skutkové podstaty

Ustanovení § 354 odst. 2 TrZ upravuje tři kvalifikované skutkové podstaty, přičemž jedna z nich se zaměřuje na osobu poškozeného, zatímco zbylé dvě míří na způsob spáchání trestného činu.

„Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,*
- b) se zbraní, nebo*
- c) nejméně se dvěma osobami.“*

Kvalifikovaná skutková podstata spočívající v tom, že je trestný čin spáchán na dítěti nebo těhotné ženě, byla již v této práci rozebrána v bodu 1.2.2.2 této části. Je však zřejmé, že ve vztahu k této kvalifikované skutkové podstatě je třeba pečlivě zkoumat konkrétní okolnosti, neboť objektivní stránka tohoto trestného činu může být u dítěte nebo těhotné ženy naplněna výrazně snadněji, než by tomu bylo u dospělé osoby.⁷¹

Kvalifikovaná skutková podstata spočívající v spáchání trestného činu se zbraní byla již v této práci rozebrána v bodu 1.2.2.3. této části, kdy skutečnosti rozebírané v tomto bodě se plně uplatní i u trestného činu nebezpečné pronásledování.

⁶⁸ Článek 4 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3298.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2011, č.j. 8 Tdo 1082/2011 (NS 79/2011).

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3300.

Třetí kvalifikovanou skutkovou podstatu, tj, spáchání trestného činu nejméně se dvěma osobami, je nutné odlišit od organizované skupiny (například u trestného činu nebezpečné vyhrožování), kdy se spojením nejméně se dvěma osobami míní ještě nižší a prostší forma spolupráce mezi osobami, než je tomu právě u organizované skupiny. Pro to, aby tato kvalifikovaná skutková podstata byla naplněna, postačuje součinnost dalších osob bez toho, aby tyto osoby musely o své součinnosti s pachatelem navzájem vědět a bez toho, aby mezi jejich vzájemnou součinností musela být určitá organizovanou (například ve formě dělby práce).⁷² Postačuje tedy, pokud se na činu podílejí vedle pachatele alespoň ještě dvě další osoby (tedy čin je spáchán v součinnosti nejméně tří osob).⁷³ Může jít o spolupachatelství nebo o jednání pachatele a účastníků, kdy ale nepostačuje úcastenství ve formě návodu.⁷⁴ Nevyžaduje se, aby tyto osoby, které se podílejí vedle pachatele na trestném činu byly trestně odpovědné.⁷⁵ Z hlediska zavinění je ale pro naplnění této kvalifikované skutkové podstaty nezbytné, aby pachatel o součinnosti s dalšími osobami věděl ve smyslu ust. § 17 písm. b) TrZ.⁷⁶

1.3.3. Vztah k dalším trestným činům a přestupkům

V jednočinném souběhu s trestným činem nebezpečné pronásledování lze spáchat celou řadu dalších činů, které v praxi často s trestným činem nebezpečné pronásledování souvisí.⁷⁷ Půjde tak zejména o trestný čin omezování osobní svobody, porušování domovní svobody, pomluvy, poškození cizí věci, výtržnictví apod.⁷⁸

Pokud pachatel při zachování téhož skutku splní svou původní pohružku ublížení na zdraví nebo jiné újmy bude čin nebezpečné pronásledování zpravidla fakticky konzumován tímto závažnějším trestným činem.⁷⁹ To však nebude platit v případech, kdy objektivní stránka trestného činu nebezpečné pronásledování bude výrazně širší, než pouhé splnění výhrůžky.⁸⁰ Trestný čin nebezpečné pronásledování tak může být konzumován trestnými činy proti životu a zdraví (vražda, těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví), trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (znásilnění, sexuální nátlak), trestnými činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (loupež, vydírání, zavlčení,

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17.2.1965, sp. zn. 8 Tz 1/65 (R 37/1965 tr.), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21.2.1968, sp. zn. 8 Tz 10/68 (R 25/1968 tr.).

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.1.2005, sp. zn. 11 Tdo 1235/2004 (R 43/2005 tr.).

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3300.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.1.2005, sp. zn. 11 Tdo 1235/2004 (R 43/2005 tr.).

⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3300.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid, s. 3301.

⁸⁰ Ibid.

útisk) nebo například trestným činem obecného ohrožení podle ust. § 272 TrZ. Obdobně jako tomu je u trestného činu nebezpečného vyhrožování dle ust. § 353 TrZ, je nutné od trestného činu nebezpečné pronásledování podle ust. § 354 odst. 1 písm. a) TrZ odlišit trestný čin vydírání dle ust. § 175 TrZ a trestný čin loupeže podle ust. § 173 TrZ, kdy rozhodujícím odlišením mezi těmito trestnými činy bude, zda cílem pachatele je přimět poškozeného, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Pokud ano, půjde o trestný čin vydírání (resp. loupež) a pokud ne, může jít o trestný čin nebezpečné pronásledování podle ust. § 354 odst. 1 písm. a) TrZ. Jednočinný souběh je také vyloučen s trestným činem nebezpečné vyhrožování podle ust. § 353 TrZ, neboť trestný čin nebezpečné pronásledování je vůči němu speciální.⁸¹

Nicméně komentář k trestnímu zákonu mimo shora vyjmenovaných trestných činů uvádí, že trestný čin nebezpečné pronásledování může být také fakticky konzumován také trestnými činy porušení tajemství dopravovaných zpráv podle ust. § 182 TrZ, porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí podle ust. § 183 TrZ, nebo neoprávněné nakládání s osobními údaji podle ust. § 180 TrZ.⁸² Mám však za to, že v těchto případech by mělo jít o souběh těchto trestných činů s trestným činem nebezpečné pronásledování. Mám za to, že poměr subsidiarity bude zpravidla dán u trestných činů vyjmenovaných v předcházejícím odstavci (např. ublížení na zdraví, vydírání apod.), nicméně v tomto případě poměr subsidiarity dán nebude. Dle mého názoru nebude pachatel zpravidla vyhrožovat naplněním skutkových podstat těchto trestných činů, ale tyto skutkové podstaty skutečně naplní za účelem udržování nebo zintenzivnění kontaktu s poškozeným. Nepůjde tedy o vztah ohrožovacího trestného činu k poruchovému trestnému činu. V tomto případě nepůjde ani o poměr speciality, kdy všechny tyto trestné činy (včetně trestného činu nebezpečné pronásledování) v obecné rovině chrání svobodu a soukromí jednotlivce, nicméně individuální objekty těchto trestných činů jsou odlišné. Faktická konzumpce pak nastupuje v případech, kdy porušení či ohrožení objektu je v konkrétním případě bezvýznamným prostředkem či vedlejším produktem hlavní závaznější trestné činnosti postižené jiným ustanovením trestního zákoníku.⁸³ Domnívám se, že u těchto konkrétních trestných činů nelze tvrdit, že se jedná o závažnější trestnou činnost, kdy trestný čin nebezpečné pronásledování je pouze bezvýznamným vedlejším produktem jednání

⁸¹ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*, s. 902.

⁸²ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3301.

⁸³ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*, s. 280, 281.

pachatele. Mám za to, že u těchto trestných činů by nemělo dojít k faktické konzumpci, ale mělo by se jednat o souběh těchto trestných činů s trestným činem nebezpečné pronásledování.

Pokud bychom chtěli najít odpovídající přestupek k trestnému činu nebezpečné pronásledování, tak bychom toto jednání mohli subsumovat pod skutkovou podstatu přestupku podle ust. § 7 odst. 1 písm. c) bod 1. zákona o některých přestupcích, v případě trestného činu nebezpečného pronásledování podle ust. § 354 odst. 1 písm. a) TrZ a v ostatních případech (tedy dle ust. § 354 odst. 1 písm. b) až e) TrZ) pod ust. § 7 odst. 1 písm. c) bod 4. zákona o některých přestupcích. Ustanovení § 7 odst. 1 písm. c) bod 1. zákona o některých přestupcích, stanoví, že fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že úmyslně naruší občanské soužití tak, že jinému vyhróžuje újmou na zdraví. Ustanovení § 7 odst. 1 písm. c) bod 4. zákona o některých přestupcích, pak namísto vyhróžování újmou na zdraví uvádí dopuštění se jiného hrubého jednání. Otázkou však je, zda by se také právnická osoba mohla tímto jednáním dopustit přestupku podle ustanovení § 7 odst. 2 písm. b) bod 3. zákona o některých přestupcích, které stanoví, že právnická osoba se dopustí přestupku tím, že naruší občanské soužití tak, že se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání, neboť právnická osoba nemůže dle ust. § 7 TOPO spáchat trestný čin nebezpečné pronásledování.

Jak je shora již jednou uvedeno, občanským soužitím se pak rozumí určitý souhrn ustálených pravidel jednání a chování ve společnosti, který je založen na respektování práv ostatních lidí, jejichž dodržování v určitém čase a místě je ve společnosti obvyklé.⁸⁴ Jiné hrubé jednání je pak chápána jako tzv. zbytková kategorie, která subsumuje všechna ostatní hrubá jednání, která nejsou v zákoně výslovně uvedena.⁸⁵ Je však třeba, aby takové jednání bylo způsobilé narušit občanské soužití.

Pokud jsou tyto přestupky spáchány mezi osobami blízkými, je třeba dle ust. § 7 odst. 7 zákona o některých přestupcích, ve spojení s ust. § 79 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, souhlas osoby poškozené k zahájení a pokračování řízení o přestupku.

Hranice mezi tímto přestupkem a trestným činem pak bude tvořena zejména zásadou subsidiarity trestní represe, kdy bude třeba posoudit, zda je nutné jednání posuzovat dle ustanoveních trestního zákoníku nebo zda postačuje odpovědnost dle jiných právních předpisů (například právě dle předpisů správního práva upravující přestupky).

Je velmi obtížné stanovit přesnou hranici, kde se stává, byť urputnější, ale stále ještě nikoli protiprávní obtěžování stíhatelným stalkingem (ať již trestněprávně nebo jako

⁸⁴ JEMELKA, Luboš. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*, s. 1060.

⁸⁵ *Ibid*, s. 1061.

přestupek). Někteří odborníci se kloní ke kvantitativnímu vymezení a jiní experti prosazují tzv. diagnostickou teorii počátku stalkingu, podle níž je rozhodující pocit oběti, která se cítí pronásledována, a tudíž zažívá důvodné obavy o své soukromí.⁸⁶ Čírtíková pak uvádí, že je při posuzování reálných případů stalkingu vhodné zkombinovat oba pohledy, tj. jak objektivní počet nevyžádaných kontaktů, tak i subjektivní hledisko oběti.⁸⁷ Rozpoznávání stalkingu je pak založeno na důkladné evidenci projevů, které oběť vnímá jako pronásledování. Čírtíková rozlišuje šest znaků, které mohou nasvědčovat existenci stalkingu. Prvním znakem je skutečnost, že jednání stalkera jsou jednostranná a dochází k nim přesto, že oběť jednoznačně a srozumitelně odmítla kontakty se stalkerem a nastolila požadavek na ukončení nevyžádaných aktivit. Druhou možností (znakem) může být, že stalker jedná i přesto, že oběť na tato jednání nijak nereaguje. Třetí znak spočívá v tom, že chování stalkera je systematické, jeho jednání na sebe navazují a řetězí se. Stalker pak například vysvětluje své pokračování pronásledování tím, že oběť v minulosti neudělala nebo naopak udělala to, co od ní požadoval. Dalším znakem může být, že v jednání stalkera jsou patrné jeho motivy a cíle, kterých se svým jednáním snaží stalker dosáhnout. Pátým znakem je, že dochází ke stupňování jednání stalkera, a to jak z pohledu jejich frekvence, tak i závažnosti. Jako posledním podpůrným diferenciativním diagnostickým znakem je pak v odborné literatuře označována absence náhledu stalkera na problematičnost svého konání.⁸⁸

⁸⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 224.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.*, s. 225.

2. Sankcionování pachatelů

Tato kapitola je věnována sankcionování pachatelů trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování. Nejprve jsou rozebrány jednotlivé tresty, které lze pachatelům uložit za zkoumané trestné činy, a to včetně podmínek pro jejich ukládání. Následně jsou rozebrány také alternativy k trestům, a to jak alternativy hmotněprávní, tak i procesněprávní. Poslední pasáž této kapitoly se pak zabývá ochrannými opatřeními a podmínkami pro jejich ukládání.

2.1. Tresty

2.1.1. Odnětí svobody

Trest odnětí svobody představuje univerzální druh trestu, který je zároveň druhem nejpřísnějším.⁸⁹ Zákon z důvodu univerzality tohoto trestu nestanoví (na rozdíl od dalších druhů trestů) žádné speciální podmínky pro jeho ukládání. Omezení pro ukládání trestu odnětí svobody lze shledávat zejména v obecných zásadách pro ukládání trestních sankcí, zejména pak k zásadě výslovně uvedené v ust. § 38 odst. 2 TrZ, dle které pokud postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější, nebo k zásadě přiměřenosti trestních sankcí dle ust. § 38 odst. 1 TrZ. Soud by tak primárně měl, pokud jsou splněny zákonné podmínky a v daném případě jsou dány i vhodné skutkové okolnosti, ukládat tresty mírnější, pokud postačují pro naplnění účelu trestu. Trestní zákoník zná čtyři varianty trestu odnětí svobody – nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněné odsouzení trestu odnětí svobody s dohledem a výjimečný trest odnětí svobody.⁹⁰ Nicméně s ohledem na skutečnost, že ani jeden z předmětných trestných činů za současné úpravy nemůže být zvlášť závažným zločinem, není možné výjimečný trest za tyto trestné činy uložit.⁹¹

2.1.1.1. Výměra trestu odnětí svobody u zkoumaných trestných činů

Trestní zákoník v ust. § 353 stanoví, že kdo naplní základní skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné vyhrožování, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Jak je podrobněji rozebráno již v kapitole 1.2.3. této práce, lze najít podobnost mezi trestným činem nebezpečné vyhrožování a trestným činem vydírání podle ust. § 175 TrZ. Za

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 746.

⁹⁰ Ust. § 55 odst. 2,3 TrZ.

⁹¹ Ust. § 55 odst. 2 a contrario TrZ.

trestný čin vydírání v základní skutkové podstatě stanoví trestní zákoník trest odnětí svobody v rozmezí od šesti měsíců do čtyř let. Trestný čin vydírání je dokonán násilným jednáním nebo pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy a nevyžaduje se, aby pachatel dosáhl toho, co sledoval.⁹² Násilné jednání nebo pohrůžky pak pachatel činí s úmyslem donutit jiného, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Mám za to, že pohrůžka násilí za účelem vynucení nějakého jednání poškozeného je bezesporu závažnější než výhrůžka bez tohoto úmyslu donucení. Na druhou stranu je však třeba upozornit, že trestný čin nebezpečné vyhrožování dle ust. § 353 TrZ vyžaduje výslovně pouze výhrůžku usmrcení, těžké újmy na zdraví nebo jiné těžké újmy způsobilé vzbudit důvodnou obavu, kdy u trestného činu vydírání postačí „pouhá“ pohrůžka násilím, kdy tato nemusí dosahovat takové intenzity jako v případě trestného činu nebezpečné vyhrožování. Rozdíl ve výměře trestu odnětí svobody u kvalifikované skutkové podstaty těchto trestných činů (spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny, se zbraní nebo na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti) je pak ještě výraznější. U trestného činu vydírání podle ust. § 175 odst. 1, 2 TrZ je zákonem stanovené rozmezí trestu od dvou do osmi let odnětí svobody, zatímco u trestného činu nebezpečné vyhrožování podle ust. § 353 odst. 1, 2 TrZ je stanoven trest odnětí svobody až na tři léta. Rozdíl mezi těmito trestnými činy pak může naznačit, jaký význam zákonodárce přiznává ochraně svobody jednotlivce. Ochrana svobody jednotlivce je v demokratických právních státech jednou z nejvýznamnějších hodnot, jejíž význam by měl být také odpovídající ochranu i v rámci trestního práva. Dle mého názoru je pak zcela důvodné, dávat větší důraz na ochranu svobody jednotlivce (nucení poškozeného, aby něco konal, opominul nebo trpěl) před ochranou klidného a nerušeného lidského soužití, kde svoboda jednotlivce není tak výrazným způsobem porušena nebo ohrožena. Na základě toho se pak domnívám, že rozdíl mezi výměrou trestů u těchto trestných činů je důvodný a obecně trestní sazbu u trestného činu nebezpečného vyhrožování shledávám za přiměřenou a dostatečnou.

Obdobně jako u trestných činů nebezpečné vyhrožování a vydírání, je dle mého názoru možné spatřovat určitou podobnost mezi trestným činem nebezpečné pronásledování dle ust. § 354 TrZ a trestným činem omezování osobní svobody dle ust. § 171 TrZ. Objektívni stránka trestného činu omezování osobní svobody spočívá v bránění užívání svobody jinému, tj. omezení jiného ve svobodném rozhodování a faktickém provádění těchto rozhodnutí.⁹³ Půjde o omezení dočasného charakteru, tedy i na poměrně krátkou dobu, neboť zásahy do

⁹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1751.

⁹³ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 171 bod 3.

osobní svobody větší intenzity blíží se svou povahou uvěznění, bude třeba zpravidla posuzovat dle ust. § 170 TrZ jako trestný čin zbavení osobní svobody.⁹⁴ Konkrétní objektivní stránka tohoto trestného činu pak může být naplněna uzavřením v místnosti nebo budově, znemožnění pohybu svázáním, připoutáním k pevnému předmětu, svíráním v náruči, zadržováním nebo zabráněním vystoupení poškozeného z dopravního prostředku v důsledku rychlé jízdy apod.⁹⁵ Může se ale také jednat například o znemožnění volného průchodu veřejným prostranstvím.⁹⁶ U trestného činu nebezpečné pronásledování se také jedná i o zásah do osobní svobody, kdy jedna ze základních skutkových podstat dokonce vyžaduje omezení poškozeného v jeho obvyklém způsobu života. Zásah do osobní svobody jednotlivce vyžadovaný u trestného činu nebezpečné pronásledování sice nemusí dosahovat takové intenzity jako v případě trestného činu omezení osobní svobody, ale mám za to, že intenzita by v tomto případě mohla být nahrazena dlouhodobostí tohoto zásahu do svobody jednotlivce (oproti relativně krátkému trvání zásahu u trestného činu omezení osobní svobody). V základní skutkové podstatě pak trestní zákoník stanoví u trestného činu omezení osobní svobody trest odnětí svobody až na dvě léta a v základní skutkové podstatě trestného činu nebezpečné pronásledování trest odnětí svobody až na jeden rok.

I když je dle mého názoru rozdíl v sazbě trestů u základních skutkových podstat diskutabilní, musím uznat, že nejde o tak podstatný rozdíl a je možné ho do určité míry akceptovat. V čem ale vidím zásadní, podstatný a neodůvodněný rozdíl je výrazný nepoměr mezi nebezpečným pronásledováním, se sazbou až na jeden rok, a trestným činem omezování osobní svobody ve kvalifikované skutkové podstatě dle ust. § 171 odst. 1, odst. 3 písm. c) TrZ. Toto ustanovení stanoví, že pokud bráněním užívání osobní svobody pachatel způsobí poškozenému fyzické nebo psychické útrapy, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let. Komentář pak k tomu ustanovení uvádí: *„Tato zvlášť přitěžující okolnost však vyžaduje vyšší stupeň ovlivnění tělesné a duševní stránky uvězněného, a to ve formě fyzických nebo psychických útrap, kterými se rozumí především silná fyzická nebo duševní bolest, včetně výrazného strachu, obav o svůj život nebo zdraví, vyvolání vážnější poruchy zdraví nebo onemocnění apod. Fyzické nebo duševní útrapy však mohou dosáhnout mučivých útrap ve smyslu § 122 odst. 2 písm. h) a v takovém případě se již jedná o těžkou újmu na zdraví a okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle písmena d) odst. 3.“*⁹⁷ Jiný komentář pak

⁹⁴ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 171 bod 4.

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1712.

⁹⁶ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 171 bod 2.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1714.

uvádí: „Fyzické nebo psychické útrapy způsobené zbavením osobní svobody musí svou intenzitou dosahovat závažnosti ostatních zvláště přitěžujících okolností. Daný kvalifikační znak, jehož naplnění již samo o sobě podmiňuje použití vyšší trestní sazby, je proto třeba interpretovat i s přihlédnutím k výkladu pojmu mučivé útrapy, který je jedním z taxativních definičních znaků těžké újmy na zdraví ve smyslu ustanovení § 122 odst. 2 písm. h), tedy jako fyzické nebo psychické bolesti na hranici snesitelnosti.... Na rozdíl od mučivých útrap ve smyslu těžké újmy na zdraví však u fyzických nebo psychických útrap podle § 170 odst. 2 písm. c) není jejich zákonným znakem (předpokladem naplnění) vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění.“⁹⁸ Z tohoto pak vyplývá, že se může jednat o psychické útrapy (např. ve formě strachu o svůj život nebo zdraví), které ale nedosahují takové intenzity, aby mohly být považovány za mučivé útrapy dle ust. § 122 odst. 2 písm. h) TrZ. Dle judikatury je pak nutno za mučivé útrapy považovat bolesti na hranici snesitelnosti, byť jen kratší dobu trvající, nebo sice bolesti snesitelné, ale déle trvající, které velmi citelně zasahují celou osobnost postiženého, u něhož pak převládá převážně vnímání bolesti, vyvolávající v něm, popřípadě i obavy z dlouhého jejich neutuchajícího trvání, pocity, že bolesti vážně ohrožují zdraví nebo život postiženého apod.⁹⁹

V tomto porovnání tak na jedné straně stojí nebezpečné pronásledování v základní skutkové podstatě například dle ust. § 354 odst. 1 písm. d) TrZ, kdy může být poškozený mimo jiného určitým způsobem dlouhodobě omezen ve svém běžném životě (tj. je omezena jeho svoboda rozhodování, pohybu apod.), kdy zároveň poškozený má důvodnou obavu o svůj život nebo zdraví, přičemž pachatel hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok. Na druhé straně pak stojí trestný čin omezení osobní svobody dle ust. § 171 odst. 1, 3 písm. c) TrZ, kdy pachatel sice intenzivněji, ale po výrazně kratší dobu omezí poškozeného v osobní svobodě a způsobí mu tím duševní útrapy, například právě strach o svůj život nebo zdraví, přičemž může být potrestán trestem odnětí svobody v rozmezí od dvou do osmi let. Jsem si vědom, že u trestného činu omezení osobní svobody se vyžaduje skutečná existence psychické útrapy, kdy u nebezpečného pronásledování postačí způsobilost vzbuzení důvodné obavy o život nebo zdraví, nicméně to zcela jistě nevylučuje možnost, že k takové obavě fakticky u poškozeného dojde. Jak uvádím v kapitole 1.3.3. této práce s odkazem na komentář, je možné spáchat oba tyto trestné činy v jednočinném souběhu. Nicméně v žádném případě nelze dojít k závěru, že

⁹⁸ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 171 bod 8 ve spojení s § 170 bod 8.

⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.8.1972, sp. zn. 5 To 18/72 (R 31/1973 tr.).

každý trestný čin nebezpečného pronásledování bude zároveň doprovázen spáchaným trestným činem omezení osobní svobody a pachateli bude tak jako tak uložen přísnější trest.

Mám za to, že tento rozdíl v sazbách trestů je nedůvodný a nesystematický. K tomu je samozřejmě nutné také přihlídnout k možným následkům pro poškozeného trestným činem nebezpečné pronásledování, které jsou rozebrány v kapitole 5.2. druhé části této práce. Z jakého důvodu je dána nepoměrně vyšší trestní sazba za intenzivní ale krátkodobý zásah do osobní svobody, oproti sice méně intenzivnímu, ale dlouhodobému zásahu do osobní svobody, kdy oba shodně způsobí psychické útrapy v podobě strachu poškozeného o svůj život nebo zdraví? Dle mého názoru by ochrana svobody jednotlivce měla u trestného činu nebezpečné pronásledování vystoupit do popředí a sankce za spáchání tohoto trestného činu by tak měla být podle toho upravena, tj. zpřísněna. Vodítkem, do jaké míry trestní sankci zpřísnit může být i ust. § 171 odst. 3 písm. c) TrZ. Pro úplnost si ještě dovoluji doplnit, že trestní sazba za zbavení osobní svobody se způsobením fyzických nebo psychických útrap dle ust. § 170 odst. 1, odst. 2 písm. c) TrZ, tj. dlouhodobý a intenzivní zásah do osobní svobody poškozeného, je stanovena v rozmezí od pěti do dvanácti let. Netvrdím, že by trest za nebezpečné pronásledování měl být stejný jako u trestného činu omezení osobní svobody v kvalifikované skutkové podstatě dle ust. § 171 odst. 3 písm. c) TrZ, neboť rozdíly mezi těmito trestnými činy existují a mohou určitou diferenciaci výměry hrozících trestů racionálně zdůvodnit. Nicméně se domnívám, že v tomto srovnání se sazba trestu odnětí svobody u nebezpečného pronásledování jeví v některých konkrétních případech jako nepřiměřeně benevolentní. K tomu je například možné i podotknout, že za omezení osobní svobody v důsledku nebezpečného pronásledování hrozí pachateli stejný trest jako v případě nebezpečného vyhrožování, při kterém nedochází k téměř žádnému omezení svobody jednotlivce. Na základě této skutečnosti mám za to, že tak při stanovení sazby trestu odnětí svobody u nebezpečného pronásledování, nebyl zásah do svobody jednotlivce, který nad to může být v některých případech velmi závažný, vůbec zohledněn.

Jsem si také vědom, že trestný čin nebezpečné pronásledování tak, jak je v současnosti upraven, postihuje celou řadu možných jednání, kdy ne u všech jednání pachatele dochází k faktickému omezení svobody jednotlivce nebo ke vzniku psychických útrap poškozeného. Proto se mi jeví vhodné tyto rozdíly upravit skrze kvalifikovanou skutkovou podstatu. Proto mám za to, že by bylo vhodné přidat kvalifikovanou skutkovou podstatu, která by v sobě zahrnovala faktické omezení osobní svobody jednotlivce, tj. například „*omezí-li výrazným způsobem takovým činem poškozeného v obvyklém způsobu života*“. Výrazným způsobem pak mám na mysli situace, kdy je poškozený proti své vůli nucen změnit své bydliště, zaměstnání

apod. Znak dlouhodobosti by pak zůstal zachován jako znak základní skutkové podstaty. Je také na zamyšlení, zda nepřidat ještě další kvalifikovanou skutkovou podstatu - „*způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy.*“ U obou těchto kvalifikovaných skutkových podstat by pak samozřejmě došlo k navýšení hrozící trestní sazby. Domnívám se, že tímto způsobem by se mohl tento existující nedůvodný nepoměr vyrovnat. Samozřejmě tyto kvalifikované skutkové podstaty by v tomto poměrně neurčitěm znění dávaly prostor pro velké množství aplikačních otázek – byla například změna bydliště nutným a adekvátním řešením pronásledování, byla psychická újma obětí skutečně způsobena pouze jako důsledek pronásledování, nebo existují další důvody, které mají příčinou souvislost se vzniklou psychickou újmou apod. Nicméně se domnívám, že je nutno tyto kvalifikované skutkové podstaty nastavit takto obecně, aby bylo možné postihnout skutečně velmi pestrou škálu nejružnějších jednání a následků, které pronásledování zahrnuje.

2.1.1.2. Nepodmíněný trest odnětí svobody

Jak je již uvedeno výše, trest odnětí svobody je univerzálním trestem, pro jehož uložení nestanoví trestní zákoník žádné zvláštní podmínky. Jedná se také o nejpřísnější druh trestu, který lze dle trestního zákoníku pachateli uložit.

Jak na trestný čin nebezpečné vyhrožování, tak i na trestný čin nebezpečné pronásledování, včetně kvalifikovaných skutkových podstat, se uplatní ust. § 55 odst. 2 TrZ, podle kterého lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Nepodmíněný trest odnětí svobody tak bude k ostatním trestům trestem subsidiárním.

Jelikož se jedná v obou případech o přečiny, není možné mimořádně zvýšit trest odnětí svobody ve smyslu ust. § 59 TrZ. Vzhledem k tomu, že trestní zákoník u trestných činů nestanoví dolní hranici trestní sazby, neužije se ani ust. § 58 TrZ o mimořádném snížení trestu odnětí svobody. Teoreticky by bylo možné uvažovat o mimořádném snížení trestu odnětí svobody u kvalifikovaných skutkových podstat u trestného činu nebezpečné pronásledování, kde je dolní hranice trestní sazby stanovena ve výši šesti měsíců. Nicméně s ohledem na minimální výši této hranice trestní sazby by bylo v takovém případě namísto v souladu s ust. § 55 odst. 2 TrZ spíše zvolit některý jiný trest, popř. kombinaci jiných trestů.

Trest odnětí svobody jakéhokoli druhu pak samozřejmě nelze uložit právnické osobě.¹⁰⁰ Trestní opatření nepodmíněného odnětí svobody lze mladistvému dle ust. § 24 odst. 1 písm. l)

¹⁰⁰ Ust. § 15 odst. 1 a contrario TOPO.

ZSM ve spojení s ust. § 31 odst. 2 ZSM uložit pouze tehdy, pokud by s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo předchozí použitá opatření uložení jiného trestního opatření zjevně nepostačovalo k dosažení účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se pak snižují na polovinu.¹⁰¹ Mimořádné snížení trestí sazby odnětí svobody podle ust. § 32 ZSM by pak bylo teoreticky možné u kvalifikované skutkové podstaty trestního provinění nebezpečného pronásledování. Nicméně znovu s ohledem na minimální výši této hranice trestní sazby a závažné důsledky pro mladistvého (vytržení ze sociálního prostředí apod.) by bylo vhodnější spíše uložení jiného trestního opatření ať již samostatně, nebo vedle jiného trestního opatření.

Uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, zejména pak v případě ukládání trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody mladistvému, bude u těchto trestných činů spíše výjimečné, kdy by musely být dány tak specifické a závažné skutkové okolnosti případu, pro které by nebylo možné uložit jiný trest a kdy by žádným jiným způsobem nebylo možno dosáhnout naplnění účelu trestu.

2.1.1.3. Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody

Pokud má soud při ukládání trestu odnětí svobody důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba výkonu tohoto trestu, může výkon trestu odnětí svobody podle ust. § 81 odst. 1 TrZ podmíněně odložit. Zákon však stanoví podmínky pro možné uplatnění tohoto institutu. Jednak lze odložit pouze trest odnětí svobody, který nepřevyšuje tři léta. Zároveň s ohledem na osobu a poměry pachatele (zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje) a s ohledem na okolnosti případu musí být možné učinit závěr o tom, že trest odnětí svobody není třeba vykonat k naplnění účelu tohoto trestu. Soud pak zároveň stanoví zkušební dobu v rozmezí od jednoho roku do pěti let, ve které je sledováno chování odsouzeného a je tím tak kontrolován závěr soudu o tom, že k tomu, aby pachatel vedl řádný život není třeba výkonu trestu. Pokud však odsouzený ve zkušební době nevedl řádný život a nevyhověl uloženým podmínkám, soud rozhodne o tom, že se podmíněně odložený trest odnětí svobody vykoná.¹⁰²

Soud také může pachateli uložit přiměřená opatření a přiměřené povinnosti podle ust. § 48 odst. 4 TrZ. Zpravidla též uloží odsouzenému nahradit podle svých sil škodu, nemajetkovou újmu, kterou trestný činem způsobil, nebo aby vydal získané bezdůvodné

¹⁰¹ Ust. § 31 odst. 1 ZSM.

¹⁰² Ust. § 82 odst. 1 TrZ.

obohacení.¹⁰³ V případě, kdy se jedná o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud uložit vedle těchto opatření nebo samostatně také výchovná opatření dle ust. § 15 až § 20 ZSM.¹⁰⁴ K této problematice více v bodě 2.1.1.4. této práce.

Druhou variantou odkladu výkonu trestu odnětí svobody je podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem podle ust. § 84 TrZ. Tuto variantu soud uloží v případě, kdy má za to, že je třeba zvýšeně sledovat a kontrolovat chování pachatele a poskytnout mu potřebnou péči a pomoc ve zkušební době. Dohledem se pak dle ust. § 49 odst. 1 TrZ rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráce při vytváření probačního plánu dohledu a kontrola dodržování podmínek dohledu. Podrobnosti dohledu jsou pak upraveny v ustanoveních § 49 až 51 TrZ. Ostatní podmínky platí obdobně jako u podmíněného odložení výkonu trestu odnětí svobody bez vyslovení dohledu a stejně tak je možné uložit přiměřená opatření a přiměřené povinnosti, resp. výchovná opatření u pachatelů ve věku blízkém věku mladistvých.

Povolení podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody se netýká výkonu ostatních trestu uložených vedle tohoto trestu.¹⁰⁵

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže ve vztahu k ukládání trestního opatření podmíněného odsouzení k odnětí svobody a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem neupravuje zvláštní podmínky, a proto se užijí obecná ustanovení trestního zákoníku. Jediná odchylka je však v rozmezí zkušební doby, která je zkrácena na rozmezí od jednoho roku do tří let. Soud při ukládání těchto trestních opatření může současně mladistvému uložit i výchovná opatření.¹⁰⁶

2.1.1.4. Přiměřená omezení, přiměřené povinnosti a výchovná opatření

Ust. § 48 odst. 4 TrZ obsahuje demonstrativní výčet přiměřených omezení a přiměřených povinností, které soud může pachateli uložit. Tato přiměřená omezení a přiměřené povinnosti jsou sice uvedeny v ust. § 48 TrZ, které se týká podmíněného upuštění od potrestání s dohledem, nicméně uplatní se například i u dalších trestu, kdy na ně trestní zákoník výslovně odkazuje i v dalších ustanoveních (např. domácí vězení, obecně prospěšné práce nebo zákaz pobytu). Vedle těchto přiměřených omezení a povinností ale lze pachateli uložit i další v tomto ustanovení nevyjmenovaná omezení nebo povinnosti, pokud je to nutné k tomu, aby pachatel

¹⁰³ Ust. § 82 odst. 2 TrZ.

¹⁰⁴ Ust. § 82 odst. 3 TrZ.

¹⁰⁵ Ust. 81 odst. 2 TrZ.

¹⁰⁶ Ust. § 33 odst. 1 ZSM.

vedl ve zkušební době řádný život.¹⁰⁷ Uložená omezení ale nesmí mít takovou povahu, že budou fakticky nahrazovat trest (např. zákaz činnosti).¹⁰⁸ Cílem a účelem těchto omezení a povinností je především odstranění základních kriminogenních faktorů, které přispěly ke spáchání trestného činu.¹⁰⁹ Tato omezení a povinnosti tak působí na pachatele preventivně, kdy jejich uložení může být vhodnou alternativou (například spolu s uložením obecně prospěšných prací nebo jiného alternativního trestu) k uložení trestu odnětí svobody.

Která přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, resp. jakou jejich kombinaci, soud zvolí, vždy bude záležet na konkrétních skutkových okolnostech trestného činu. Nicméně mám za to, že u trestného činu nebezpečné vyhrožování budou zejména relevantní omezení zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami nebo povinnost podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením podle tohoto zákona. V případě trestného činu nebezpečné pronásledování se pak obecně jeví jako vhodná povinnost zdržet se neoprávněných zásahů do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob. Zároveň dle mého názoru v obou případech bude možné uložit pachateli povinnost poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.

Je-li pachatel ve věku blízkém věku mladistvých, umožňuje zákon takovému pachateli uložit také výchovná opatření, která jsou upravena v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.¹¹⁰ Podle ust. § 15 odst. 2 ZSM se pak výchovnými opatřeními rozumí dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou. Jednotlivá konkrétní výchovná opatření jsou pak podrobněji rozebrána v ustanoveních § 16 až § 20 ZSM. Obdobně jako přiměřená omezení a přiměřené povinnosti mají i výchovná opatření preventivní charakter. Základním smyslem výchovných opatření je vytváření podmínek pro další zdravý rozvoj mladistvých provinilců.¹¹¹

2.1.2. Domácí vězení

Trest domácího vězení může být uložen, pokud jsou splněny tři kumulativní podmínky – musí se jednat o přečin, lze mít důvodně za to, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele postačí uložení tohoto trestu (a to i popřípadě vedle

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2011, sp. zn. 8 Tdo 1032/2011 (NS 80/2011).

¹⁰⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.3.1963, sp. zn. 8 Tz 20/64 (R 32/1964 tr.)

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 663.

¹¹⁰ Ust. § 48 odst. 5 TrZ.

¹¹¹ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*, s. 151.

jiného trestu) a zároveň dá pachatel písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.¹¹²

Jak trestný čin nebezpečné vyhrožování, tak i trestný čin nebezpečné pronásledování jsou vždy přečiny, a to i ve kvalifikované skutkové podstatě. Při posuzování povahy a závažnosti spáchaného přečinu a osoby a poměrů pachatele se uplatní ust. § 39 TrZ. Soud pak na základě těchto skutečností musí posoudit, zda je trest domácího vězení, popřípadě vedle dalších trestů, dostačující. Podmínka písemného slibu pak vyjadřuje požadavek zákonodárce, aby byl zjištěn souhlas pachatele s uložením tohoto trestu, což má zásadní význam při zvažování, zda uložit trest domácího vězení či jiný druh trestu.¹¹³ Před podpisem písemného slibu je obviněnému třeba vysvětlit podstatu výkonu a kontroly tohoto trestu, způsob jeho součinnosti a jaká omezení jsou pro něho a osoby žijící s ním ve společném obydlí s tímto trestem spojena.¹¹⁴

Obsah trestu domácího vězení pak spočívá v tom, že odsouzený je po dobu výkonu trestu povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části ve stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku onemocnění nebo úrazu.¹¹⁵ Tento výčet důvodů bránících odsouzenému v plnění povinností je demonstrativní.¹¹⁶

Trest domácího vězení nelze uložit vedle trestu odnětí svobody (nepodmíněného trestu odnětí svobody, podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem) a vedle trestu obecně prospěšných prací.¹¹⁷

Podle ust. § 60 odst. 2 TrZ lze trest domácího vězení jako samostatný trest lze uložit v případě, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Při tomto posuzování se i zde uplatní ust. § 39 TrZ. Může tak jít o případy, kdy uložení jiného, popřípadě dalšího, trestu není vhodné, nebo je vyloučeno.¹¹⁸ Trest domácího vězení lze uložit samostatně, i když trestní zákoník na trestný čin takový trest nestanoví.¹¹⁹

Z logiky věci nelze právnické osobě uložit trest domácího vězení.¹²⁰ Zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, bylo s účinností od

¹¹² Ust. § 60 odst. 1 TrZ.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 822.

¹¹⁴ Ust. § 34 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁵ Ust. § 60 odst. 3 TrZ.

¹¹⁶ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 60 bod 8.

¹¹⁷ Ust. § 53 odst. 1 ve spojení s ust. § 52 odst. 2 TrZ.

¹¹⁸ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 60 bod 6.

¹¹⁹ Ust. § 53 odst. 2 TrZ.

¹²⁰ Ust. § 15 odst. 1 a contrario TOPO.

1.1.2010 umožněno uložit mladistvému trestní opatření domácího vězení.¹²¹ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže nestanoví téměř žádnou speciální úpravu tohoto trestního opatření, a proto se užití ustanovení trestního zákoníku. Jediná odchylka je pak upravena v ust. § 26 odst. 2 ZSM, kdy horní hranice sazby tohoto trestního opatření u mladistvého nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v trestním zákoníku.

Podle ust. § 60 odst. 1 TrZ může soud uložit trest domácího vězení až na dvě léta. Při ukládání konkrétního trestu pak bude soud vycházet z obecných hledisek pro ukládání trestů dle ust. § 39 TrZ. Při ukládání tohoto trestního opatření mladistvému bude soud přihlížet také ke speciálním ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže.¹²² Soud také může na dobu výkonu trestu uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti podle ust. § 48 odst. 4 TrZ. Zpravidla též uloží odsouzenému nahradit podle svých sil škodu, nemajetkovou újmu, kterou trestný činem způsobil, nebo aby vydal získané bezdůvodné obohacení.¹²³ V případě, kdy se jedná o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud uložit vedle těchto opatření nebo samostatně také výchovná opatření dle ust. § 15 až § 20 ZSM.¹²⁴ K této problematice více v bodu 2.1.1.4. této práce. Mladistvému pak může soud vedle trestního opatření domácího vězení uložit i vhodná výchovná opatření.¹²⁵

Mám za to, že trest domácího vězení by mohl být v konkrétních případech velmi vhodným trestem, pokud samozřejmě pachatel projeví pozitivní přístup k výkonu tohoto trestu (obdobně jako u jiných alternativních trestů). Pokud tomu tak skutečně bude a pachatel formou písemného slibu vysloví souhlas s trestem domácího vězení, dostane se pachateli omezení svobody za poměrně důsledné kontroly ze strany státních orgánů, kdy ale zároveň není pachatel vytržen ze svého sociálního prostředí a je velmi omezena možnost ztráty sociálních vazeb, která je často spojena s nepodmíněným odnětím svobody. Uložení tohoto trestu by tak mohlo být vhodné zejména v případech, kdy (nejen) povaha a závažnost spáchaného činu (a další skutečnosti dle ust. § 39 TrZ) budou poměrně vyšší a nebude postačovat uložení peněžitého trestu, zákazu pobytu, podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody nebo jiného mírnějšího trestu, ale zároveň nebudou tak výjimečně vysoké, aby odůvodňovaly uložení přímo nepodmíněného trestu odnětí svobody.

¹²¹ Ust. § 24 odst. 1 písm. h) ZSM.

¹²² Zejména pak ust. § 3 odst. 3, § 9 odst. 1 a § 24 odst. 2 ZSM.

¹²³ Ust. § 60 odst. 5 TrZ.

¹²⁴ Ust. § 60 odst. 6 TrZ.

¹²⁵ Ust. § 26 odst. 2 ZSM.

2.1.3. Obecně prospěšné práce

Trest obecně prospěšných prací spočívá v tom, že je odsouzený povinen osobně, bezplatně a ve svém volném čase vykonat práce ve stanovaném rozsahu, a to do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu.¹²⁶ Tyto práce jsou pak vykonávány ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností.¹²⁷

Podle ust. § 62 odst. 1 TrZ lze uložit trest obecně prospěšných prací, odsuzuje-li se pachatel za přečin. Podle ust. § 53 odst. 2 TrZ pak může soud uložit trest obecně prospěšných prací i v případě, pokud zvláštní část trestního zákoníku u konkrétního trestného činu výslovně nestanoví možnost tento trest uložit. Vzhledem k tomu, že oba předmětné trestné činy jsou i ve své kvalifikované skutkové podstatě přečiny, obecně lze říci, že bude možné tento trest pachateli uložit, kdy soud bude ukládat tento trest s přihlédnutím zejména k ust. § 39 TrZ. Při ukládání tohoto trestu soud podle ust. § 64 TrZ přihlédne ke stanovisku pachatele, k jeho zdravotnímu stavu a k možnosti uložení tohoto trestu. S ohledem na skutečnost, že tento trest musí odsouzený vykonat osobně, nelze tento trest uložit, pokud je pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce.¹²⁸

Trest obecně prospěšných prací nelze uložit vedle trestu domácího vězení a vedle odnětí svobody (nepodmíněného trestu odnětí svobody, podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody nebo podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem).¹²⁹

Samostatně lze trest obecně prospěšných prací uložit pouze v případě, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.¹³⁰ Soud tak při ukládání tohoto trestu samostatně musí zkoumat, zda je z těchto hledisek trest obecně prospěšných prací sám o sobě dostatečným trest. Při tomto posuzování se i zde uplatní ust. § 39 TrZ. Trest obecně prospěšných prací lze uložit samostatně, i když trestní zákoník na trestný čin takový trest nestanoví.¹³¹

¹²⁶ Ust. § 65 odst. 1 ve spojení s ust. § 62 odst. 3 TrZ.

¹²⁷ Ust. § 62 odst. 3 TrZ.

¹²⁸ Ust. § 65 odst. 1 ve spojení s ust. § 64 TrZ.

¹²⁹ Ust. § 53 odst. 1 ve spojení s ust. § 52 odst. 2 TrZ.

¹³⁰ Ust. § 62 odst. 1 TrZ.

¹³¹ Ust. § 53 odst. 2 TrZ.

Trest obecně prospěšných prací lze uložit ve výměře od 50 do 300 hodin.¹³² Při ukládání konkrétního trestu pak bude soud vycházet z obecných hledisek pro ukládání trestů dle ust. § 39 TrZ. Soud také může na dobu výkonu trestu uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti podle ust. § 48 odst. 4 TrZ. Zpravidla též uloží odsouzenému nahradit podle svých sil škodu, nemajetkovou újmu, kterou trestný činem způsobil, nebo aby vydal získané bezdůvodné obohacení.¹³³ V případě, kdy se jedná o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud uložit vedle těchto opatření nebo samostatně také výchovná opatření dle ust. § 15 až § 20 ZSM.¹³⁴ K této problematice více v bodu 2.1.1.4. této práce.

Právnícké osobě nelze uložit trest obecně prospěšných prací.¹³⁵ Mladistvému je pak možné uložit trestní opatření obecně prospěšných prací podle ust. § 24 odst. 1 písm. a) ZSM ve spojení s ust. § 26 odst. 1 ZSM ve výměře od 50 do 150 hodin. Soud je povinen zjistit stanovisko mladistvého k tomuto trestnímu opatření a při rozhodování o tom, zda je na místě toto trestní opatření uložit, k tomuto stanovisku přihlédne.¹³⁶ Podle tohoto ustanovení pak obecně prospěšné práce nesmí vzhledem ke své povaze nebo okolnostem, za kterých jsou vykonávány, ohrožovat zdraví, bezpečnost nebo mravní vývoj mladistvých. Soud také může uložit mladistvému vhodná výchovná opatření.¹³⁷ Při ukládání trestního opatření mladistvému bude soud přihlížet také ke speciálním ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže.¹³⁸

Ze všeho shora uvedeného je pak patrné, že trest obecně prospěšných prací může být uložen za spáchání trestných činů nebezpečného vyhrožování a nebezpečného pronásledování. Lze si reálně představit okolnosti, za kterých může být uložení tohoto trestu vhodnou alternativou například ke krátkému nepodmíněnému trestu odnětí svobody, tj. trestu odnětí svobody v délce trvání několika měsíců.¹³⁹ Nicméně stejně jako u ostatních trestů, bude klíčové posoudit vhodnost uložení tohoto trestu dle konkrétních skutkových okolností daného případu a osoby pachatele.

¹³² Ust. § 63 odst. 1 TrZ.

¹³³ Ust. § 63 odst. 2 TrZ.

¹³⁴ Ust. § 63 odst. 3 TrZ.

¹³⁵ Ust. § 15 odst. 1 a contrario TOPO.

¹³⁶ Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*, s. 277.

¹³⁷ Ust. § 26 odst. 1 ZSM.

¹³⁸ Zejména pak ust. § 3 odst. 3, § 9 odst. 1 a § 24 odst. 2 ZSM.

¹³⁹ PROUZA, Daniel. *Trestní zákoník s judikaturou*, s. 202.

2.1.4. Peněžitý trest

Peněžitý trest není určen výlučně k postihu pachatelů, kteří si trestnou činností opatřili neoprávněný majetkový prospěch nebo páchali trestnou činnost se zjištěným úmyslem, ale může sloužit i k postihu za trestné činy nemajetkové povahy.¹⁴⁰ Peněžitý trest lze za zákonných podmínek uložit i když trestní zákoník na některý trestný čin tento trest výslovně nestanoví.¹⁴¹ Podle ust. § 67 odst. 1 TrZ může soud uložit tento trest, jestliže pachatel pro sebe nebo pro jiného úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Jak je uvedeno v kapitole první této práce, tato pohnutka je u trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování prakticky vyloučena, neboť pokud by tato pohnutka byla dána, naplnil by pachatel spíše skutkovou podstatu trestného činu vydírání, resp. loupeže. Jelikož trestní zákoník výslovně u předmětných trestných činů neuvádí peněžitý trest, nebude zde dán ani důvod podle ust. § 67 odst. 2 písm. a) TrZ. Za předmětné trestné činy tak bude možné uložit peněžitý trest pouze podle ust. § 67 odst. 2 písm. b) TrZ, které stanoví, že tento trest lze uložit za přečin, přičemž vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá. Oba předmětné trestné činy jsou i ve své kvalifikované skutkové podstatě přečiny. Závažnost a povahu spáchaného trestného činu, osobu a poměry pachatele pak bude soud posuzovat zejména podle ust. § 39 TrZ.

Podle ust. § 67 odst. 3 TrZ lze uložit peněžitý trest samostatně, pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není třeba uložení jiného trestu. Peněžitý trest lze uložit samostatně, i když trestní zákoník na trestný čin takový trest nestanoví.¹⁴² Znovu se tak při tomto posuzování užije ust. § 39 TrZ. Peněžitý trest nelze uložit vedle trestu propadnutí majetku.¹⁴³ S ohledem na skutečnost, že za trestné činy nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování lze uložit peněžitý trest jen podle ust. § 67 odst. 2 písm. b) TrZ, je také zřejmé, že nelze za tyto trestné činy uložit peněžitý trest vedle trestu nepodmíněného odnětí svobody. To ale nevylučuje možnost, uložit peněžitý trest vedle trestu podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody nebo podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.¹⁴⁴ Peněžitý trest také nelze uložit v případech, kdy je zřejmé, že by byl

¹⁴⁰ LEGS. *Změna podmínek pro ukládání peněžitých trestů*. Právní rozhledy. 2019(12).

¹⁴¹ Ust. § 53 odst. 2 TrZ.

¹⁴² Ust. § 53 odst. 2 TrZ.

¹⁴³ Ust. § 53 odst. 1 TrZ.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 891.

nedobytný.¹⁴⁵ Soud by tak před uložením tohoto trestu měl zjišťovat například zákonné vyživovací povinnosti obviněného nebo rozsah náhrady škody (resp. nemajetkové újmy).¹⁴⁶

Výše peněžitého trestu je stanovena součinem počtu denních sazeb a výši denní sazby. Počet denních sazeb je pak určen s ohledem na povahu a závažnost spáchaného trestného činu a výše jedné denní sazby je stanovena se zřetelem k osobním a majetkovým poměrům pachatele.¹⁴⁷ Rozsah denních sazeb stanoví ust. § 68 odst. 1 TrZ v rozmezí od 20 do 730 celých denních sazeb. Výše denní sazby je pak stanovena v ust. § 68 odst. 3 TrZ v rozsahu od 100,- Kč do 50.000,- Kč.

Peněžitý trest lze dle ust. § 15 odst. 1 písm. c) TOPO uložit také právnické osobě. Peněžitý trest má stejně jako u fyzických osob obdobu univerzálního trestu, kdy se nevyžaduje, aby právnická osoba měla snahu získat trestným činem pro sebe nebo jiného majetkový prospěch.¹⁴⁸ Zároveň se u právnických osob jedná o nejčastěji ukládaný druh trestu.¹⁴⁹ Jediným omezením při ukládání tohoto trestu právnické osobě tak stanoví ust. § 18 odst. 1 TOPO, kdy peněžitý trest nesmí být na újmu práv poškozeného. Počet denních sazeb zůstává u právnických osob stejný, tj. nejméně 20 a nejvíce 730, ale výše denní sazby je oproti fyzickým osobám zvýšena na rozmezí od 1.000,- Kč do 2.000.000,- Kč.¹⁵⁰

Podle ust. § 24 odst. 1 písm. b), c) ZSM lze mladistvému uložit peněžitá opatření a peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu. Peněžitá opatření lze uložit za podmínek dle trestního zákoníku, je-li mladistvý výdělečně činný nebo pokud jeho majetkové poměry uložení tohoto opatření umožňují, přičemž je možné zároveň vedle tohoto opatření uložit i vhodná výchovná opatření.¹⁵¹ Zda je mladistvý výdělečně činný bude záviset na tom, zda má tak velký příjem z výdělečné činnosti, aby postačoval k úhradě vyměřeného peněžitého opatření.¹⁵² Majetkové poměry umožní uložení peněžitého opatření jen tehdy, jestliže mladistvý bude schopen uhradit částku vyměřenou jako peněžitá opatření z peněžitých prostředků, s nimiž může samostatně nakládat.¹⁵³ Oproti trestnímu zákoníku je pak sníženo jak rozmezí denních sazeb (od 10 do 365 denních sazeb), tak i výše denní sazby (od 100,- Kč do

¹⁴⁵ Ust. § 68 odst. 6 TrZ.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17.2.1977, sp. zn. 2 Tzf 2/76 (R 21/1977 tr.).

¹⁴⁷ Ust. § 68 odst. 3 TrZ.

¹⁴⁸ Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F., Říha, J. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*, s. 413.

¹⁴⁹ FENYK, Jaroslav a kol. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*, k § 18.

¹⁵⁰ Ust. § 18 odst. 2 TOPO.

¹⁵¹ Ust. § 27 odst. 1 ZSM.

¹⁵² Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*, s. 296.

¹⁵³ BRUCKNEROVÁ, Eva a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*, k § 27 k odst. 2 a 3.

5.000,- Kč).¹⁵⁴ Počet denních sazeb je však ještě omezen tak, že nesmí přesahovat horní hranici trestní sazby snížené podle ust. § 31 odst. 1 ZSM (příčemž jedna denní sazba odpovídá jednomu dni odnětí svobody).¹⁵⁵ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pak upravuje také peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu. Soud tak může podmíněně odložit výkon peněžitého opatření alternativně, jestliže vzhledem k osobě mladistvého, zejména k přihlídnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, a k okolnostem případu má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu, anebo jestliže přijme záruku za nápravu mladistvého, přičemž soud má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu.¹⁵⁶ Podle ust. § 29 odst. 1 ZSM soud stanoví zkušební dobu až na tři léta, přičemž je možné uložit výchovná opatření.

Při ukládání konkrétního trestu pak bude soud vycházet z obecných hledisek pro ukládání trestů dle ust. § 39 TrZ. Při ukládání trestu právnické osobě, bude soud přihlížet ke zvláštním ustanovením zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.¹⁵⁷ Při ukládání trestního opatření mladistvému bude soud přihlížet také ke speciálním ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže.¹⁵⁸

Mám za to, že peněžitý trest je vhodnou alternativou namísto krátkodobého trestu nepodmíněného odnětí svobody. Před jeho ukládáním však bude třeba pečlivě zohledňovat skutečnost, že peněžitý trest dopadá nejen na samotného pachatele, ale na další třetí osoby (rodina, zaměstnanci apod.). Proto v případě, kdy pachatel má v poměru ke svým peněžním závazkům nízké příjmy, bude z tohoto důvodu vhodnější spíše uložení jiného trestu. Pokud tomu však není, tak dle mého názoru může peněžitý trest představovat velice účelný způsob potrestání pachatele za relativně méně závažnou trestnou činnost.

2.1.5. Propadnutí věci

Podstatou trestu propadnutí věci je odnětí vlastnického práva nebo jiného obdobného majetkového práva pachatele k věcem nebo jiným majetkovým hodnotám.¹⁵⁹ Účelem tohoto trestu je odejmou pachateli věc, která by mohla sloužit k další trestné činnosti a tím tak ztížit podmínky pro další pachatelovu trestnou činnost a případně mu odejmou prospěch ze

¹⁵⁴ Ust. § 27 odst. 2 a 3 ZSM.

¹⁵⁵ Ust. § 27 odst. 4 a 5 ZSM.

¹⁵⁶ Ust. § 28 odst. 1 písm. a), b) ZSM.

¹⁵⁷ Zejména ust. § 14 TOPO.

¹⁵⁸ Zejména pak ust. § 3 odst. 3, § 9 odst. 1 a § 24 odst. 2 ZSM.

¹⁵⁹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 70 bod 1.

spáchaného trestného činu.¹⁶⁰ Trest propadnutí věci pak z logiky věci může být uložen pouze jde-li o věc náležící pachateli.¹⁶¹ Dle ust. § 135 TrZ se věci náleží pachateli rozumí věc, jestliže jí v době rozhodnutí o ní pachatel vlastní, je součástí jeho majetku nebo s ní fakticky jako vlastník nakládá, aniž je oprávněný vlastník nebo držitel znám. Pokud není tato definice naplněna, nelze tento trest uložit. Důležitou podmínkou pro uložení tohoto trestu je, že věc náleží pachateli v době vyhlášení rozsudku.¹⁶² Pokud pachatel před uložením trestu věc zničí, poškodí nebo jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zužitkuje, zejména spotřebuje, nebo jinak její propadnutí zmaří, může mu soud uložit propadnutí náhradní hodnoty až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci.¹⁶³ Případně za určitých okolností by bylo možné uložit ochranné opatření spočívající v zabránění věci (k tomuto ochrannému opatření více bod 2.3.2. této části).

Soud podle ust. § 70 odst. 1 TrZ uloží trest propadnutí věci, která je bezprostředním výnosem z trestné činnosti. Bezprostřední výnos z trestné činnosti je v ust. § 135b odst. 2 TrZ definován jako věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, včetně plodů a užitků. S ohledem na spojení „*soud uloží*“ v prvním odstavci v porovnání se spojením „*soud může uložit*“ v odstavci druhém tohoto ustanovení, se domnívám, že ohledně bezprostředního výnosu z trestné činnosti soud obligatorně musí uložit trest propadnutí věci. Vzhledem ke skutkovým podstatám trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování mám za to, že je možné bezprostřední výnos z těchto trestných činů získat pouze ve formě odměny za spáchání těchto trestných činů. Pokud by svým jednáním (trestným činem) pachatel získal věc, jednalo by se pravděpodobněji už o jiný trestný čin (např. vydírání nebo loupež).

Soud může uložit trest propadnutí věci, která byla nástrojem trestné činnosti.¹⁶⁴ Ust. § 135a TrZ pak definuje nástroj trestné činnosti jako věc, která byla určena nebo užitá ke spáchání trestného činu, včetně plodů a užitků. V případě, kdy byla taková věc užitá ke spáchání trestného činu, nemusí se jednat o věc, které je zvláště způsobena k páchaní trestné činnosti, ale může jít také o věc, která jinak slouží k nezávadné činnosti.¹⁶⁵ Je však v rozporu s účelem tohoto trestu, pokud by byl uložen trest propadnutí ohledně užitě věci, která pouze v důsledku náhodných okolností byla použita ke spáchání trestného činu.¹⁶⁶ Věc také musí být

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 909.

¹⁶¹ Ust. § 70 odst. 3 TrZ.

¹⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.7.1971, sp. zn. 6 Tz 21/71 (R 29/1972 tr.).

¹⁶³ Ust. § 71 odst. 1 TrZ.

¹⁶⁴ Ust. § 70 odst. 1 písm. a) TrZ.

¹⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 914.

¹⁶⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.9.1993, sp. zn. 7 To 27/93 (R 51/1994 tr.).

významná pro naplnění zákonných znaků trestného činu a nestačí tak, že například pachatel pouze měl věc při páčání činu u sebe.¹⁶⁷ Toto pravidlo pak dopadá na věc nejen skutečně užitou, ale také na věc, která byla určena k trestné činnosti. Z povahy věci vyplývá, že v případě věci určené ke spáchání trestného činu, bude se jednat vždy pouze o úmyslné trestné činy, neboť ve většině případů se bude jednat o trestné činy ve stadiu přípravy nebo pokusu.¹⁶⁸

Trest propadnutí věci, včetně propadnutí náhradní hodnoty, může soud uložit i právnické osobě.¹⁶⁹ Stejně tak je možné uložit trestní opatření propadnutí věci mladistvému.¹⁷⁰ Žádný z těchto speciálních zákonů neobsahuje zvláštní úpravu tohoto trestu, a proto se užije obecná úprava obsažená v trestním zákoníku.

Podle ust. § 72 TrZ může být trest propadnutí věci uložen samostatně pouze v případě, že to trestní zákoník dovoluje a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. U trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování, a to ani v základní ani ve kvalifikované skutkové podstatě, není trest propadnutí věci mezi možnými tresty výslovně uveden. Vzhledem k tomu, že tak není splněna již první podmínka pro uložení tohoto trestu jako trestu samostatného, je zřejmé, že u předmětných trestných činů bude možné (za splnění zákonných podmínek) uložení trestu propadnutí věci výlučně vedle jiného trestu. Právnické osobě pak lze dle ust. § 15 odst. 3 TOPO uložit samostatně trest propadnutí věci bez těchto omezení.¹⁷¹

Při ukládání konkrétního trestu propadnutí věci nebo náhradní hodnoty bude soud vycházet z obecných hledisek pro ukládání trestů dle ust. § 39 TrZ. Při ukládání trestu právnické osobě je třeba zohlednit speciální ustanovení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.¹⁷² Stejně tak při ukládání trestního opatření mladistvému.¹⁷³ V případě, kdy není možné, aby poškozený uspokojil své nároky na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení jinak než prostřednictvím věci, na kterou by se vztahoval trest propadnutí věci, tento trest zpravidla není vhodné uložit.¹⁷⁴

Ze shora uvedeného je zřejmé, že v případě předmětných trestných činů bude možné uložit tento trest zejména dle ust. § 70 odst. 2 písm. a) TrZ, kdy předmětná věc byla užitá ke spáchání trestného činu nebo k tomu byla určena. Výnos z trestné činnosti u těchto dvou

¹⁶⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.12.1993, sp. zn. 5 Tz 89/93 (R 13/1994 tr.).

¹⁶⁸ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 70 bod 10.

¹⁶⁹ Ust. § 15 odst. 1 písm. d) TOPO ve spojení s ust. § 19 TOPO.

¹⁷⁰ Ust. § 24 odst. 1 písm. d) ZSM.

¹⁷¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 929.

¹⁷² Zejména ust. § 14 TOPO.

¹⁷³ Zejména pak ust. § 3 odst. 3, § 9 odst. 1 a § 24 odst. 2 ZSM.

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.10.1976, sp. zn. 2 To 5/76 (R 38/1977 tr.)

trestných činů ve většině případů nebude dán, neboť by v případě naplnit znaky jiných trestných činů (např. vydírání apod.). V úvahu by ale připadal výnos v podobně odměny za spáchaný trestný čin. Trest propadnutí věci by se v u těchto trestných činů mohl uplatnit také v případech, kdy jsou tyto trestné činy spáchány se zbraní.

2.1.6. Zákaz činnosti

Trest zákazu činnosti se na první pohled může zdát jako velmi přiléhavý a vhodný trest pro pachatele trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování. Nicméně aby bylo možné tento trest uložit, musí být naplněny zákonem stanovené podmínky. První podmínkou je, že se pachatel dopustí trestného činu v souvislosti s činností, jejíž zákaz mu je tímto trestem ukládán. Druhou podmínkou je, že může být zakázána pouze činnost představující výkon určitého zaměstnání, povolání, funkce nebo taková činnost, ke které je potřeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.¹⁷⁵ Při vymezování činnosti, která má být soudem zakázána, je třeba, aby tato činnost byla přesně a určitě vymezena a zároveň musí být také vymezena takovým způsobem, aby pachateli byla omezena příležitost pro opětovné páchaní trestné činnosti.

Jak již bylo nastíněno, trest zákazu činnosti lze vyslovit jen ohledně takové činnosti v souvislosti s kterou se pachatel trestného činu dopustil. Tato souvislost pak musí být přímá a bezprostřední.¹⁷⁶ Při posuzování přímé souvislosti je třeba vycházet z věcného (účelového), místního a časového vztahu činnosti k okolnostem spáchaní trestného činu.¹⁷⁷ Tato činnost nemusí být znakem objektivní stránky trestného činu, ale postačuje, pokud tato činnost poskytla pachateli příležitost nebo usnadnila spáchaní trestného činu.¹⁷⁸ Pouhá skutečnost, že pachatel projevil spáchaním trestného činu morální nebo odbornou nezpůsobilost k výkonu konkrétní činnosti, není sama o sobě dostačující pro uložení trestu zákazu této činnosti.¹⁷⁹

Podle ust. § 73 odst. 2 TrZ může být trest zákazu činnosti uložen samostatně pouze v případě, že trestí zákon uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin dovoluje a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, osobě a poměrům pachatele není uložení jiného trestu třeba. Trestný čin nebezpečné vyhrožování podle ust. § 353 TrZ výslovně uvádí možnost uložení trestu zákazu činnosti jak u základní, tak i u kvalifikované skutkové podstaty. Trestný čin nebezpečné pronásledování podle ust. § 354 TrZ pak uvádí trest zákazu

¹⁷⁵ Ust. § 73 TrZ.

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.4.1979, sp. zn. 1 Tz 11/79 (R 5/1980 tr.).

¹⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 933.

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.5.2006, sp. zn. 5 Tdo 523/2006 (R 26/2007 tr.).

¹⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.4.1979, sp. zn. 1 Tz 11/79 (R 5/1980 tr.).

činnosti pouze u základní skutkové podstaty. To však samozřejmě nebrání tomu, aby byl trest zákazu činnosti uložen i při naplnění kvalifikované skutkové podstaty, nicméně v tomto případě bude nutné jej uložit výlučně vedle jiného dalšího trestu. Skutečnost, že je trest zákazu činnosti výslovně uveden jako možná sankce za spáchaný trestný čin sama o sobě však nedostačuje k tomu, aby mohl být bez dalšího uložen trest zákazu činnosti samostatně. Vždy bude ještě třeba, aby s ohledem na povahu a závažnost spáchaného trestného činu, osobu a poměry pachatele nebylo třeba uložení ještě jiného trestu, tj. aby byl trest zákazu činnosti sám o sobě dostatečným trestem. Při tomto posuzování se i zde uplatní ust. § 39 TrZ. Právnícké osobě pak lze uložit dle ust. § 15 odst. 3 ve spojení s ust. § 1 odst. 2 TOPO trest zákazu činnosti samostatně bez těchto omezení.¹⁸⁰

Podle ust. § 73 odst. 1 TrZ může soud uložit trest zákazu činnosti na jeden rok až deset let. Tato sazba se však uplatní pouze u pachatelů, kteří jsou dospělými fyzickými osobami, neboť zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob obsahují speciální ustanovení ve vztahu k trestu (trestnímu opatření) zákazu činnosti. Právnícké osobě tak může být podle ust. § 20 odst. 1 TOPO za splnění zákonných podmínek uložen trest zákazu činnosti ve výměře jeden rok až dvacet let. Mladistvému je pak možné uložit trestní opatření zákazu činnosti podle ust. § 26 odst. 3 ZSM ve výměře jeden rok až pět let, přičemž ale nesmí být toto trestní opatření uloženo, pokud by to bylo na překážku přípravě na jeho povolání. Soud také může uložit mladistvému vhodná výchovná opatření.

Při ukládání konkrétního trestu pak bude soud vycházet z obecných hledisek pro ukládání trestů dle ust. § 39 TrZ. Při ukládání trestu právnícké osobě, bude soud přihlížet ke zvláštním ustanovením zákona o trestní odpovědnosti právníckých osob.¹⁸¹ Při ukládání trestního opatření mladistvému (včetně zákazu činnosti) bude soud přihlížet také ke speciálním ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže.¹⁸²

Lze tak shrnout, že uložení trestu zákazu činnosti může být za určitých konkrétních skutkových okolností vhodným a přiléhavým trestem za spáchání předmětných trestných činů. Pokud například pachatel bude poškozeného sledovat převážně díky řízení motorového vozidla, mám za to, že se jako vhodný trest jeví uložit zákaz řízení motorových vozidel. Stejně tak pokud využije pachatel svého zaměstnání, v jehož rámci má přístup k osobním údajům poškozeného a tyto údaje zneužije za účelem získání kontaktu s poškozeným, bylo by dle mého názoru za určitých okolností vhodné uložit trest zákazu činnosti spočívajícím v zákazu výkonu

¹⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 937.

¹⁸¹ Zejména ust. § 14 TOPO.

¹⁸² Zejména pak ust. § 3 odst. 3, § 9 odst. 1 a § 24 odst. 2 ZSM.

zaměstnání (resp. povolání), jehož náplní by byla správa nebo ochrana osobních údajů. Spáchání předmětných trestných činů se střelnou zbraní, by mohlo vést k uložení trestu zákazu držení, nošení a užívání střelné zbraně. Pachateli ale nelze zakázat činnosti, které nenaplňují zákonné podmínky. Není možné tak například pachateli zakázat užívání sociálních sítí, a to i kdyby páchal tyto trestné činy výlučně tímto způsobem.

2.1.7. Zákaz pobytu

Podle ust. § 75 odst. 1 TrZ může soud uložit za úmyslný trestný čin zákaz pobytu v rozmezí jeden rok až deset let, vyžaduje-li to se zřetelem na dosavadní způsob života pachatele a místo spáchání činu ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku, přičemž tento trest se nesmí vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt. Místem trvalého pobytu se pak rozumí adresa pobytu občana v České republice, která je vedena v základním registru obyvatel ve formě referenční vazby na referenční údaj o adrese v základním registru územní identifikace, adres a nemovitostí, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání.¹⁸³ Nicméně okolnost, že pachatel je podle předpisů o hlášení obyvatelstva formálně přihlášen k trvalému pobytu v určitém místě, ještě sama o sobě nevylučuje možnost uložení trestu zákazu pobytu, který by se vztahoval i na toto místo. Rozhodující je, zda místo, v němž je pachatel k trvalému pobytu přihlášen, má skutečně charakter trvalého pobytu.¹⁸⁴

Jak je již shora uvedeno, trest zákazu pobytu lze uložit jen v případě úmyslných trestných činů. Tato podmínka je u trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování bez dalšího splněna, neboť ke spáchání těchto trestných činů nepostačuje nedbalostní zavinění.

Dosavadní způsob života pachatel bude odůvodňovat uložení trestu zákazu pobytu zejména v případech, kdy pachatel nevedl řádný život, kdy v místě nebo obvodu již dříve páchal trestnou činností nebo se dopustil přestupků.¹⁸⁵ Dále je podmínkou, aby určité místo nebo obvod mělo význam pro spáchání trestné činnosti. Z toho pak vyplývá, že lze uložit trest zákaz pobytu jen ohledně místa, kde byl trestný čin spáchán.¹⁸⁶

Trestní zákoník pak výslovně uvádí taxativní výčet chráněných zájmů, za jejichž porušení nebo ohrožení je možné uložit trest zákazu pobytu – veřejný pořádek, rodina, zdraví, mravnost nebo majetek. Jelikož je objektem trestných činů nebezpečné vyhrožování a

¹⁸³ Ust. § 10 odst. 1 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR č.j. Tpjf 75/75 (R 1/1976 tr.).

¹⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 954.

¹⁸⁶ *Ibid.*, s. 955.

nebezpečné pronásledování je (mimo dalších) ochrana soužití lidí, který lze podřadit pod veřejný pořádek, bude možné za tyto trestné činy za splnění dalších zákonných podmínek uložit trest zákazu pobytu.

Trest zákazu pobytu pak lze uložit jen pachateli, který je dospělou fyzickou osobou. Podle ust. § 15 odst. 1 a contrario TOPO a ust. § 24 odst. 1 ZSM nelze uložit trest, resp. trestní opatření, zákazu pobytu právnické osobě ani mladistvému.

Zákaz pobytu spočívá v tom, že se odsouzený nesmí po dobu výkonu tohoto trestu zdržovat na určitém místě nebo v určitém obvodu.¹⁸⁷ Soud pak musí přímo v odsuzujícím rozsudku přesně vymežit místo, na které se trestu zákazu pobytu vztahuje. Tímto místem se pak rozumí především území obce a obvodem se rozumí administrativně územně oddělená část území obce, nebo administrativně územně oddělená část území republiky zahrnující více obcí.¹⁸⁸ Pobyt lze najednou zakázat i na více místech, které spolu územně nesouvisejí, ale to pouze za předpokladu, že u každého tohoto jednotlivého místa budou splněny zákonné podmínky pro uložení trestu zákazu pobytu.¹⁸⁹ Nelze vyslovit zákaz pobytu vztahující se na určitý dům nebo byt.¹⁹⁰ Ust. § 75 odst. 6 TzZ pak také umožňuje, aby odsouzený mohl přechodně (krátkodobě) na vymezeném místě pobývat, a to pouze v nutné osobní záležitosti na základě uděleného povolení. Toto povolení pak uděluje příslušný policejní orgán.¹⁹¹ Důležitým důvodem pak může být například účast u jednání konaného před orgánem veřejné moci, návštěva lékaře, návštěva blízkých příbuzných apod.¹⁹²

Trest zákazu pobytu může být uložen (za splnění všech zákonných podmínek) jako samostatný trest, a to i když trestní zákoník výslovně neuvede tento trest u příslušného trestného činu. Trest zákazu pobytu však nelze uložit vedle trestu vyhoštění.¹⁹³ Trest zákazu pobytu pak může být uložen jako samostatný trest za trestný čin, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje tři léta, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.¹⁹⁴ Jak u trestného činu nebezpečného vyhrožování, tak i u trestného činu nebezpečné pronásledování, nepřevyšuje horní hranice trestní sazby tři léta, a to ani v kvalifikované skutkové podstatě. Tato podmínka je tak bez dalšího splněna. Stejně jako u trestu zákazu činnosti bude vždy třeba, aby s ohledem

¹⁸⁷ Ust. § 75 odst. 6 TrZ.

¹⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 961.

¹⁸⁹ Zpráva trestního kolegia NS ČSSR ze dne 17.3.1987, č.j. Tpjf 46/86 (R 35/1987 tr.).

¹⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 961.

¹⁹¹ Ust. § 350a odst. 3 TrŘ

¹⁹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*, s. 3946.

¹⁹³ Ust. § 53 TrZ.

¹⁹⁴ Ust. § 75 odst. 2 TrZ.

na povahu a závažnost spáchaného trestného činu, osobu a poměry pachatele nebylo třeba uložení ještě jiného trestu, tj. aby byl trest zákazu činnosti sám o sobě dostatečným trestem. Při tomto posuzování se i zde uplatní ust. § 39 TrZ. Pokud by nebyly naplněny všechny tyto podmínky pro uložení tohoto trestu samostatně a pokud konkrétní skutkové okolnosti odůvodňují uložení trestu zákazu pobytu, lze tento trest stále uložit vedle jiného trestu.

Při ukládání konkrétního trestu pak bude soud vycházet z obecných hledisek pro ukládání trestů dle ust. § 39 TrZ. Trestní zákoník také výslovně uvádí, že soud může na dobu výkonu trestu zákazu pobytu uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti podle ust. § 48 odst. 4 TrZ. Zpravidla též uloží odsouzenému nahradit podle svých sil škodu, nemajetkovou újmu, kterou trestný činem způsobil, nebo aby vydal získané bezdůvodné obohacení.¹⁹⁵ V případě, kdy se jedná o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud uložit vedle těchto opatření nebo samostatně také výchovná opatření dle ust. § 15 až § 20 ZSM.¹⁹⁶ K této problematice více v bodu 2.1.1.4. této práce.

Na základě shora uvedeného je tak možné konstatovat, že pokud konkrétní skutkové okolnosti případu, tj. dosavadní způsob života pachatele a místo spáchání činu, odůvodňují uložení trestu zákazu pobytu, lze za spáchání trestného činu nebezpečné vyhrožování nebo nebezpečné pronásledování uložit trest zákazu pobytu, a v závislosti na konkrétních okolnostech jako trest samostatný, nebo vedle jiného trestu. Mám za to, že zejména u trestného činu nebezpečné pronásledování, by mohlo být uložení trestu zákazu pobytu vztahující se například na místo bydliště poškozeného účinným a vhodným trestem. Takto uložený trest by pak mohl předejít opakování trestné činnosti¹⁹⁷ a zároveň by mohl pomoci návratu poškozeného do svého běžného života. Vždy ale bude záležet na konkrétních okolnostech daného případu.

2.1.8. Vyhoštění

Podle ust. § 80 odst. 1 TrZ může soud uložit pachateli, který není občanem České republiky, trest vyhoštění z území České republiky, vyžaduje-li to bezpečnost lidí nebo majetku, anebo jiný obecný zájem. Vyhoštěním se pak rozumí odnětí práva cizince k dalšímu pobytu na území České republiky (pokud takové právo měl) a jeho fyzické přemístění na území jiného státu nebo předání cizince příslušným orgánům jiného státu za tímto účelem.¹⁹⁸ Podle

¹⁹⁵ Ust. § 75 odst. 3 TrZ.

¹⁹⁶ Ust. § 75 odst. 4 TrZ.

¹⁹⁷ V případě nedodržování trestu by se odsouzený mohl dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ust. § 337 odst. 1 písm. c) TrZ.

¹⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 984.

ust. § 80 odst. 2 TrZ soud s ohledem na povahu a závažnost spáchaného trestného činu, možnosti nápravy a poměry pachatele a ke stupni ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu, může uložit trest vyhoštění ve výměře od jednoho roku do deseti let, anebo trest vyhoštění na dobu neurčitou.

Trestní zákoník v souladu s článkem 14 odst. 4 Listiny stanoví, že trest vyhoštění lze uložit jen cizinci. Zároveň v ust. § 80 odst. 3 TrZ taxativně vymezuje podmínky, kdy není možné trest vyhoštění uložit. Zda uložení tohoto trestu vyžaduje bezpečnost lidí, majetku nebo jiný obdobný zájem, představuje konkrétní posouzení nebezpečí pro tyto hodnoty jak vzhledem k charakteristice spáchané trestné činnosti pachatele, tak ke zjištěním vztahujícím se k jeho osobě.¹⁹⁹

Trest vyhoštění nelze uložit právnické osobě.²⁰⁰ Mladistvému lze uložit trestní opatření vyhoštění podle ustanovení trestního zákoníku s určitými modifikacemi. Mladistvému nelze uložit vyhoštění na dobu neurčitou, přičemž výměra tohoto trestního opatření je zkrácena od jednoho roku do pěti let.²⁰¹ V případě mladistvého, který je občanem Evropské unie, pak musí být podle ust. § 26 odst. 6 ZSM alternativně splněna jedna ze dvou podmínek – buď neuložením tohoto trestního opatření by došlo k vážnému ohrožení bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku, anebo je toto trestní opatření v nejlepším zájmu mladistvého. Podle tohoto ustanovení pak soud musí dbát nejlepším zájmům mladistvého, a to zejména přihlídnout k jeho rodinným a osobním poměrům. Při ukládání trestního opatření mladistvému (včetně vyhoštění) bude soud přihlížet také ke speciálním ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže.²⁰²

Trest vyhoštění nelze uložit vedle trestu zákazu pobytu.²⁰³ Soud může podle ust. § 80 odst. 1 TrZ uložit tento trest i samostatně, a to tehdy, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Pokud se za konkrétních skutkových okolností jeví tento trest jako vhodný, ale zároveň tento trest jako trest samostatný nepostačuje, soud uloží trest vyhoštění vedle jiného trestu.

Domnívám se, že uložení tohoto trestu může být i u předmětných trestných činů vhodnou sankcí, a to pak zejména v případě opakovaného páchaní trestné činnosti pachatelem, která dosahuje takové intenzity, že je tímto způsobem nutné předejít opakování trestné činnosti. S ohledem na relativně nižší závažnost předmětných trestných činů bude pro uložení tohoto

¹⁹⁹ DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*, k § 80 bod 13.

²⁰⁰ Ust. § 15 odst. 1 a contrario TOPO.

²⁰¹ Ust. § 26 odst. 5 ZSM.

²⁰² Zejména pak ust. § 3 odst. 3, § 9 odst. 1 a § 24 odst. 2 ZSM.

²⁰³ Ust. § 53 odst. 1 TrZ.

trestu potřeba buď četné opakování trestné činnosti, anebo spáchání těchto trestných činů vedle dalších relativně závažnějších trestných činů.

2.1.9. Ostatní tresty

Trest propadnutí majetku může soud uložit, odsuzuje-li pachatele k výjimečnému trestu anebo odsuzuje-li jej za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch.²⁰⁴ Vzhledem k tomu, že se v případě předmětných trestných činů bude vždy jednat o přečiny, je zřejmé, že trest propadnutí majetku není možné v těchto případech uložit. Tento trest nebude možné uložit ani právnické osobě, neboť dle ust. § 17 odst. 1 TOPO může soud uložit tento trest pouze v případě, když odsuzuje právnickou osobu za zvlášť závažný zločin, kterým pro sebe nebo jiného získala nebo se snažila získat majetkový prospěch. Mladistvému nelze tento trest uložit nikdy.²⁰⁵

Trest zákazu držení a chovu zvířat může soud uložit, dopustí-li se pachatel trestné činu v souvislosti s držením, chovem nebo péčí o zvíře.²⁰⁶ V trestněprávních předpisech ale není definováno, co se rozumí držením, chovem nebo péčí o zvíře. Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., pak uvádí, že „*Základní myšlenkou úpravy přísnějšího postihu nevhodného nakládání se zvířaty je tzv. proces dereifikace („odvěcnění“), kdy dřívější přístup ke zvířeti jako k věci se mění na přístup jako k živému tvorů.*“ Dle této zprávy si tato nová právní úprava klade za cíl reagovat také na negativní fenomén tzv. množiren. U trestného činu nebezpečného pronásledování se v praxi vyskytují případy, kdy se pachatel (typicky manžel, druh nebo partner), pomstí své bývalé partnerce týráním nebo usmrcením psa, kočky apod., čímž se může dopustit i trestného činu týrání zvířat dle ust. § 302 TrZ.²⁰⁷ Nicméně s ohledem na jazykový výklad pojmů držení, chov a péče ve spojení s účelem této právní úpravy popsané v důvodové zprávě, mám za to, že u předmětných trestných činů nebude možné uložit trest zákazu držení a chovu zvířat, neboť účel tohoto trestu míří jiným směrem, tj. potrestání zanedbání péče o zvíře trvající delší dobu a nikoli jednorázové ublížení zvířeti. Jelikož zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob vychází v tomto trestu zejména z podmínek trestního zákoníku, nebude možné ani uložit tento trest (resp. trestní opatření) za předmětné trestné činy právnické osobě ani mladistvému.

²⁰⁴ Ust. § 66 odst. 1 TrZ.

²⁰⁵ Ust. § 24 odst. 1 a contrario ZSM.

²⁰⁶ Ust. § 74a odst. 1 TrZ.

²⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 3300.

Trest zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce může soud uložit, dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.²⁰⁸ Tato souvislost musí být přímá a bezprostřední, kdy se trestný čin musí vztahovat ke konkrétní návštěvě společenské akce.²⁰⁹ Mám za to, že tato souvislost mezi konkrétní společenskou akcí a předmětnými trestnými činy v drtivé většině případů dána nebude, kdy tato spojitost bude dána zejména u jiných trestných činů – výtržnictví, poškození cizí věci, ublížení na zdraví apod. Z tohoto důvodu se tak domnívám, že uložení tohoto trestu v případech těchto trestných činů nebude možné.

Uložení trestu ztráty čestných titulů nebo vyznamenání je možné pouze v případě, kdy se pachatel odsuzuje za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta.²¹⁰ Tato vyznamenání, čestná uznání a jiné čestné tituly musí být udělené podle vnitrostátních právních předpisů.²¹¹ Nejedná se však o akademické tituly, které je třeba chápat jako označení absolventů, kteří na základě určitého studijního programu dosáhli vzdělání stanoveného stupně a zaměření.²¹² Vzhledem k výměře možného trestu odnětí svobody u předmětných trestných činů, lze usuzovat, že ohledně nich bude tento trest ukládán zcela výjimečně. Tento trest nelze uložit mladistvému ani právnické osobě.²¹³

Vše popsané u trestu ztráty čestných titulů nebo vyznamenání pak platí u pro ukládání trestu ztráty vojenské hodnosti podle ust. § 79 TrZ, kdy jediný rozdíl spočívá v tom, že se neodebírají čestné tituly a vyznamenání, nýbrž se snižuje vojenská hodnost v ozbrojených silách na hodnost vojína.

Zrušení právnické osoby je bez pochyby nejpřísnějším trestem, který je možné uložit právnickým osobám. Tento trest může být uložen právnické osobě se sídlem v České republice, pokud její činnost spočívala zcela nebo převážně v páčání trestné činnosti, pokud to nevyklučuje povaha právnické osoby.²¹⁴ Vzhledem k tomu, že trestný čin nebezpečné vyhrožování je relativně méně závažný přečin, uložení tohoto trestu by připadalo v úvahu pouze ve velmi výjimečných případech, kdy by zároveň muselo docházet zároveň k soustavnému páčání dalších trestných činů.

²⁰⁸ Ust. § 76 odst. 1 TrZ.

²⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 966.

²¹⁰ Ust. § 78 odst. 1 TrZ.

²¹¹ Ust. § 78 odst. 2 TrZ.

²¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 975.

²¹³ Ust. § 24 odst. 1 a contrario ZSM, resp. ust. § 15 odst. 1 a contrario TOPO.

²¹⁴ Ust. § 16 odst. 1 TOPO.

Zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži právnické osobě, která se dopustila pouze trestného činu nebezpečné vyhrožování, dle mého názoru není možné uložit. Ust. § 21 odst. 1 TOPO vyžaduje pro uložení tohoto trestu podmínku, aby se právnická osoba dopustila tohoto trestu v souvislosti s uzavíráním smluv na plnění veřejných zakázek nebo s jejich plněním, s účastí v zadávacím řízení nebo ve veřejné soutěži. Domnívám se, že pokud by právnická osoba měla úmysl vyhrožovat za účelem nějakého nezákonného zásahu ve vztahu k veřejným zakázkám, jednalo by se o trestný čin vydírání a nikoli trestný čin nebezpečné vyhrožování.

Obdobný případ jako u trestu zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži pak nastává v případě trestu zákazu přijímání dotací a subvencí dle ust. § 22 TOPO. Tento trest by připadal v úvahu znovu například u trestného činu vydírání, ale nikoli u trestného činu nebezpečné vyhrožování, protože by chyběla souvislost s podáváním nebo vyřizováním žádosti o dotaci, subvenci, návratnou finanční výpomoc nebo příspěvek.

Soud může právnické osobě podle ust. § 23 odst. 1 TOPO uložit trest uveřejnění rozsudku, je-li třeba veřejnost seznámit s odsuzujícím rozsudkem, zejména vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu, anebo vyžaduje-li to zájem na ochraně bezpečnosti lidí nebo majetku, případně společnosti. Případ nutnosti uložení tohoto trestu s ohledem na povahu a závažnost trestného činu bude zahrnovat zejména případy trestných činů, které se týkají významných veřejných zájmů, širokého okruhu jiných právnických osob nebo obyvatel, pokud byly tyto trestné činy spáchány ve větším rozsahu, byly jimi způsobeny rozsáhlejší nebo škodlivější následky nebo vzbudily větší ohlas u široké veřejnosti.²¹⁵ Druhou možností pro uložení tohoto trestu je, že to vyžaduje zájem na ochranně bezpečností lidí nebo majetku, popřípadě společnosti. V této alternativně je pak zdůrazněna preventivní funkce uloženého trestu, kdy tento trest míří zejména na trestné činy obecně nebezpečné, trestné činy proti životnímu prostředí apod.²¹⁶ Mám za to, že trestný čin nebezpečné vyhrožování nebude naplňovat ani jednu z těchto dvou okolností, a proto nebude možné trest uveřejnění rozsudku právnické osobě uložit.

²¹⁵ Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F., Říha, J. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*, s. 493.

²¹⁶ *Ibid.*

2.2. Alternativy k trestům

Dle mého názoru se jeví u této relativně méně závažné kriminality, tím spíše v jejích nejméně nebezpečných podobách, vhodné užít instituty restorativní justice, kdy je třeba primárně hledět na nápravu následků trestné činu, kdy zcela jistě není nezanedbatelná ani hospodárnost těchto alternativ oproti „klasickému“ trestnímu řízení. U relativně nejméně závažné kriminality, kam mohou v některých svých nejméně závažných formách spadat i předmětné trestné činy, se tak jeví vhodné buď upuštění od potrestání nebo užití odklonů s důrazem na náhradu škody, resp. nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Samozřejmě je zřejmé, že tento postup nebude možné aplikovat vždy, kdy tyto alternativy se budou odvíjet jednak od skutkových okolností konkrétního případu a zejména budou záležet na osobě pachatele a jeho přístupu k nápravě způsobených následků.

2.2.1. Hmotněprávní alternativy

Podle ust. § 46 odst. 1 TrZ lze upustit od potrestání pachatele přečinu, kdy pachatel jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k dosavadnímu životu pachatele lze důvodně očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k nápravě pachatele i k ochraně společnosti. Všechny tyto podmínky pak musí být splněny kumulativně. Podstata upuštění od potrestání spočívá v tom, že soud vysloví vinu pachatele a zároveň neuloží žádný trest.²¹⁷ Soud ale může uložit ochranné opatření nebo uložit pachateli povinnost nahradit škodu, odčinit nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodného obohacení.

Předmětné trestné činy jsou i ve svých kvalifikovaných skutkových podstatách vždy přečiny, proto tato podmínka bude bez dalšího splněna vždy. Druhou podmínkou je lítost pachatele. Ke splnění této podmínky nepostačí formální projevení lítosti, ale bude zpravidla nutné další aktivní jednání pachatele, spočívající např. v náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.²¹⁸ Předpokladem je také doznání pachatele ke spáchanému trestnému činu. Účinnou snahou po nápravě se pak rozumí nejen projev snahy napravit škodlivé následky spáchaného přečinu, ale také nápravu samotného pachatele.²¹⁹ Při posuzování povahy a závažnosti spáchaného přečinu a dosavadního života pachatele, bude soud vycházet z obecných ustanovení § 39 a násl. TrZ. Pokud jsou všechny tyto podmínky

²¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22.9.1966, sp. zn. 9 Tz 41/66 (R 8/1967 tr.).

²¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 636.

²¹⁹ *Ibid*, s. 636 a 637.

splněny, musí ještě soud posoudit, zda lze důvodně očekávat, že již samotné projednání věci před soudem postačí k nápravě pachatele i k ochraně společnosti.

Kromě tohoto obecného upuštění od potrestání upravuje trestní zákoník další varianty upuštění od potrestání, a to konkrétně upuštění od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný dle ust. 46 odst. 2 TrZ, upuštění od potrestání nezpůsobilého pokusu nebo přípravy trestného činu dle ust. § 46 odst. 3 TrZ, a upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence dle ust. § 47 odst. 1, 2 TrZ.

Trestní zákoník v ust. § 48 upravuje institut podmíněného upuštění od potrestání s dohledem. Soud rozhodne o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem v případech, kdy jsou sice splněny podmínky v ust. § 46 odst. 1, 2 nebo 3 TrZ, ale soud má za to, že je třeba po stanovenou dobu sledovat chování pachatele. Soud v takovém případě stanoví zkušební dobu až na jeden rok a zároveň uloží pachateli dohled.²²⁰ Jestliže pachatel ve zkušební době vedl řádný život a vyhověl uloženým podmínkám, soud vysloví, že se pachatel osvědčil.²²¹ Pokud tomu tak není, soud podle ust. § 48 odst. 6 TrZ rozhodne o uložení trestu. Soud také může pachateli uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti podle ust. § 48 odst. 4 TrZ. Zpravidla též uloží odsouzenému nahradit podle svých sil škodu, nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal získané bezdůvodné obohacení.²²² V případě, kdy se jedná o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud uložit vedle těchto opatření nebo samostatně také výchovná opatření dle ust. § 15 až § 20 ZSM.²²³ K této problematice více v bodu 2.1.1.4. této části. Podmíněné upuštění od potrestání s dohledem se tak zásadně liší od upuštění od potrestání ve svých bodech – jednak je pachatel ve zkušební době sledován a je povinen plnit uložené povinnosti a za druhé rozhodnutí soudu nemusí být konečné, kdy případně lze trest při neplnění povinností následně uložit.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže speciálně upravuje instituty upuštění od uložení trestního opatření a podmíněného upuštění od uložení trestního opatření. Oba tyto instituty se pak vztahují pouze k provinění, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.²²⁴ Soud může upustit od uložení trestního opatření, pokud mladistvý spáchání provinění lituje, projevuje účinnou snahu po nápravě a jestliže vzhledem k povaze spáchaného provinění a k dosavadnímu životu mladistvého lze důvodně očekávat, že

²²⁰ Ust. § 48 odst. 2 TrZ.

²²¹ Ust. § 48 odst. 6 TrZ.

²²² Ust. § 48 odst. 3 TrZ.

²²³ Ust. § 48 odst. 5 TrZ.

²²⁴ Ust. § 11 odst. 1 ZSM.

již projednání věci před soudem pro mládež postačí k jeho nápravě, nebo mladistvý spáchání provinění lituje, projevuje účinnou snahu po nápravě a dopustil-li se činu z neznalosti právních předpisů, která je zejména vzhledem k jeho věku, rozumové vyspělosti a prostředí, ve kterém žil, omluvitelná, nebo mladistvý spáchání provinění lituje, projevuje účinnou snahu po nápravě a jestliže soud pro mládež přijme záruku za nápravu mladistvého a má za to, že vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, povaze spáchaného činu a osobě mladistvého se uložení trestního opatření nejeví nutným.

Pokud jsou dány podmínky pro upuštění od uložení trestního opatření, ale soud považuje za potřebné po stanovenou dobu sledovat chování mladistvého, může podle ust. § 14 odst. 1 ZSM podmíněně upustit od uložení trestního opatření. Soud mladistvému stanoví zkušební dobu až na jeden rok, přičemž mu může uložit ochranné opatření nebo výchovné opatření směřující k tomu, aby vedl řádný život.²²⁵ Zpravidla mu také uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, resp. nemajetkovou újmu nebo vydal bezdůvodné obohacení. Pokud mladistvý nevyhoví uložením opatřením, může soud rozhodnout o uložení trestní opatření.²²⁶

Od shora uvedeného je třeba odlišit varianty dle ust. § 12 ZSM. První odstavec tohoto ustanovení stanoví, že soud může upustit od uložení trestního opatření, jestliže mladistvý spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení, které zároveň soud ukládá, zajistí nápravu mladistvého lépe než trestní opatření. Druhý odstavec pak stanoví, že soud může upustit od uložení trestního opatření, jestliže je vůči mladistvému užito ochranné nebo výchovné opatření a k dosažení účelu není třeba uložit trestní opatření. Tyto dvě varianty nejsou omezeny jen na některá provinění s horní sazbou nepřevyšující pět let, ale lze je užít na kterákoli provinění.

Jelikož zákon o trestní odpovědnosti právnických osob neobsahuje speciální úpravu upuštění od potrestání, užije se u právnických osob úprava v trestním zákoníku.

2.2.2. Procesněprávní alternativy

Užití odklonů může dle mého názoru být vhodné nejen z důvodu rychlosti, hospodárnosti a efektivity trestního řízení, ale u těchto konkrétních trestných činů (zejména u nebezpečného pronásledování) může být jejich užití i k prospěchu oběti, a to jako ochrana před sekundární viktimizací. Zejména v případě nebezpečného pronásledování, kdy je účelem jednání pachatele navazování kontaktů s obětí. Další možné kontakty mezi pachatelem a poškozeným a

²²⁵ Ust. § 14 odst. 2 ZSM.

²²⁶ Ust. § 14 odst. 4 ZSM.

opakované výslechy poškozeného v rámci „klasického“ trestního řízení tak mohou prohlubovat psychickou újmu oběti. Nicméně je zřejmé, že vhodnost užití odklonů nelze takto zcela zobecnit a užití jednotlivých druhů odklonů je otázkou, kterou lze zodpovědět pouze se znalostí všech konkrétních okolností daného trestného činu.

Vzhledem k tomu, že předmětem této části není průběh trestního řízení, ale sankcionování pachatelů, není proto v tomto bodě věnován prostor trestnímu příkazu a dohodě o vině a trestu, neboť v těchto případech dochází k uložení některého ze shora uvedených trestů a nejedná se ve své podstatě o alternativu sankce.

2.2.2.1. Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání je obdobně jako upuštění od potrestání s dohledem rozhodnutí prozatímní povahy, kdy z pohledu trestního práva hmotného i po vydání tohoto rozhodnutí trestní odpovědnost pachatele nadále trvá.²²⁷ Smysl tohoto institutu spočívá v tom, že trestní stíhání se podmíněně zastaví a obviněnému je uložena zkušební doba a jsou mu uloženy určité povinnosti a omezení. Pokud obviněný ve zkušební době vede řádný život a splní jemu uložené povinnosti, rozhodne soud, že se obviněný osvědčil. Toto rozhodnutí o osvědčení pak má povahu konečného rozhodnutí, které zakládá překážku věci rozhodnuté, a tedy i nepřipustnost trestního stíhání.²²⁸

Pro zvažování, zda je možné užít institut podmíněného zastavení trestního stíhání, je v první řadě zdůraznit, že tento institut se může uplatnit pouze v řízení o přečinu.²²⁹ Tato podmínka bude jak u trestného činu nebezpečné vyhrožování, tak i u trestného činu nebezpečné pronásledování naplněna vždy. Další nezbytnou podmínkou je souhlas obviněného. Vyjádřením souhlasu s aplikací odklonu se obviněný dobrovolně podvoluje omezením či povinnostem vyplývajícím z rozhodnutí o odklonu a vzdává se také práva na řádný průběh procesu zahrnující právo na řízení před nezávislým a nestranným soudem.²³⁰ Souhlas obviněného nesmí vzbuzovat žádné pochybnosti. Pokud návrh na podmíněné zastavení trestního stíhání navrhuje obhájce obviněného, je nezbytné, aby si soud opatřil stanovisko obviněného, zda s takovým postupem skutečně souhlasí.²³¹ Aby soud, popř. v přípravném řízení státní zástupce, podmíněně zastavil trestní stíhání, musí být kromě dvou shora uvedených podmínek, naplněny ještě další tři – obviněný se musí k činu doznat, nahradit škodu (nebo

²²⁷ Nejvyšší státní zastupitelství. Odklony (alternativní způsoby trestního procesu). [online]. [cit. 2021-02-13].

²²⁸ Ust. § 308 odst. 3 TrŘ ve spojení s ust. § 11 odst. 1 písm. h) TrŘ.

²²⁹ Ust. § 307 odst. 1 TrŘ.

²³⁰ ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. 2009(2), s. 33.

²³¹ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*, s. 848.

vydat bezdůvodné obohacení), která byla činem způsobena, nebo s poškozeným uzavřít dohodu o její náhradě, anebo učinit jiná vhodná opatření k její náhradě a dále musí být možné takové rozhodnutí považovat za dostačující vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu.²³²

Doznání obviněného se musí vztahovat na celý skutek a na všechny jeho skutkové okolnosti naplňující znaky stíhaného trestného činu.²³³ Toto doznání musí být učiněné vždy v procesně použitelné podobě, tj. v rámci výpovědi obviněného v souladu s ust. § 90 a násl. trestního řádu.²³⁴ Doznání se pak vztahuje pouze ke skutkovým okolnostem a nikoli k právní kvalifikaci.²³⁵ Trestní řád na rozdíl například od narovnání výslovně nestanoví, že v případě, kdy se obviněný dozná ale k podmíněnému zastavení trestního stíhání z nějakého důvodu nedojde, nelze k tomuto doznání v dalším řízení přihlížet jako k důkazu. Nicméně praxe dospěla k závěru, že i k takovému doznání obviněného nelze v dalším případném řízení přihlížet jako k důkazu.²³⁶ Je však otázkou, zda vůbec je možné, aby orgány činné v trestním řízení byly schopny zcela fakticky odhlédnout od tohoto doznání obviněného. Proto je tento bod často terčem kritiky v odborné literatuře.

Další podmínka spočívá v tom, že obviněný musí nahradit škodu způsobenou trestným činem, resp. musí vydat bezdůvodné obohacení trestným činem získané, přičemž pro účely podmíněného zastavení trestního stíhání postačí, když obviněný s poškozeným uzavře o tomto dohodu, anebo učiní jiná vhodná opatření. Otázka, zda obviněný ve zkušební době skutečně uhradil škodu, resp. vydal bezdůvodné obohacení, k čemuž se zavázal, bude pak podstatná pro rozhodnutí soudu o osvědčení obviněného.²³⁷ To však nebrání podmíněnému zastavení i v případě, kdy dobá splácení škody stanovená v dohodě přesahuje zkušební dobu.²³⁸ Institut podmíněného zastavení trestního stíhání lze užít i v případě, kdy poškozenému žádná škoda nevznikla a kdy nedošlo ani k bezdůvodnému obohacení.²³⁹ Stejně tak je možné užít tento institut i v případě, kdy poškozený nenárokuje objektivně zjištěnou škodu, nebo jí nárokuje v nižší výši, přičemž tato skutečnost by měla být doložena zejména dohodou obviněného s poškozeným.²⁴⁰ Pod pojmem jiná opatření se pak rozumí opatření, která přináší poškozenému

²³² Ust. § 307 odst. 1 TrŘ.

²³³ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*, s. 849.

²³⁴ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 114.

²³⁵ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*, s. 546.

²³⁶ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 116.

²³⁷ Ust. § 308 odst. 1 TrŘ.

²³⁸ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*, s. 852.

²³⁹ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 120.

²⁴⁰ *Ibid*, s. 121.

podobnou mírou jistoty, jakou mu přináší dohoda, jejíž obsah je závazný a jejíhož splnění se lze domoci soudně.²⁴¹ Takovými opatřeními pak tedy může být například oznámení škodné události příslušné pojišťovně a poskytnutí další potřebné součinnosti ze strany obviněného, nebo uložení finanční částky na náhradu škody ve prospěch poškozeného do úschovy soudu, pokud poškozený náhradu škodu z nějakého důvodu nepřijal.²⁴² Při posuzování poslední podmínky, tj. zda lze takové rozhodnutí považovat za dostačující, je nutné zohlednit kromě individuální prevence také dopad tohoto způsobu vyřízení trestní věci na společnost a její členy z hlediska jejich odrazení od páchaní trestné činnosti.²⁴³

Je-li to odůvodněnou povahou a závažností spáchaného přečinu, jeho okolnostmi, nebo poměry obviněného, rozhodne se o podmíněném zastavení trestního stíhání pouze tehdy, pokud kromě shora uvedeného se obviněný zaváže, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí na účet soudu, resp. státního zastupitelství, peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.²⁴⁴ Obě varianty mají společné to, že obviněný dobrovolně převezme závazek, který svým obsahem fakticky představuje sankční prvek.²⁴⁵ V případě první varianty se jedná o obdobnou situaci jako při ukládání trestu zákazu činnosti, kdy souvislost mezi spáchaným trestným činem a činností musí být užší, přímá a bezprostřední.²⁴⁶ V případě druhé varianty obviněný složí tuto částku na příslušný účet zpravidla již před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání.²⁴⁷ Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle tohoto ustanovení musí obsahovat výši peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.²⁴⁸

Zkušební doba může být podle ust. § 307 odst. 3 TrŘ stanovena od šesti měsíců do dvou let a v případě tzv. asperačních variant podle druhého odstavce může zkušební doba být stanovena v rozmezí od šesti měsíců do pěti let.

U mladistvých je možné užít odklony v případě, kdy se podezření ze spáchání provinění jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu věci zcela důvodným a mladistvý je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o

²⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012 (R 59/2013 tr.)

²⁴² VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*, s. 852 a 853.

²⁴³ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 126.

²⁴⁴ Ust. § 307 odst. 2 TrŘ.

²⁴⁵ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 128.

²⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*, s. 3490.

²⁴⁷ *Ibid.*, s. 3492.

²⁴⁸ Ust. § 307 odst. 5 TrŘ.

odstranění škodlivých následků jeho provinění.²⁴⁹ Podmíněné zastavení trestního stíhání pak lze užít dle podmínek stanovených trestním řádem s tím, že v případě asperačních variant se zkušební doba podle ust. § 69 odst. 2 ZSM stanoví v rozmezí od šesti měsíců do tří let. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob neupravuje speciálně tento institut, a proto se plně užití příslušná ustanovení trestního řádu.

2.2.2.2. Podmíněné odložení návrhu na potrestání

Institut podmíněného odložení návrhu na potrestání je upraven v ust. § 179g a 179h TrŘ, kdy je možné tuto formu odklonu užít výlučně v případě zkráceného přípravného řízení. Obecně platí, že zkrácené přípravné řízení lze konat o trestných činech, které spadají do působnosti okresních soudů a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, jestliže podezřelý buď byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, anebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné postavit před soud ve lhůtě dvou týdnů ode dne, kdy je podezřelému sděleno, že spáchání kterého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován.²⁵⁰ Oba předmětné trestné činy spadají do působnosti okresních soudů, kdy horní hranice u obou je nižší než pět let. Pokud tak bude dána jedna ze shora uvedených alternativních podmínek, bude možné vést zkrácené přípravné řízení a bude dána základní podmínka pro užití institutu podmíněného odložení návrhu na potrestání.

Podmínky pro užití tohoto institutu pak jsou velmi obdobné jako je tomu u podmíněného zastavení trestního stíhání. Podezřelý musí s tímto postupem souhlasit, musí se k činu doznat a musí nahradit škodu, resp. vydat bezdůvodného obohacení, nebo o tomto uzavřít dohodu nebo učinit jiná potřebná opatření a vzhledem k osobě podezřelého lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.²⁵¹ Totožné jsou pak tzv. asperační varianty podle ust. § 179g odst. 2 TrŘ. Zkušební doba, a to včetně zmírněné úpravy pro mladistvé v ust. § 69 odst. 2 ZSM, je totožná jako u podmíněného zastavení trestního stíhání. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob neobsahuje zvláštní úpravu. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže výslovně umožňuje užití tohoto institutu, ale přímo neobsahuje (mimo zmírněnou úpravu zkušební doby dle ust. § 69 odst. 2 ZSM) žádná ustanovení k tomuto institutu. K podrobnostem k jednotlivým podmínkám bod 2.2.2.1 této části.

²⁴⁹ Ust. § 68 ZSM.

²⁵⁰ Ust. § 179a odst. 1 ve spojení s ust. § 179b odst. 4 TrŘ.

²⁵¹ Ust. § 179g odst. 1 TrŘ.

Je také důležité uvést, že s ohledem na společné znaky obou předmětných institutů, je možné dle Nejvyššího soudu souhlas s užitím jednoho institutu považovat zároveň i za souhlas k užití druhého. K tomu Nejvyšší soud: „S ohledem na vymezení zákonných podmínek, které jsou u obou způsobů odklonů od trestní represe téměř totožné, a to díky změně právní úpravě, je také zjevná snaha zákonodárce maximálně oba instituty přiblížit. Nejde je proto označit za natolik rozdílné, aby nebylo možné uznat vzájemné naplnění těch podmínek, jež jsou jim společné. Naprostá shoda u obou alternativních postupů je u doznání a souhlasu obviněného, resp. podezřelého, jakožto zákonem definovaných předpokladů jejich aplikace. Pokud tedy byl I. K. v procesním postavení podezřelého v rámci své výpovědi náležitě poučen o možnosti postupovat podle § 179g tr. ř., souhlasil s ním, přičemž příslušná státní zástupkyně ne zvolila tento způsob odklonu a podala k soudu návrh na potrestání, není vyloučeno, aby soud považoval takový souhlas za dostačující i pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř.“²⁵²

2.2.2.3. Narovnání

Institut narovnání podle ust. § 309 TrŘ a násl. je v některých svých prvcích podobný s podmíněným zastavením trestního stíhání, nicméně v některých otázkách se výrazně odlišuje. Na úvod je třeba uvést, že narovnání je možné užít jen u přečinu. Tato podmínka bude u předmětných trestných činů splněna vždy bez dalšího. Užití tohoto institutu pak musí soud, resp. státní zástupce, považovat za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti činu, k míře, jakou byl dotčen veřejný zájem a k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

U narovnání je na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání nutný souhlas nejen obviněného, ale také poškozeného. Jak souhlas obviněného, tak i souhlas poškozeného, musí být udělen vždy způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti a musí být učiněn vždy zcela dobrovolně. Konkrétní podobu souhlasu zákon nestanoví, a tak v souladu s ust. § 59 odst. 1 TrŘ může být udělen písemným podáním, ústně do protokolu, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem.²⁵³ O schválení narovnání nelze rozhodnout, jestliže je obviněný stíhán pro trestný čin, kterým nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možné v procesu narovnání nahradit nebo jinak odškodnit a jež by odůvodňovala, aby v řízení vystupoval poškozený, s nímž by obviněný mohl jednat o urovnání vztahů narušených spáchaným trestným činem, a to i když jsou splněny všechny ostatní podmínky.²⁵⁴

²⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.9.2012, č.j. 5 Tdo 859/2012-19 (NS 5206/2012).

²⁵³ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 150.

²⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.11.2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003 (NS 1/2004).

Dále obviněný musí prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, přičemž nesmí existovat důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě a zároveň uhradí poškozenému škodu nebo učiní potřebné úkony k její náhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou přečinem, resp. vydá bezdůvodné obohacení získané přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání.²⁵⁵ K narovnání postačí prohlášení obviněného o jeho vině daným skutkem, aniž by se obviněný musel detailně vyjadřovat k jednotlivým okolnostem spáchaného přečinu.²⁵⁶ Ust. § 314 TrŘ pak výslovně stanoví, že nedojde-li po tomto prohlášení ke schválení narovnání, nelze k tomuto prohlášení v dalším řízení přihlížet jako k důkazu. Je také nutné, aby škoda, popř. bezdůvodné obohacení, byly skutečně zaplacený a nepostačuje „pouhá“ dohoda mezi obviněným a poškozeným. Pod pojmem „jiná vhodná opatření“ sice může jít o dohodu mezi stranami, nicméně současně by tato dohoda měla být zajištěna některým z občanskoprávních zajišťovacích institutů (např. zástavní právo apod.). Jiným vhodným opatřením je také nahlášení vzniklé škody pojišťovně za současného poskytnutí veškeré potřebné součinnosti.²⁵⁷ Jiné odčinění újmy může být učiněno v různých formách – může spočívat v poskytnutí určité satisfakce, např. v podobě omluvy nebo přiměřené finanční kompenzace, ale vyloučeno není ani poskytnutí určitých specifických plnění například ve formě osobní pomoci obviněného poškozenému apod.²⁵⁸

Obviněný také musí obligatorně složit na účet soudu, nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství, částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu a tato částka nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.²⁵⁹ Obviněný výši této částky určuje sám a soud nebo státní zástupce nejsou oprávněni tuto výši určovat, měnit nebo o její výši s obviněným jakkoli smlouvat.²⁶⁰

Pokud jsou naplněny veškeré shora uvedené podmínky soud, resp. v přípravném státní zástupce, rozhodne usnesením o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání. Po nabytí právní moci se na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání jedná o konečné meritorní rozhodnutí, které zakládá překážku věci rozhodnuté bez dalšího.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob tento institut neupravuje. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže pouze v ust. § 69 odst. 1 ZSM uvádí, že narovnání lze použít

²⁵⁵ Ust. § 309 odst. 1 TrŘ.

²⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*, s. 3517.

²⁵⁷ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 152 a 153.

²⁵⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*, k §309 bod 70.

²⁵⁹ Ust. § 309 odst. 1 písm. d) TrŘ.

²⁶⁰ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*, s. 156 a 157.

v trestních věcech mladistvých (za podmínek dle ust. § 68 ZSM). V obou případech se tak užije obecná úprava dle trestního řádu.

2.2.2.4. Odstoupení od trestního stíhání

Odstoupení od trestního stíhání podle ust. § 70 ZSM je specifický institut, který lze užít výlučně v trestním řízení ve věcech mladistvých. Lze ho užít v řízení o proviněních, na které trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Tato podmínka je u předmětných trestných činů bez dalšího splněna i v jakékoliv kvalifikované skutkové podstatě.

Soud, resp. státní zástupce v přípravném řízení, může odstoupit od trestního stíhání z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého, s přihlédnutím k povaze a závažnosti provinění, jestliže trestní stíhání není účelné a potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění.²⁶¹ Zákon pak v ust. § 70 odst. 3 ZSM stanoví demonstrativní výčet případů, kdy může být užití odstoupení od trestního stíhání vhodné. Jde například o situace, kdy mladistvý již úspěšně vykonal vhodný probační program, byla úplně nebo alespoň částečně nahrazena škoda způsobená proviněním a poškozený s takovým odškodněním souhlasil, anebo bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou a takové řešení lze považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné.

Součástí rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je také výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém bylo spatřováno provinění.²⁶²

2.3. Ochranná opatření

Na rozdíl od trestů nemají ochranná opatření povahu odsouzení a nejsou projevem negativního hodnocení osoby pachatele. Represivní účel je v případě ochranných opatření upozaděn (ačkoliv je samozřejmě přítomný, kdy se ale jedná o průvodní jev a nikoli o účel) a na první místo je stavěna individuální prevence. Ochranná opatření lze ukládat nejen pachatelům trestných činů, ale i pachateli činu jinak trestného anebo v některých případech i jiným osobám. Trestní právo v § 98 odst. 1 TrZ upravuje několik druhů ochranných opatření – ochranné léčení, zabezpečovací detenci, zabránění věci, zabránění části majetku a ochrannou výchovu. Úprava ochranné výchovy je pak uvedena pouze v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže. Je zřejmé, že s ohledem na specifické podmínky, za kterých lze uložit níže uvedená

²⁶¹ Ust. § 70 odst. 1 ZSM.

²⁶² Ust. § 70 odst. 2 ZSM.

ochranná opatření, nelze v rámci této práce dospět k obecným závěrům, které by se vztahovaly na trestné činy nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování. Případné uložení ochranných opatření bude vždy záležet na konkrétních okolnostech daného případu a zejména na osobě pachatele.

Na rozdíl od trestů, lze za splnění zákonných podmínek uložit ochranná opatření také osobě, která není trestně odpovědná (např. mladistvý, u něhož není naplněna podmínka rozumové a mravní vyspělosti, nebo nepříčetná osoba). V případě zabránění věci je pak možné i uložení tohoto ochranného opatření osobě odlišné od pachatele nebo osoby, která spáchala čin jinak trestný. Ochranná opatření lze podle ust. 97 odst. 1 TrZ ukládat za splnění zákonných podmínek samostatně i vedle trestu.

2.3.1. Ochranné léčení

Ochranné léčení je právním následkem trestného činu nebo činu jinak trestného a poskytuje ochranu společnosti před nebezpečnými duševně chorými osobami (postiženými duševní poruchou) nebo osobami závislými na návykových látkách jejich umístěním nebo ambulantní péčí v zdravotnickém zařízení, a to s cílem jejich opětovného zařazení do běžného života.²⁶³

Ust. § 99 odst. 1 a 2 TrZ upravuje případy obligatorního a fakultativního ochranného léčení. Soud obligatorně uloží ochranné léčení, jestliže pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti (který si nepřivodil vlivem návykové látky) a kdy má soud za to, že vzhledem ke zdravotnímu stavu pachatele by bylo možné za současného uložení ochranného léčení dosáhnout možnosti nápravy pachatele trestem kratšího trvání, a proto ukládá trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. Podmínky druhého případu obligatorního uložení ochranného léčení jsou naprosto totožné a jediný rozdíl spočívá v tom, že soud neukládá trest pod dolní hranici trestní sazby, ale upouští od potrestání, neboť má za to, že ochranné léčení zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. Soud pak povinně uloží ochranné léčení také v případě, jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepříčetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Fakultativně pak soud může uložit ochranné léčení pachateli, který trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo pachateli, který zneužívá návykovou látku, spáchal-li trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. V druhém

²⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1157.

případě fakultativního uložení ochranného léčení ale soud neuloží ochranné léčení, pokud je vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že účelu ochranného léčení nelze dosáhnout.

Ochranné léčení trvá, dokud to vyžaduje jeho účel. Ústavní ochranné léčení pak může trvat nejdéle dva roky, přičemž může být o opakovaně prodlouženo, a to vždy nejdéle o další dva roky.²⁶⁴

Ochranné léčení pak nelze z logiky věci uložit právnické osobě. Ochranné léčení lze podle ust. § 21 odst. 2 ZSM uložit i mladistvému, kdy se aplikují ustanovení trestního zákoníku, neboť zákon o soudnictví ve věcech mládeže neobsahuje speciální úpravu tohoto institutu. Ochranné léčení je pak možné podle ust. § 93 ZSM uložit i dítěti mladšímu patnácti let.

2.3.2. Zabrání věci

Ochranné opatření zabrání věci je právním následkem trestného činu, nebo činu jinak trestného, kterým jsou pachatelům, resp. jiným osobám, odnímány obecně nebezpečné věci anebo odčerpávány výnosy z trestné činnosti, kdy cílem tohoto odejmutí je odstraňování prostředků sloužících k páčání nebo podporování trestné činnosti.²⁶⁵ Pokud soud neuložil trest propadnutí věci, která je nástrojem trestné činnosti,²⁶⁶ může uložit, že se taková věc zabírá pokud náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, nebo náleží pachateli od jehož potrestání soud upustil, nebo ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu.²⁶⁷

Soud také může uložit zabrání věci, která je bezprostředním nebo zprostředkovaným z trestné činnosti, pokud hodnota věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti zanedbatelná a pokud taková věc náleží pachateli, který byl odsouzen za trestný čin, ze kterého věc pochází, nebo náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, nebo náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo náleží nepřičetné osobě, který spáchala čin jinak trestný, nebo je-li součástí majetku ve svěřenském fondu nebo obdobném zařízení.²⁶⁸ Jak je již shora uvedeno u trestu propadnutí věci, mám za to, že výnos z trestné činnosti u trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování nevznikne, neboť pokud by vznikl, došlo by k naplnění skutkových podstat jiných trestných činů (např. vydírání nebo loupež). Výjimku by

²⁶⁴ Ust. § 99 odst. 6 TrZ.

²⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1197.

²⁶⁶ K pojmu nástroj trestné činnosti bod 2.1.5. této práce.

²⁶⁷ Ust. § 101 odst. 1 TrZ.

²⁶⁸ Ust. § 101 odst. 2 TrZ.

pak mohly tvořit pouze případy, kdy je výnosem z trestné činnosti odměna za spáchání těchto trestných činů.

Pokud jsou naplněny podmínky některého ze shora uvedených případů, bude podle ust. § 101 odst. 3 TrZ obligatorně věc zabráná, pokud jí pachatel nebo jiná osoba drží v rozporu s jiným právním předpisem. Soud však podle ust. § 101 odst. 4 TrZ může namísto zabránění věci nařídít její pozměnění tak, aby jí nebylo možné použít ke společensky nebezpečnému účelu, nebo nařídít odstranění určitého zařízení, nařídít odstranění jejího označení nebo provést její změnu, anebo nařídít omezení dispozice s věcí. K tomu pak soud určí přiměřenou lhůtu. Pokud uložená povinnost nebude v této lhůtě splněna, soud obligatorně rozhodne o zabránění věci.²⁶⁹

Obdobně jako u trestu propadnutí věci, jestliže ten, komu by mohla být věc zabráná podle shora uvedeného, tuto věc zničí, poškodí, jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zužitkuje, zejména spotřebuje, nebo jinak její zabránění zmaří, může soud uložit zabránění náhradní hodnoty až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci.²⁷⁰

Podle ust. § 103 odst. 1 TrZ se zabere spis s takovým obsahem, jehož úmyslné rozšiřování při znalosti jejich obsahu by naplňovalo znaky některého trestného činu, jestliže nejméně jeden kus spisu byl již šířen, k šíření určen nebo připravován. Současně se zabere i zařízení použité nebo určené ke zhotovení takových spisů.

Znovu zákon o soudnictví ve věcech mládeže speciálně neupravuje toto ochranné opatření, a proto se u mladistvých uplatní vše shora uvedené. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob toto ochranné opatření upravuje v ust. § 26 TOPO. Nicméně v tomto ustanovení zákon pouze uvádí, že soud může uložit právnické osobě ochranné opatření zabránění věci, včetně zabránění náhradní hodnoty nebo zabránění spisů a zařízení, popř. namísto zabránění věci uložit pozměnění věci, a to vše za podmínek stanovených trestním zákoníkem.

2.3.3. Ochranná výchova

Trestní zákoník v ust. § 98 odst. 2 uvádí, že ukládání ochranné výchovy upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Ochrannou výchovu tak je možné uložit pouze mladistvému a podle ust. § 93 ZSM je možné ochrannou výchovu uložit i dítěti mladšímu patnácti let. Výkon ochranné výchovy je upraven v zákoně č. 109/2002 Sb. Zařízení, ve kterých je ochranná výchova vykonávána jsou diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy.²⁷¹ Účelem těchto zařízení je na základě rozhodnutí soudu zajišťovat nezletilé

²⁶⁹ Ust. § 101 odst. 5 TrZ.

²⁷⁰ Ust. § 102 TrZ.

²⁷¹ Ust. § 2 odst. 1 zákona č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

osobě (zpravidla ve věku od 3 do 18 let), příp. i zletilé osobě do 19 let, náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání.²⁷²

Soud může mladistvému podle ust. § 22 odst. 1 ZSM uložit ochrannou výchovu, pokud o výchovu není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v rodině mladistvého, nebo dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána, nebo prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy. Zároveň musí být vždy naplněna podmínka, že nepostačuje uložení výchovných opatření. Uložení ochranné výchovy je tak subsidiární k uložení výchovných opatření.

Stejně jako ochranné léčení trvá ochranná výchova, dokud to vyžaduje její účel. Ochranná výchova může trvat nejdéle do dovršení osmnáctého roku věku. Pokud to vyžaduje zájem mladistvého, může soud ochrannou výchovu prodloužit do dovršení jeho devatenáctého roku.²⁷³

2.3.4. Zabezpečovací detence a zabránění části majetku

Obdobně jako u ochranného léčení trestní zákoník upravuje případy, kdy soud uloží zabezpečovací detenci obligatorně a případy, kdy je uložení zabezpečovací detence fakultativní. Nicméně všechny tyto případy, kdy může dojít k uložení zabezpečovací detence mají společnou podmínku, že se pachatel musí dopustit zločinu, resp. činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu. S ohledem na skutečnost, že jak trestný čin nebezpečné vyhrožování i nebezpečné pronásledování budou vždy kvalifikovány jako přečiny, nebude možné nikdy uložit ochranné opatření v podobě zabezpečovací detence. Stejně jako u ochranného léčení neobsahuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže speciální úpravu, a proto se užijí podmínky stanovené trestním zákoníkem a platí tedy, že zabezpečovací detenci nelze uložit. Ochranné opatření ve formě zabezpečovací detence pak nikdy nelze uložit právnické osobě.

Stejně tak u zkoumaných trestných činů nebude nikdy možné uložit ochranné opatření spočívající v zabránění části majetku. Podle ust. § 102a odst. 1 TrZ, lze uložit toto ochranné opatření pouze u trestných činů, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně čtyři léta, anebo u v tomto ustanovení taxativně vymezených trestných činů, kdy předmětné trestné činy nejsou v tomto výčtu obsaženy. S ohledem na

²⁷² Ust. § 1 odst. 2 zákona č. 109/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

²⁷³ Ust. §22 odst. 2 ZSM.

skutečnost, že horní hranice trestní sazby u předmětných trestných činů je nižší než čtyři léta, není tedy možné toto ochranné opatření za tyto trestné činy uložit.

Podle ust. § 21 odst. 2 ZSM se ukládání tohoto ochranného opatření řídí úpravou v trestním zákoníku. Stejně tak ust. § 26a TOPO pouze odkazuje na obecnou právní úpravu v trestním zákoníku. Proto ani u mladistvých nebo právnických osob nebude možné toto ochranné opatření v případě spáchání předmětných trestných činů uložit.

3. Komparace s právním řádem platným v Anglii a Walesu

3.1. Nebezpečné vyhrožování

Jedním z věcně blízkých trestných činů k trestnému činu nebezpečné vyhrožování je *assault*. Tento trestný čin je sice upraven v ust. § 39 a násl. *the Offences Against the Person Act 1861*, nicméně tato ustanovení pouze stanoví, že *assault* je *summary offence*, za který lze uložit trest odnětí svobody do výše šesti měsíců nebo peněžité trest. Samotná definice tohoto trestného činu vychází z *common law*. Tento trestný čin spočívá v tom, že pachatel úmyslně nebo bezohledně (*recklessly*) jedná způsobem, na základě kterého poškozený očekává bezprostřední užití (nezákonného) násilí proti své osobě.²⁷⁴ Pokud skutečně dojde ke kontaktu mezi pachatelem a poškozeným, budou naplněny znaky jiných poruchových trestných činů (např. *battery*).

Pojmem nezákonné násilí proti osobě se míní jakýkoli kontakt bez souhlasu poškozeného a není třeba, aby poškozený očekával, že dojde ke zranění nebo vážné újmě. Nicméně na druhou stranu toto nelze vykládat příliš široce, a proto strach v obecném slova smyslu nepostačuje k naplnění této skutkové podstaty.²⁷⁵ V případě *R v Ireland (1997)* pachatel telefonicky kontaktoval tři ženy, kdy při hovoru s nimi pouze mlčel a zhluboka dýchal. Soudy v tomto případě dovodily, že tento trestný čin lze spáchat pouhým mlčením bez jakékoli interakce.²⁷⁶

Důležitou podmínkou je bezprostřední užití násilí, přičemž výhrůžka směřující do budoucnosti, jakkoli závažná, nebude naplňovat znaky tohoto trestného činu. Otázku bezprostřednosti je třeba ale vykládat vždy individuálně při zohlednění všech skutkových okolností. Tuto otázku pak bude soud posuzovat jak ze subjektivního pohledu poškozeného, tj. zda se poškozený skutečně domníval, že bude cílem bezprostředního násilí, tak i s přihlédnutím k objektivnímu pohledu.²⁷⁷ Judikatura pak bezprostřednost hrozícího násilí spatřuje jak i ve shora uvedeném případě *R v Ireland (1997)*, tak ale i například v případě *R v Constanza (1997)*. V tomto případě pachatel po dobu více než dvacet měsíců zasílal výhrůžné dopisy poškozené, u které se vyskytla psychická újma způsobená pachatelem. Soud rozhodl, že poškozená mohla důvodně očekávat hrozbu kdykoliv v budoucnu, tedy i v bezprostřední budoucnosti.²⁷⁸ Soudy

²⁷⁴ SMITH, HOGAN, ORMEROD. *Essentials of criminal law* s. 216 a 217.

²⁷⁵ *Ibid*, s. 217.

²⁷⁶ *R v Ireland (1997)* 3 WLR 534.

²⁷⁷ SMITH, HOGAN, ORMEROD. *Essentials of criminal law* s. 218.

²⁷⁸ *R v Constanza (1997)* Crim LR 576.

tak vykládají tuto podmínku poměrně široce, kdy ji považují za splněnou i tehdy, pokud je mezi výhružkou a užitím násilí určité prodlení.²⁷⁹

Pachatel také nemusí vyhrožovat tím, že sám osobně užije fyzické násilí vůči poškozenému, ale pro spáchání trestného činu postačí, pokud vyhrožuje násilím způsobené jinou osobou nebo útokem psa.²⁸⁰ Stejně tak je možné spáchat tento trestný čin pouze slovy, ať ji v mluvené nebo psané podobě.²⁸¹

Pachatel musí výhružku učinit buď v úmyslu anebo s bezohledností (*recklessness*). Úmyslně se míní, že výsledek, že poškozený bude očekávat proti své osobě bezprostřední užití násilí, je cílem pachatele, anebo že pachatel ví, že svým jednáním toto způsobí.²⁸² Bezohledností (*recklessness*) se pak rozumí, že si je pachatel vědom rizika, že svým jednáním může vzbudit v poškozeném obavy z užití bezprostředního násilí proti jeho osobě a přes to nepřiměřeně v tomto riziku pokračuje.²⁸³ Je nerozhodné, jaká je pravděpodobnost vzniku následku, kdy jediným kritériem je, zda pachatel předvídal možnost vzniku tohoto následku.²⁸⁴ Je také nerozhodné, zda pachatel před svým jednáním zvažuje pravděpodobnost, že následek nastane.²⁸⁵

Pod tento trestný čin se ale také řadí i jednání, kdy pachatel užije podmíněnou výhružku, tj. že dojde k násilí, pokud oběť něco vykoná, nevykoná apod.²⁸⁶

Od *assault* je třeba odlišovat trestný čin výhružka usmrcením podle ust. § 16 *the Offences Against the Person Act 1861*. Toto ustanovení stanoví, že tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo bez právního důvodu učiní vůči jiné osobě výhružku usmrcením s úmyslem, aby v druhém tato výhružka vyvolala strach, že tato výhružka bude naplněna. V případě tohoto trestného činu pak není třeba naplnit znak bezprostřednosti.²⁸⁷ Jedná se o *indictable offence*, za který lze uložit trest odnětí svobody až na deset let.²⁸⁸

Ze shora uvedeného je patrné, že trestný čin nebezpečné vyhrožování nemá v právním řádu platném v Anglii a Walesu přesně odpovídající trestný čin, kdy mu v závislosti na okolnostech odpovídá několik různých trestných činů.

²⁷⁹ SMITH, HOGAN, ORMEROD. *Essentials of criminal law* s. 218.

²⁸⁰ R v Dume (1986), The Times, 16 October.

²⁸¹ R v Constanza (1997) Crim LR 576.

²⁸² R v Venna (1976) QB 421.

²⁸³ SMITH, HOGAN, ORMEROD. *Essentials of criminal law* s. 106.

²⁸⁴ R v Brady (2006) EWCA Crim 2413.

²⁸⁵ SMITH, HOGAN, ORMEROD. *Essentials of criminal law* s. 108.

²⁸⁶ MARK, Thomas. *Criminal Law*, s. 509.

²⁸⁷ Ibid, s. 510.

²⁸⁸ Ust. § 16 the Offences Against the Person Act 1861.

Velmi obdobný je trestný čin výhrůžka usmrcením dle ust. § 16 *the Offences Against the Person Act 1861*, nicméně je třeba upozornit na poměrně zásadní rozdíly. Stejně jako u nebezpečného vyhrožování je třeba úmyslné zavinění. Na rozdíl od trestného činu nebezpečné vyhrožování však je třeba výlučně výhrůžka usmrcením, kdy výhrůžka těžké újmy na zdraví nebo jiné těžké újmy není dostačující. Výhrůžka těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou by však umožňovala trestní postih pachatele za *assault*. Obdobné je v obou právních rádech objektivní pojetí výhrůžky, kdy je nutné, aby výhrůžka byla způsobilá vzbudit důvodnou obavu s tím, že samotné vzbuzení důvodné obavy u poškozeného je úmyslem pachatele. Rozdílem je pak hrozící trest, kdy dle ust. § 16 *the Offences Against the Person Act 1861* je možné uložit trest odnětí svobody až na deset let, zatímco v základní skutkové podstatě trestného činu nebezpečné vyhrožování dle ust. § 353 odst. 1 TrZ hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti.

Assault ve své určité podobě může obsáhnout stejná jednání jako trestný čin nebezpečné vyhrožování, ale z větší části bude dopadat i na jiná jednání. Je třeba si uvědomit, že *summary offences* jsou velice často na pomezí mezi trestnými činy a přestupky dle českého právního řádu. Vzhledem k tomu, že není stanovena žádná minimální intenzita výhrůžky, kdy je u *assault* vyžadována „pouze“ výhrůžka násilím, nemusí jít z pohledu českého práva o trestný čin a v některých případech půjde spíše o přestupek narušení občanského soužití. Zároveň však není ani stanovena horní hranice újmy (mimo výhrůžkou usmrcením, která je trestná dle ust. § 16 *the Offences Against the Person Act 1861*) lze pod *assault* podřadit i výhrůžku těžkým ublížením na zdraví. Rozdílný je také znak bezprostřednosti, kdy český právní řád nevyžaduje, aby výhrůžka byla naplněna v bezprostřední budoucnosti. Tyto trestné činy se také liší v otázce posuzování výhrůžky. Český právní řád dává přednost objektivnímu pohledu, kdy postačuje, aby výhrůžka byla způsobilá vzbudit důvodnou obavu, zatímco právní řád platný v Anglii a Walesu dává přednost subjektivnímu pohledu s určitou objektivní korekcí, kdy je zásadní, zda poškozený očekává užití násilí. Je také důležité upozornit, že *assault* lze také spáchat za účelem přinutit někoho něco konat nebo naopak nekonat. Pokud by byla dána takto podmíněná výhrůžka, jednalo by se v českém právní řádu o trestný čin vydírání. Částečně se také liší subjektivní stránka těchto trestných činů. Český právní řád však nezná mimo úmyslu a nedbalosti další způsob zavinění. Bezohlednost (*recklessness*) by v českém právním řádu byla na pomezí nepřímého úmyslu a vědomé nedbalosti, a to zejména z důvodu, že v právním řádu platném v Anglii a Walesu není rozhodné, jaká je pravděpodobnost vzniku následku trestného činu a není ani rozhodné, zda pachatel zvažoval okolnosti, zda následek nastane či nikoliv. Lze tak uzavřít, že *assault* se lze z pohledu českého právního řádu v některých případech dopustit

se zaviněním spočívajícím ve vědomé nedbalosti. Naopak podobný prvek lze spatřovat ve způsobu výhrůžky, která lze spáchat verbálně, písemně nebo jiným způsobem bez dalšího fyzického doprovodu výhrůžky. Obdobný je pak také hrozící trest odnětí svobody.

3.2. Nebezpečné pronásledování

Právní řád platný v Anglii a Walesu rozeznává několik trestných činů, pod které můžeme zařadit prvky trestného činu nebezpečné pronásledování. Základním trestněprávním předpisem upravující tyto trestné činy je *the Protection from Harassment Act 1997* (PHA). Tento zákon rozlišuje dva pojmy – *harassment* a *stalking*.²⁸⁹

Pojem *harassment* není v tomto zákoně nijak definován, kdy definice je přenechána judikatuře. Jediné vodítko pro interpretaci tak dává ust. § 7 PHA. Odstavec 3 tohoto ustanovení vyžaduje pro naplnění pojmu obtěžování (*harassment*), aby pachatel jednal alespoň dvakrát vůči poškozenému, tj. ojedinělý útok spočívající v obtěžování nepostačuje. Pokud však pachatel obtěžuje svým jednáním dvě a více osob, postačuje pouze jediný útok na tyto osoby. Odstavec 2 tohoto ustanovení pak stanoví, že obtěžování (*harassment*) v sobě musí také zahrnovat znepokojení poškozeného nebo způsobení tísně (úzkosti). Obtěžování (*harassment*) tak může obsahovat i opakované pokusy spočívající v nevyžádaných a nechtěných kontaktováních poškozeného způsobem, který může v rozumné osobě vzbudit úzkost nebo strach.²⁹⁰ Obtěžování (*harassment*) tak bylo například spatřováno v tom, že pachatel ve zlém úmyslu opakovaně činil lživá nařčení vůči doktorovi, které adresoval lékařské komoře (*the General Medical Council*), kdy je nepodstatné, že tato nařčení mohla být snadno vyvrácena.²⁹¹ Judikatura pak také dovodila, že jednání pachatele musí také naplnit jistou intenzitu utiskování (*oppression*) a nepřiměřenosti (*unreasonableness*). Obtěžování je pak třeba posuzovat objektivně, tj. posoudit, zda by rozumná osoba se shodnými informacemi jako poškozený, pokládala jednání pachatele za obtěžování (*harassment*).²⁹²

V případě pojmu *harassment* existují v rámci tohoto zákona dva trestné činy. První z nich je trestný čin dle § 2 PHA. Toto ustanovení stanoví, že trestného činu se dopustí osoba, která poruší § 1 odst. 1 nebo § 1a PHA. Ust. § 1 odst. 1 PHA stanoví, že osoba nesmí jednat takovým způsobem, kterým by obtěžovala jiného a o kterém ví nebo má vědět, že takovým jednáním

²⁸⁹ THE CROWN PROSECUTION SERVICE. *Stalking and Harassment* [online]. 2018 [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/stalking-and-harassment>

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ Plavelil v Director of Public Prosecutions [2014] EWHC 736 (Admin).

²⁹² THE CROWN PROSECUTION SERVICE. *Stalking and Harassment* [online]. 2018 [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/stalking-and-harassment>

bude jiného obtěžovat. Ust. § 1a PHA pak stanoví, že se osoba nesmí dopustit jednání, které zahrnuje obtěžování dvou nebo více osob a o kterém pachatel ví nebo má vědět, že takovým jednáním bude jiného obtěžovat. Narozdíl od ust. § 1 PHA je pak zapotřebí, aby byla alternativě splněna ještě jedna ze dvou stanovených podmínek – úmyslem pachatele musí být přesvědčit poškozeného, aby nedělal něco, k čemu je oprávněn nebo povinen, anebo naopak aby udělal něco, k čemu nemá žádnou povinnost. V případě trestného činu dle ust. § 2 PHA se vždy bude jednat o *summary offence* a trestní sazba za tento trestný čin pak dosahuje šesti měsíců odnětí svobody nebo lze uložit peněžitý trest.²⁹³

Druhým je trestný čin dle § 4 PHA. Tohoto trestného činu se dopustí osoba, která svým jednáním alespoň ve dvou příležitostech vzbudí v druhém strach, že proti němu bude užito násilí. Subjektivní stránka pak je naplněna, pokud pachatel ví nebo alespoň má vědět, že svým jednáním vyvolá v poškozeném strach. Pro účely tohoto ustanovení je vyvolání strachu posuzováno objektivně. Pachatel se tak dopustí trestného činu, pokud by rozumná osoba se shodnými informacemi jako poškozený, cítila v jeho pozici strach, že bude vůči ní užito násilí.²⁹⁴ Jedná se o *either way offence*. V případě, že bude jednání pachatele posuzováno jako *summary offence*, je trestní sazba stanovena až na šest měsíců odnětí svobody nebo je možné uložit peněžitý trest. V případě, že bude jednání pachatele posouzeno jako *indictable offence*, lze uložit trest odnětí svobody až na deset let nebo peněžitý trest.²⁹⁵

The Protection of Freedoms Act 2012 přidal s účinností od 25.11.2012 do PHA dva nové trestné činy spojené se stalkingem. Podle ust. §2a PHA se dopustí trestného činu ten, kdo jedná v rozporu s ust. § 1 odst. 1 PHA a jeho jednání naplňuje znaky *stalkingu*. Pro spáchání tohoto trestného činu tak je třeba, aby jednání pachatele bylo možné kvalifikovat jako obtěžování (*harassment*) s tím, že pachatel ví, nebo alespoň má vědět, že tímto jednáním se dopustí obtěžování (*harassment*) a dále je třeba jednat²⁹⁶ způsobem spojeným se *stalkingem*. Odstavec 3 tohoto ustanovení pak uvádí demonstrativní výčet jednání, která mohou být spojena se *stalkingem* – sledování osoby; jakékoli kontaktování nebo pokus o kontakt s osobou; zveřejňování jakýchkoli materiálů vztahujících se nebo údajně se vztahujících k osobě; zveřejňování jakýchkoli materiálů údajně vytvořených touto osobou; monitorování aktivity na internetu, e-mailu nebo jakékoli jiné formě elektronické komunikace; nakládání s věcmi ve

²⁹³ Ust. § 2 odst. 2 PHA.

²⁹⁴ Ust. § 4 odst. 2 PHA.

²⁹⁵ Ust. § 4 odst. 4 PHA.

²⁹⁶ Dle ust. § 2a odst. 2 písm. b) PHA lze spáchat i opomenutím.

vlastnictví nebo držbě osoby; sledování nebo špehování osoby. Tento trestný čin bude vždy *summary offence*, kdy lze uložit trest odnětí svobody až do výše 51 týdnů nebo peněžité trest.²⁹⁷

Druhým trestným činem dle ust. § 4a PHA je *stalking* zahrnující strach z násilí, vážného znepokojení nebo tíseň. Podle ust. § 4a odst. 1 písm. a) ve spojení s ust. § 2a odst. 2 PHA je třeba, aby jednání pachatele naplňovalo znaky obtěžování (*harassment*), o kterém pachatel ví nebo má vědět, že se tímto jednáním dopustí obtěžování (*harassment*) a zároveň pachatel musí jednat způsobem spojeným se *stalkingem*. Demonstrativní výčet těchto způsobů je shodný jako u trestného činu dle ust. § 2a PHA. Pro naplnění této skutkové podstaty je však ještě třeba alternativně naplnit jednu ze dvou podmínek – buď jednání pachatele způsobí v poškozeném alespoň ve dvou případech strach, že bude proti němu užito násilí, anebo jednání pachatele způsobí vážné znepokojení nebo tíseň, které mají podstatný nepříznivý vliv na běžnou každodenní činnost poškozeného. Subjektivní stránka tohoto trestného činu pak bude naplněna, pokud pachatel ví nebo alespoň má vědět, že jeho jednání způsobí v poškozeném strach nebo způsobí vážné znepokojení nebo tíseň. Strach, vážné znepokojení nebo tíseň, které mají podstatný nepříznivý vliv na běžný každodenní život poškozeného je pak třeba posuzovat objektivně, zda rozumná osoba se stejnými informacemi jako poškozený by ve stejné pozici cítila strach, vážné znepokojení nebo tíseň.²⁹⁸ V zákoně není definováno, co se rozumí pojmem běžná každodenní aktivita. Nicméně *the Home Office* vydalo metodický pokyn pro policii a prokuraturu, ve kterém uvádí, že pod tímto pojmem lze chápat například pokud poškozený byl nucen změnit trasu cesty do svého zaměstnání nebo jiné pracovní návyky, požádat své blízké, aby vyzvedávali jeho děti ze školy za účelem vyhnutí se kontaktu s pachatelem, byl nucen přijmout bezpečnostní opatření, musel změnit bydliště, utrpěl psychickou újmu, nebo byl donucen přerušit nebo omezit sociální kontakty se svým okolím.²⁹⁹ Stejně jako u trestného činu dle ust. § 4 PHA se jedná o *either way offence*. V případě, že bude jednání pachatele posuzováno jako *summary offence*, je trestní sazba stanovena až na dvanáct měsíců odnětí svobody nebo je možné uložit peněžité trest. V případě, že bude jednání pachatele posouzeno jako *indictable offence*, lze uložit trest odnětí svobody až na deset let nebo peněžité trest.³⁰⁰

PHA jak u trestného činu podle ust. § 4 tak i u trestného činu podle ust. § 4a upravuje tři okolnosti, které vylučují protiprávnost. První z nich spočívá v tom, kdy osoba se svým

²⁹⁷ Ust. § 2a odst. 4 PHA.

²⁹⁸ Ust. § 4a odst. 2 a 3 PHA.

²⁹⁹ THE HOME OFFICE. *Home Office circular 018/2012* [online]. 2018 [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/a-change-to-the-protection-from-harassment-act-1997-introduction-of-two-new-specific-offences-of-stalking>

³⁰⁰ Ust. § 4 odst. 4 PHA.

jednáním, které by jinak naplňovalo znaky trestného činu podle ust. § 4 nebo ust. § 4a PHA, snaží předejít nebo odhalit trestný čin. Druhou skutečností je, jestliže osoba jedná na základě jakéhokoli právního předpisu nebo na základě zákonného pokynu třetí osoby. Třetí skutečností pak je snaha osoby ochránit sebe nebo jinou osobu, nebo ochránit svůj majetek nebo majetek jiné osoby, a to za podmínky, že takové jednání bude přiměřené.³⁰¹

Ze shora uvedeného je patrné, že prvky trestného činu nebezpečné pronásledování dle českého právního řádu je možné spatřovat ve všech čtyřech shora uvedených trestných činech. Pokud se porovnají trestný čin nebezpečné pronásledování a trestný čin dle ust. § 2 PHA lze dojít k následujícím zjištěním. V případě první varianty, tj. porušení ust. § 1 PHA, dochází k obtěžování poškozeného, kdy pachatel ví nebo má vědět, že obtěžování svým jednáním způsobí. Na první pohled je patrné hned několik rozdílů. Za prvé není zde třeba naplnit podmínku, že jednání pachatele je způsobilé vyvolat v poškozeném důvodnou obavu o život nebo zdraví své, nebo osob blízkých. Za druhé chybí znak dlouhodobosti, kdy ke spáchání trestného činu postačují dvě jednání vůči jedné osobě, nebo jediné jednání, pokud je obtěžováno více osob. Za třetí nejsou také specifikována konkrétní jednání, kterými lze spáchat trestný čin dle ust. § 2 PHA. Jak je shora již uvedeno, je také důležité zmínit, že *summary offence* nebudou vždy z pohledu českého práva trestnými činy, ale může jít o přestupky. Rozdíl také spočívá v subjektivní stránce těchto trestných činů. Trestný čin nebezpečné pronásledování vyžaduje vždy úmyslné zavinění, a to i k okolnosti vyvolání strachu v poškozeném, tj. je to buď přímo cílem jeho jednání, nebo je s tím minimálně srozuměn. U trestného činu dle ust. § 2 PHA stačí, pokud pachatel ví nebo alespoň že má vědět, že svým jednáním bude druhého obtěžovat. V případě druhé varianty, tj. porušení ust. § 1a PHA, je nutné naplnit alternativně další podmínku, a to, aby úmyslem pachatele bylo, aby přesvědčil poškozeného, aby nedělal něco, k čemu je oprávněn nebo povinen, anebo aby udělal něco, k čemu nemá žádnou povinnost. Tomuto jednání by pak v českém právním řádu byl bližší trestný čin vydírání dle ust. § 175 TrZ, nicméně je třeba upozornit, že u trestného činu dle ust. § 2 PHA ve spojení s ust. § 1a PHA není třeba výlučně výhrůžka násilí nebo jiné těžké újmy, ale postačuje způsobení znepokojení nebo tísně u poškozeného (s přihlédnutím k výkladu pojmu *harassment*). Hrozící trest odnětí svobody je pak srovnatelný v obou právních řádech, kdy za trestný čin dle ust. § 2 PHA lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí šest měsíců a za trestný čin nebezpečné pronásledování dle ust. § 354 TrZ v základní skutkové podstatě lze uložit trest odnětí svobody až na jeden rok.

³⁰¹ Ust. § 4 odst. 3 PHA a ust. § 4a odst. 4 PHA.

V případě trestného činu dle ust. § 4 PHA je zde společný znak důvodné obavy z užití násilí. Rozdíl v tomto znaku však lze spatřovat v tom, že právo platné v Anglii a Walesu nestanoví žádné další konkrétní podmínky pro naplnění tohoto znaku. Naopak český právní řád vyžaduje, aby bylo jednání způsobilé vzbudit důvodnou obavu o život nebo zdraví poškozeného, anebo o život a zdraví osob jemu blízkých. V obou právních řádech je pak na otázku důvodnosti obavy poškozeného nahlíženo objektivně. V českém právním řádu je třeba naplnit znak dlouhodobosti, kdy judikatura považuje za tento znak naplněný, když dochází minimálně k deseti útokům v rozmezí přibližně čtyř týdnů (samozřejmě je třeba vždy vycházet z konkrétních okolností případu). V případě právního řádu platném v Anglii a Walesu postačí, pokud pachatel vyvolá v poškozeném strach z užití násilí minimálně ve svou případech. Rozdíl je mezi těmito právními řády i v trestní sazbě. V českém právním řádu hrozí pachateli odnětí svobody až na jeden rok, kdy v právním řádu platném v Anglii a Walesu lze uložit u trestného činu dle ust. § 4 PHA trest odnětí svobody až na deset let, a to v závislosti na tom, zda tento trestný čin prokuratura bude na základě konkrétních okolností řešit jako *indictable offence* nebo *summary offence*.

U trestného činu dle ust. § 2a PHA platí při porovnání s českým právním řádem obdobně to, co je již uvedeno výše k trestnému činu dle ust. § 2 PHA. Je však nutné upozornit, že tento trestný čin je možné spáchat jen porušením povinnosti dle ust. § 1 PHA a nikoli porušením povinnosti dle ust. § 1a PHA. Pokud bychom srovnali způsoby jednání, ve kterém lze spatřovat stalking, jsou tyto způsoby v obou porovnávaných právních řádech upraveny velmi široce. V právním řádu platném v Anglii a Walesu však u tohoto trestného činu nenalezneme vyhrožování násilím a ani omezení v obvyklém způsobu života. Taková jednání by bylo nutné posoudit dle ust. § 4a PHA. Pro spáchání trestného činu podle ust. § 2a PHA stačí sledování osoby, její kontaktování, nebo uveřejňování informací, které se buď týkají osoby poškozeného, anebo mající původ u poškozeného, a to bez ohledu na to, zda se jedná o informace pravdivé či nikoliv. U tohoto trestného činu není třeba vzbudit v poškozeném strach z újmy.

V případě posledního trestného činu dle § 4a PHA platí obdobně to, co je popsáno k trestnému činu dle ust. § 4 PHA ve vztahu ke způsobení strachu s užitím násilí vůči poškozenému, kdy je třeba naplnit nad to některý ze způsobu *stalkingu*, které stanoví ust. § 2a PHA. Odlišností od shora uvedených trestných činů je ale druhá alinea základní skutkové podstaty, podle které postačuje, pokud jednání spojené se *stalkingem* způsobí u poškozeného vážné znepokojení nebo tíseň, které mají podstatný nepříznivý vliv na běžný každodenní život poškozeného. V takovém případě není nutné, aby poškozený pocíťoval strach z užitého násilí. Tento trestný čin dle ust. § 4a PHA je tak zřejmě nejbližší k trestnému činu nebezpečné

pronásledování dle ust. § 354 TrZ. Nicméně je třeba vzít v potaz, že trestný čin dle ust. § 4a PHA rozdělen do dvou základních skutkových podstat – pachatel buď zákonem stanoveným způsobem (sledováním, kontaktováním apod.) vzbudí v druhém strach, že bude proti němu užito násilí, anebo pachatel zákonem stanoveným způsobem (sledováním, kontaktováním apod.) vzbudí v druhém vážné znepokojení nebo tíseň, které vyústí v to, že podstatným nepříznivým způsobem ovlivní běžný život poškozeného. Větší rozdíl je pak i v hrozící trestní sazbě, kdy je možné za trestný čin dle ust. § 4a PHA uložit trest odnětí svobody až na 10 let, kdy u trestného činu nebezpečné pronásledování dle ust. § 354 TrZ lze uložit v základní skutkové podstatě trest odnětí svobody až na jeden rok.

Část kriminologická

4. Zařazení z kriminologického hlediska

Statistické přehledy kriminality vedené Policií České republiky a Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky zpracovávané Ministerstvem vnitra České republiky řadí jak nebezpečné vyhrožování, tak i nebezpečné pronásledování mezi násilnou kriminalitu. Vzhledem k tomu, že oba tyto trestné činy vyžadují způsobilost vzbuzení důvodné obavy (nejen) o své zdraví u poškozeného, je tak toto řazení z pohledu trestního práva zcela logické a systematické. U trestného činu nebezpečné pronásledování by také šlo uvažovat o jeho zařazení mezi mravnostní (sexuální) trestné činy, neboť takové jednání pachatele je často (nikoli však vždy) sexuálně motivované.³⁰²

Kriminologie užívá pojmu kriminální agrese, která je průsečíkem sociologických a psychologických pojmů agrese, agresivita a násilí.³⁰³ Netík definuje kriminální agresi jako chování subjektu, které ohrožuje nebo porušuje zájmy chráněné trestním právem, při němž subjekt užívá fyzické síly nebo hrozby fyzickou silou, často s cílem poškodit nebo zničit objekt činnosti.³⁰⁴ Fyzická újma poškozeného tak nemusí být přímým úmyslem (cílem) pachatele, ale může být jen prostředkem pro naplnění cílů jiných (např. trestný čin loupeže). Kriminální agresi pak lze dělit na chladnou (instrumentální) a afektivní (expresivní).³⁰⁵ Chladná agrese je cílevědomá agrese, která je užívána k dosažení určitého cíle, kdy jsou pro ni charakteristické neutrální postoj k oběti, relativně krátké trvání, spíše nízká intenzita agrese a spontaneita. Afektivní agrese je pak naopak agrese reaktivní a je doprovázena emocionálním či jiným vzrušením, kdy jsou pro ni typické brutalita, nepřátelský postoj k oběti, vysoká intenzita agrese nebo předchozí konflikt s obětí.³⁰⁶

Policejní statistiky běžně vymezují tzv. násilnou kriminality jako kategorii obecné kriminality. Z pohledu trestního práva se ale nejedná pouze o trestné činy podle hlavy I. zvláštní části trestního zákoníku, ale pod tuto kategorii lze zařadit celou řadu dalších trestných činů zařazených i do dalších hlav zvláštní části trestního zákoníku. Násilnou kriminalitu pak lze chápat v užším pojetí, které zahrnuje úmyslné užití fyzického násilí nebo pohrůžku

³⁰² VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*, s. 438.

³⁰³ *Ibid.*, s. 273 a 274.

³⁰⁴ NETÍK, K. *Kriminální agresor*, s. 28.

³⁰⁵ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*, s. 400.

³⁰⁶ *Ibid.*

fyzickým násilím vůči jiné osobě, a širší pojetí, v němž je zahrnuto také psychické násilí vůči jiné osobě.³⁰⁷

Násilnou kriminalitu lze z hlediska kriminologie rozdělit do dvou kategorií. První z nich zahrnuje úmyslné užití fyzického násilí nebo pohrůžku násilí vůči jiné osobě. Druhá kategorie pak zahrnuje psychické násilí.

V této souvislosti je vhodné také upozornit, že trestní právo pak považuje za trestný čin spáchaný násilím také trestný čin, který je spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí (úmyslně vyvolal omyl nebo využil omylu jiného k dosažení určitého cíle) nebo jiným obdobným způsobem (předstírání, navození určité situace apod).³⁰⁸

5. Stalking

Jak již bylo v úvodu naznačeno, ve forenzní psychologii je v poslední době upírána pozornost na jednu ze specifických podob násilí, a to stalking. Hlavním znakem stalkingu je obsesivní fixace pachatele na vybranou osobu, kterou systematicky obtěžuje svou nevyžádanou a nechtěnou pozorností.³⁰⁹ V České republice nejsou výzkumy, které by se zaměřovaly na problematiku stalkingu zatím příliš časté, nicméně v zahraničí je tomu naopak.³¹⁰

V současné době se stále více rozšiřuje jedna z forem stalkingu označovaná jako cyberstalking, která spočívá v elektronickém pronásledování oběti, který může mít znovu nejrůznější podoby.³¹¹ Typickými způsoby cyberstalkingu jsou opakované zasílání nevyžádaných zpráv, objednávání zboží a služeb jménem oběti, zveřejňování osobních informací za účelem poškození nebo ztrapnění oběti, šíření nepravdivých informací, získávání informací o oběti online, krádež identity, povzbuzování dalších osob k obtěžování oběti, nebo útoky na počítač oběti a její data.³¹²

Vzhledem k tomu, že stalking představuje ve svém souhrnu velmi různorodá jednání, nelze ani obecně určit nebezpečnost samotného stalkingu. Každý případ tak bude nutné hodnotit na základě konkrétních skutkových okolností, ať už půjde o jednání (způsob stalkingu), osobu oběti, osobu pachatele nebo jejich předchozí vzájemný vztah. Samozřejmě ne každé pronásledování bude naplňovat skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné

³⁰⁷ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*, s. 274.

³⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*, s. 1306 a 1307.

³⁰⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*, s. 212.

³¹⁰ *Ibid.*, s. 215.

³¹¹ SÝKORA, Michal. Trestní postih cyberstalkingu. *Acta Universitatis Carolinae*. 4/2012, s. 95.

³¹² Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 153 a 154.

pronásledování podle ust. § 354 TrZ. Tato kapitola je pak zaměřena na osobu pachatele, osobu oběti a možná řešení stalkingu včetně případné možnosti prevence.

5.1. Pachatel

Charakteristika stalkerů je jedna z hlavních oblastí, na kterou se zaměřují nejen psychologické ale i další studie zabývající se problematikou stalkingu. Psychologické studie opakovaně dokazují, že situační faktory (např. chování oběti) má na samotné pronásledování nepatrný nebo žádný vliv, kdy rozhodujícím faktorem je osobnost pachatele.³¹³

V minulosti byla učiněna celá řada pokusů o klasifikaci stalkerů do jednotlivých skupin. První pokusy rozdělovaly jednotlivé typy stalkerů podle poměrně jednoduchých kritérií na stalkery, jejímž cílem byla veřejně známá osoba a na stalkery, jejíž cílem byla „normální“ osoba. Jiná dělení se zaměřovala na to, zda stalker trpí omezenými rozpoznávacími nebo ovládacími schopnostmi, nebo nikoliv. Následovaly další typy kategorizací, kdy tentokrát byly jednotlivé druhy stalkerů rozděleny podle jejich obětí. Holmes pak podle tohoto přístupu rozdělil stalkery do šesti různých kategorií – stalkery veřejně známých osobností; stalkery označení jako sérioví sexuální predátoři; stalkery, kteří nemají žádnou vazbu k oběti, ale kteří byli najati k tomuto pronásledování třetí osobou; stalkery představující odmítnuté nápadníky (kdy mezi nimi a obětí nebyl dosud žádný intimní vztah); stalkery pronásledující oběť z důvodu politické ideologie a stalkery představující bývalé partnery. Na tyto kategorizace pak navazovala další dělení, která většinou vycházela nejen z různých druhů motivace stalkerů, ale zejména ze vztahu mezi stalkerem a jeho obětí. Podle předchozí interakce mezi obětí a stalkerem bylo možné dle Harmona, Rosnera a Owense stalkery rozdělit do šesti skupin, kdy mezi stalkerem a obětí v minulosti existoval – osobní vztah, profesní vztah, zaměstnanecký poměr, vztah skrze média (kdy oběť je mediálně známá osoba, ale žádný skutečný vztah mezi obětí a stalkerem neexistuje), povrchní známost anebo žádný předchozí vztah mezi nimi neexistoval.³¹⁴ Další kategorizace se pak snažily propojit shora uvedené přístupy.

Skupina australských akademiků pod vedením profesora Mullena se pokusila přijít s vlastní kategorizací pachatelů stalkingu, kdy se snažila spojit teoretická východiska, praktické zkušenosti a potřeby praxe. Rozdělili pachatele stalkingu do pěti kategorií – odmítnutý stalker (*the rejected stalker*), zášťivý stalker (*the resentful stalker*), hledač intimity

³¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*, s. 216.

³¹⁴ SHERIDAN, LORRAINE P., ERIC BLAAUW, and GRAHAM M. DAVIES. "STALKING: Knowns and Unknowns.", s. 155 a 156.

(*the intimacy seeker*), nekompetentní nápadník (*the incompetent suitor*) a predátor (*the predatory stalker*).³¹⁵

Jedna z nejčastějších forem stalkingu se objevuje v kontextu ukončení nějakého vztahu, tj. v situaci, kdy se parter buď pokusil vztah se stalkerem již ukončit, anebo je z jeho náznaků zřejmé, že tak má v úmyslu učinit. Cílem a motivací odmítnutého stalkera (*the rejected stalker*) pak v těchto případech je obnovení vztahu a/nebo pomsta za toto odmítnutí. Nejčastěji se bude jednat o bývalého partnera, ale může jít i ukončení jiného blízkého vztahu (blízcí přátelé, rodiče, dlouhodobí spolupracovníci apod.). Pronásledování je v tomto případě udržováno díky uspokojení ze zdánlivé blízkosti, který nahrazuje ztracenou intimitu, a uspokojení z pokračujícího kvazi vztahu. Ve zkoumaných případech tvořili téměř 90 % odmítnutých stalkerů muži a oběťmi byly ve převážně většině případů jejich bývalé partnerky. Odmítnutí stalkerů také vykazovali nejmenší výskyt duševních poruch mezi všemi skupinami stalkerů. Osobnostní profily jednotlivých odmítnutých stalkerů pak naznačují jistý vzorec egoismu v kombinaci s nejistotou a přecitlivělostí ke kritice a odmítnutí. Nejvíce častým znakem mezi odmítnutými stalkery byla přehnaná závislost často v kombinaci se slabými sociálními schopnostmi, což vede k problému v navazování vztahů. Tito odmítnutí stalkerů pak také často vkládali veškeré své naděje do ukončeného vztahu, kdy jejich reakce na odmítnutí vycházela spíše z pochyb a zoufalství než z hanby a vzteku. Méně častými rysy pak byla žárlivost a majetnickost.³¹⁶

Druhá skupina, tj. záštitiví stalkerů, (*resentful and retaliatory stalkers*) se objevuje v souvislosti s konfliktem, kdy se záštitivý stalker cítí být obětí nespravedlnosti. Motivací pro pronásledování je v tomto případě touha po odplatě, kdy je pronásledování činěno s úmyslem vystrašit nebo způsobit úzkost oběti. Trvání pronásledování může být poměrně krátké, ale více častěji půjde o dlouhodobé pronásledování, kdy záštitivý stalker bude mít uspokojení z kontroly nad obětí, tj. nad tím, kdo byl často v minulosti (alespoň dle mínění záštitivého stalkera) v silnější a privilegované pozici. Záštitivý stalker se téměř vždy vidí jako spravedlivá oběť bránící se proti mocnému utlačovateli. Ve většině případů pak záštitiví stalkerů pronásleduje osoby, které jej v minulosti opakovaně obtěžovaly nebo ponižovaly. Ve většině případů však oběť pronásledování je v očích záštitivého stalkera představitelem (reprezentantem) určité skupiny, veřejné moci, systému apod., proti kterému chová stalker odpor. Záštitiví stalkerů v tomto výzkumu poměrně často vykazovali psychopatické rysy a část trpěla paranoiou.

³¹⁵ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 66.

³¹⁶ *Ibid*, s. 69 až 73.

Osobnostní profily záštvivých stalkerů naznačují, že tito stalkeři jsou sebestřední, nepřátelští, nároční a svárliví. Často přeceňují sami sebe a ponižují ostatní. Typickým příkladem je pak zaměstnanec, který si vybuchoval odpor proti vedoucí osobě, která vyústila v anonymní snahu o vyvolání opovržení vůči této vedoucí osobě.³¹⁷

Hledači intimity (*the intimacy seekers*) se mohou dělit do dvou podskupin. Stalker patřící do první podskupiny se snaží vytvořit milostný vztah s osobou, která odmítá jeho náklonost. Stalker z druhé podskupiny se pak snaží vytvořit blízký přátelský vztah mezi ním a veřejně známou osobou, ve kterém by stalker měl pozici důvěrníka a rádce. Hledači intimity jsou jediná skupina stalkerů, kde převažují ženy nad muži. Typicky se jedná o relativně starší osobu (v porovnání s dalšími skupinami stalkerů), která žije v sociální izolaci bez blízkých sociálních vztahů. Pronásledování je pak udržováno díky naději a pocitu, že hledač intimity je milován a ceněný, ačkoliv oběť aktivně ani nemusí reagovat na projevenou náklonost ze strany stalkera. Pronásledování je pak dle názoru autorů pravděpodobně udržováno s pocitem, že je lepší mít klam lásky nebo přátelství, než být osamocen bez jakéhokoli blízkého vztahu. Tito stalkeři jsou pak ze všech ostatních skupin ti nejvíce vytrvalí. Hledači intimity o sobě velmi často mají nerealistické pozitivní představy a často věří, že jejich oběť byla stvořena pro uspokojení jejich tužeb. Pokud při přímém kontaktu oběť vykazuje úzkost nebo vztek, může tato skutečnost vyvolat ve stalkerovi agresivitu, která je buď namířena přímo proti oběti, anebo proti třetí osobě, o které se stalker domnívá, že stojí mezi ním a potencionálním vztahem s jeho obětí.

Čtvrtou skupinou stalkerů jsou podle autorů tzv. nekompetentní nápadníci (*the incompetent suitors*). Tato skupina zahrnuje opravdu široké spektrum osob, kdy se tyto osoby ve většině případů odlišují jen minimálně od běžné populace. Nekompetentní nápadníci mají určitým způsobem narušené sociální schopnosti, zejména pak v navazování intimních partnerských vztahů. V některých případech se ale objevuje namísto slabých sociálních schopností spíše vědomá ignorace nebo lhostejnost. V tomto spektru je možné dle autorů najít dva extrémy. Na jedné straně je to stalker s intelektuálním a/nebo sociálním poškozením, který pronásleduje osobu, se kterou touží navázat intimní partnerský vztah, a to s jistou mírou nemotornosti a necitlivosti pramenící z jeho neschopnosti v mezilidských vztazích. Na straně druhé pak stojí arogantní, egoistický a necitlivý stalker, který si neumí představit, že by o něj oběť nejevila zájem. V této skupině stalkeru pak převažují muži, nicméně ani stalkeři ženy nejsou v této skupině výjimeční. Doba trvání stalkingu je u této skupiny nejkratší ze všech ostatních skupin, nicméně na druhou stranu se jedná o skupinu s nejvyšším výskytem recidivy.

³¹⁷ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 76 až 81.

Typickým příkladem tohoto stalkingu je skutečnost, že stalker ignoruje projevený nebo naznačený nezáměr oběti, nebo si tento nezáměr chybně interpretuje jako povzbuzení („ne ve skutečnosti znamená ano“ apod.). Tato skupina vykazuje vyšší míru poruch osobnosti, zejména narcistickou a obsedantní poruchu osobnosti, a také se opakovaně objevují úzkost a deprese.³¹⁸

Predátoři pronásledují svou oběť s cílem na ní zaútočit, kdy tento útok je obvykle sexuální povahy. Predátor považuje pronásledování za jakousi přípravu pro očekávaný útok. Na rozdíl od záštitového stalkera není pronásledování prováděno za účelem vyvolání strachu v oběti, ale kvůli vzrušení a pocitu moci, které predátor má ze samotného pronásledování. Z toho důvodu oběť často ani nemusí vědět, že je obětí stalkingu, neboť predátor obvykle nemá v úmyslu na sebe upozornit. Ve studii byli všichni predátoři muži ve věku kolem 32 let. Predátoři mají také na rozdíl od ostatních skupin často trestní minulost. Obětí predátorů jsou obvykle ženy a děti. Vzhledem k tomu, že chování predátorů je většinou sexuálně motivováno, vyskytují se u nich obdobné osobnostní rysy jako u pachatelů mravnostní kriminality, zejména pak se objevují různé sexuální deviace a nízké sebevědomí často ve spojení s omezenou schopností navazovat intimní partnerské vztahy. Nicméně nemusí se nutně jednat pouze o pronásledování se sexuální motivací. Malou část predátorů mohou představovat teroristé a další političtí aktivisté, kteří pronásledují veřejně známé osoby za účelem naplnění svých osobních zájmů, kdy k pronásledování dochází izolovaně bez vazeb na politickou nebo jinou skupinu osob.³¹⁹

Dalším druhem kategorizace jsou tzv. praktické přístupy, jejichž cílem je zejména pomoci orgánům činným v trestním řízení při vyšetřování trestných činů zahrnujících stalking.³²⁰ Boon a Sheridanová se tak pokusili o klasifikaci stalkerů právě za účelem, aby tato kvalifikace pomohla orgánům činným v trestním řízení s vyšetřováním trestných činů spojených se stalkingem. Autoři pak na základě analýzy 124 případů stalkingu vymezili čtyři kategorie stalkerů – stalking mezi bývalými partnery (*the ex-partner harassment/stalking*), stalking z pobláznění (*the infatuation harassment*), stalking způsobený klamnou fixací (*the delusional fixation stalking*) a sadistický stalking (*the sadistic stalking*).³²¹

Ve stalkingu mezi partnery (*the ex-partner harassment/stalking*) se typicky objevuje zahořklost a nenávisť, které jsou spojeny s minulým vztahem mezi stalkerem a obětí, tj. je zde orientace na minulost. U této kategorie jsou typické negativní emoce vůči oběti a projevy hněvu

³¹⁸ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 86 až 90.

³¹⁹ Ibid, s. 100 až 122.

³²⁰ Ibid, s. 64 a 68.

³²¹ Boon, J.C.W. and Sheridan, L. (2001). *Stalker typologies: A law enforcement perspective*, s. 14.

a nepřátelství. Nové vztahy oběti ve stalkerovi mohou vzbudit pocit žárlivosti a agresivní chování. Pronásledování má formu převážně psychického násilí, slovního napadání nebo poškozování věcí oběti. Toto pronásledování pak nemusí být namířeno výlučně proti oběti, ale i vůči třetím osobám, které poskytují oběti podporu a pomoc, jako například členové rodiny nebo její blízcí přátelé. Tato skupina stalkerů se ve vzorku vyskytovala v 50 % případů. Stalkeři se nacházeli ve velkém věkovém rozmezí, kdy nebylo možné ze vzorku určit typický věk tohoto druhu stalkera.³²²

Pro skupinu stalkerů z pobláznění (*the infatuation harassment*) je typické, že oběť je předmětem jejich touhy, kdy myšlenky stalkera vůči oběti jsou pozitivní. Oběť je v těchto případech označována spíše jako „milovaný“. Stalker interpretuje svět kolem sebe výlučně ve vztahu ke své oběti. Na rozdíl od stalkingu mezi partnery je zde dána orientace na to, co by mohlo být, tj. orientace do budoucnosti. Tento typ stalkerů je v porovnání s ostatními druhy nejméně nebezpečný. Samotný základ pronásledování v sobě neobsahuje zlý úmysl, kdy se zpravidla jedná o situace, kdy stalker čeká na oběť a poté předstírá, že se jedná o náhodné setkání, anebo se snaží získat informace o své oběti skrze její přátele a kolegy. Tento typ stalkerů byl zastoupen zhruba v 18,5 % případů. Typicky se jednalo buď o náctileté stalkery nebo stalkery středního věku.³²³

Třetí skupinu tvoří stalking způsobený klamnou fixací (*the delusional fixation stalking*). Autoři ji rozdělují do dvou podskupin – více a méně nebezpečné. Ačkoliv je ve více nebezpečné formě tohoto druhu pronásledování stalker fixován na svou oběť, dle čehož je také dána jeho orientace na přítomnost, samotné pronásledování nemá jasný vzorec, probíhá nepravidelně v různých časech a na různých místech. Tito stalkeři jsou přesvědčeni, že jsou s obětí ve vztahu, ačkoliv nikdy mezi nimi nemusel existovat žádný předchozí vztah ani dokonce nemusela proběhnout žádná konverzace mezi nimi. Vyznání touhy vůči oběti pak je spíše sexuální povahy (na rozdíl od stalkerů z pobláznění, kde se jedná spíše o romantický postoj). V případě této skupiny je zde zvýšené riziko fyzického a sexuálního napadení. Tito stalkeři mají častěji za sebou trestní minulost a problémy v sexuální oblasti. Pronásledování pak má typicky formu telefonátů, dopisů nebo návštěv pracoviště oběti. Oběti se spíše nacházejí mezi osobami s vyšším statusem ať už jde o odborníky (lékaři) anebo veřejně známé osoby. Méně nebezpečná forma tohoto druhu pronásledování typicky začleňuje stalkery, kteří mají klamnou představu, že mezi nimi a jejich oběťmi existuje skutečný vztah. Pronásledování nemá formu výhrůžek,

³²² Boon, J.C.W. and Sheridan, L. (2001). *Stalker typologies: A law enforcement perspective*, s. 15 a 16.

³²³ Ibid, s. 16 a 17.

ale projevuje se tím, že stalker je přesvědčen, že s ním oběť chce být. Stalker se neřídí rozumem a je schopen si kompletně vykonstruovat představy o skutečném a oboustranném vztahu. Pokud nějaká skutečnost neodpovídá těmto představám stalkera, je vždy na vině dle stalkera někdo jiný. V této skutečnosti pak tkví potencionální nebezpečí pro osobu, která dle stalkera představuje hrozbu nebo překážku pro jeho vztah s obětí. Tento typ stalkingu, tj. ve své nebezpečnější i méně nebezpečné formě dohromady, se vyskytoval přibližně v 15,3 % případů.³²⁴

Tzv. sadističtí stalkeri (*the sadistic stalkers*) vidí ve své oběti kořist. Oběť je ve většině případů spokojená a šťastná, kdy společným znakem obětí tohoto druhu stalkerů je, že oběti si nejsou vědomi žádného racionálního důvodu, proč se staly terčem stalkera. Cílem pronásledování je ovládnout všechny aspekty života oběti. Pronásledování může mít podobu jak výhrůzek, tak ale i laskavostí, kdy cílem tohoto jednání je zmatení oběti. Stalker se také může snažit odcizit oběť s jejím okolím (rodina a blízcí), aby ji izoloval a posílil tak svou moc nad ní. Stalker se uspokojuje právě tím, pokud je oběť bezbranná, z čehož stalker následně dovozuje svou moc. Tento druh stalkerů jedná bez emocí, chladnokrevně a promyšleně. Časté jsou také psychopatické sklony a stalker může být pro oběť velmi nebezpečný, a to zejména prostřednictvím psychického násilí. Komunikace mezi stalkerem a obětí může mít sexuální obsah, který je však zaměřen na vzbuzení pocitu ponížení a snížení sebevědomí oběti. Tento druh stalkingu se pak vyskytoval v 12,9 % zkoumaných případů. Ze studie vyplynulo, že čím více je pachatel starší, tím se zvyšuje pravděpodobnost, že se již podobného sadistického stalkingu v minulosti dopustil. Nicméně velká část těchto stalkerů byla ve vzorku mladší než 40 let.³²⁵

Existují však další dělení, kdy lze zmínit například dělení dle Spitzberga a Cupacha, kteří v roce 2003 provedli metaanalýzu 68 studií zahrnující více než 48 000 analyzovaných subjektů. Autoři analyzovali různé způsoby pronásledování, které následně subsumovali do pěti kategorií – hyperintimita (*hyperintimacy*), sblížení (*pursuit and proximity*), vpád (*invasion*), zastrášení (*intimidation*) a násilí (*violence*). Hyperintimita (*hyperintimacy*) představuje takové způsoby pronásledování, jejichž cílem je získání romantické náklonosti oběti. Autoři upozorňují, že za normálních okolností mohou být tyto způsoby chápány jako běžné způsoby dvoření, nicméně v tomto konkrétním kontextu jsou považovány za excesivní a nevhodné. Sblížení (*pursuit and proximity*) zahrnuje takové způsoby, které sledují posílení kontaktů a

³²⁴ Boon, J.C.W. and Sheridan, L. (2001). *Stalker typologies: A law enforcement perspective*, s. 17 a 18.

³²⁵ *Ibid*, s. 19 a 20.

bezprostřednosti mezi stalkerem a obětí. Vpád (*invasion*) reprezentuje eskalaci sledování buď tajného a skrytého, anebo plánovaného narušení soukromí oběti. Zastrášení (*intimidation*) zahrnuje způsoby, které reagují na odmítnutí ze strany oběti, přičemž společným znakem těchto způsobů je eskalace nátlaku. Násilí (*violence*) pak představuje nejkrajnější způsoby zahrnující fyzické násilí. Autoři však upozornili, že takovéto dělení stalkingu je neúplné, kdy nereflektuje motivy stalkera. Autoři ze zkoumaných studií vyvodili, že motivy mají dva vzájemně oddělené rozměry – instrumentální (*instrumental*) a afektivní (*affectionate*). V případě instrumentálního motivu se stalkeri snaží plánovat, manipulují a omezují oběť. Afektivní stalkeri pak zejména projevují své pocity a vnitřní nutkání. Autoři následně propojily tyto dva přístupy tak, že na osu x umístili rozměry od zcela instrumentálního (vlevo) po zcela afektivní (vpravo) a na osu y pak vložili základ pocitů stalkera vůči oběti, tj. od lásky (nahore) po nenávist (dole). Autoři tak vytvořili čtyři kvadranty, které představují čtyři typy stalkingu. Autoři upozorňují, že jak způsoby pronásledování, tak i motivy stalkera se mohou postupem času měnit a vyvíjet, kdy jednotlivé typy stalkingu na sebe mohou, ale nemusí navazovat. Tyto typy stalkingu pak označují jako – otravný pronásledovatel (*annoying pursuer*), který představuje afektivní lásku, dotěrný pronásledovatel (*intrusive pursuer*) reprezentující instrumentální lásku, organizovaný stalker (*organized stalker*) představující instrumentální nenávist a narušený stalker (*disorganised stalker*) reprezentující afektivní nenávist. V tomto případě se nejedná o přesně ohraničené vymezení, kdy specifika jednotlivých případů lze při klasifikaci promítnout umístěním na osu x a osu y. Stalking s největším rizikem pak je spatřován u organizovaného a narušeného stalkera, a naopak otravný pronásledovatel je považován za stalkera nejméně rizikového.³²⁶

Nicméně v současné době neexistuje obecně platná a přijímaná kategorizace stalkerů. Jednotlivosti konkrétních případů stalkingu jsou natolik odlišné, že je velmi komplikované propojit takové množství proměnných v jednu ucelenou a všeobjímající kategorizaci.

5.2. Oběť

Je zřejmé, že obětí stalkingu se může stát prakticky kdokoli, nicméně z celé řady studií lze učinit závěry, že některé skupiny osob, jsou náchylnější než jiné. Shrnutí více než 100 studií z roku 2002 pak ukázalo, že přibližně 75 % obětí jsou ženy, a nejčastější věk obětí je mezi 18 a 30 lety. Studie dále ukázaly, že více ohroženými osobami mohou být osoby veřejně známé (politici, osoby pracující v médiích) a dále osoby, u kterých je větší šance kontaktu s lidmi,

³²⁶ SPITZBERG B.H., CUPACH W.R. *Aggression and Violent Behavior* 8 (2003), s. 352 - 360.

kteří nejsou v partnerském vztahu (zejména s mladými lidmi). Tyto studie pak také naznačily, že předchozí domácí násilí zvyšuje šanci stát se obětí stalkingu, a to zejména tehdy, pokud jsou dány důvody pro trvání kontaktu mezi stalkerem a obětí (např. děti).³²⁷ Provedené studie pak poskytují přesvědčivý důkaz, že stalking je hojně rozšířený fenomén a nejedná se pouze o vzácně se objevující jednotlivé případy.³²⁸

Jednotliví autoři se také pokusili rozdělit oběti stalkingu do jednotlivých skupin. Prvotní dělení se zakládala na předchozím vztahu mezi obětí a stalkerem, která jsou totožná s dělením stalkingu u pachatelů, která jsou uvedena v předchozí kapitole (např. dělení dle Harmona apod.). Mullen a jeho kolektiv pak navrhli své vlastní dělení skupin obětí, která zahrnuje nejen předchozí vztah mezi stalkerem a obětí, ale také kontext samotného stalkingu. Autoři však zdůrazňují, že se nejedná o vzájemně se vylučující skupiny, kdy oběť může být zařazena do různých skupin. Těchto skupin je pak dle Mullena osm – bývalí partneři (*the prior intimates*), odcizená rodina a přátelé (*the estranged family and friends*), náhodní známí (*the casual acquaintances*), odborné kontakty (*the professional contacts*), pracovní kontakty (*the workplace contacts*), cizí osoby (*the strangers*), osoby veřejně známé (*the public figures*), neznámé a sekundární oběti (*the unknowns and secondary victims*).³²⁹

Největší skupinou obětí stalkingu jsou bývalí partneři (*the prior intimates*). Typickou obětí je žena, která buď ukončila svůj intimní vztah se stalkerem, anebo stalkerovi je tento úmysl jednoznačně znám, ale vztah není formálně ukončen. Typicky bude tento stalking zahrnovat psychické zneužívání, snahu o kontrolování a ovládání chování oběti a násilí. Na straně oběti je pak často přítomný pocit viny, který může být posílený také sklonem okolí k odsuzování oběti, že svým chováním přispěla ke stalkingu.³³⁰

Druhá skupina (*the estranged family and friends*) zahrnuje oběti, které jsou pronásledovány odcizeným rodičem, sourozencem, dítětem, jiným členem rodiny nebo bývalými přáteli. Klasickým příkladem mohou být rodiče, kteří kvůli svému náboženskému, kulturnímu nebo osobnímu založení, nesouhlasí s životním stylem svého dítěte (např. pokud si dítě najde partnera jiného náboženského vyznání).³³¹

Náhodní známí (*the casual acquaintances*) zahrnují oběti, které znají stalkera od vidění (např. sousedé). Některé studie uvádí, že tato skupina obětí zahrnuje nejvíce mužů ze všech

³²⁷ SHERIDAN, LORRAINE P., ERIC BLAAUW, and GRAHAM M. DAVIES. "STALKING: Knowns and Unknowns.", s. 154.

³²⁸ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 35.

³²⁹ Ibid, s. 46.

³³⁰ Ibid, s. 47.

³³¹ Ibid.

ostatních skupin. Typickými stalkery jsou hledači intimity (*the intimacy seeker*) nebo nekompetentní nápadníci (*the incompetent siutor*). Do této skupiny lze také zařadit záštvivé stalkery (*the resentful stalker*), kterými jsou typicky sousedé, kteří mají s obětí určité neshody (hluk, zvířata apod). Tato situace pak může vést k různým mstám ve formě stížností k orgánům veřejné moci, ničení majetku, zabítí domácích mazlíčků, monitorování pohybu oběti, které nemusí být ale zaměřeny pouze na oběť samotnou, ale také na její rodinné příslušníky a členy domácnosti.³³²

Odbornými kontakty (*the professional contact*) jsou typicky pracovníci ve zdravotnictví, právníci, nebo učitelé. Jednání stalkerů, tj. pacientů, klientů nebo studentů, mohou být motivovány nejrůznějšími důvody od výlučně kladných, přes sexuální až po výlučně nenávistné. Pracovními kontakty (*the workplace contacts*) jsou pak oběti, u kterých k pronásledování došlo v souvislosti s výkonem jejich zaměstnání.³³³

Cizí osoby (*the strangers*) zahrnuje oběti, které si nejsou vědomi žádného předchozího vztahu mezi nimi a stalkerem. Typickým druhem stalkera jsou hledači intimity (*the intimacy seeker*) nebo nekompetentní nápadníci (*the incompetent siutor*), kteří chtějí navázat s obětí blízký vztah. Pronásledování může mít formu nejrůznějších dáreků, zejména pak k narozeninám oběti nebo ke dni svatého Valentýna. Oběť může být z počátku překvapena a polichocena, kdy zdvořilá odpověď a poděkování může vést k povzbuzení chování stalkera. To pak ve svém výsledku vede k větší urputnosti a vytrvalosti stalkera, který stále stupňuje své snahy o sblížení. Cizí osoby jsou také typickou obětí predátorů (*the predatory stalker*).³³⁴

Další výraznou skupinou obětí stalkingu jsou osoby veřejně známé (*the public figures*) od politiků, přes umělce až po profesionální sportovce. Některé studie uvádí, že většina stalkerů veřejně známých osoba má společné, že v jejich životě je nedostatek intimity. Někteří z nich mohou být skutečně přesvědčeni, že mají s obětí skutečný vztah.³³⁵ Případy násilí jsou spíše výjimečné, kdy se objevují zejména v okamžicích, kdy dojde ze strany oběti k odmítnutí a stalker si uvědomí beznadějnost jeho snah o sblížení. Mohou se dokonce vyskytnout situace, kdy tutéž oběť pronásleduje více stalkerů.³³⁶

Neznámé oběti (*the unknown victims*) jsou oběti, které vůbec neznají identitu stalkera. Typicky tyto oběti jsou adresáty anonymních telefonátů nebo dopisů, ve kterých stalkeři

³³² Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 48.

³³³ Ibid.

³³⁴ Ibid, s. 48 až 50.

³³⁵ Studie uvádí jako příklad moderátora Davida Lettermana, kterého přes 10 let obtěžovala žena, která byla zcela přesvědčena, že je jeho manželkou.

³³⁶ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 50 a 51.

zanechávají náповědy ke své totožnosti, anebo naznačují oběti motiv svého pronásledování. Zejména tyto oběti se pak cítí bezmocně, a to obvykle v případech, kdy se oběť marně snaží zjistit totožnost stalkera. Sekundární oběti (*the secondary victims*) pak tvoří oběti, které nejsou primárním cílem stalkingu a jejich viktimizace nemusí být úmyslná, ale může být i náhodná. Ve většině případů se bude jednat o členy rodiny, současné partnery, přátele nebo kolegy primární oběti.³³⁷

Následky stalkingu mohou být pro oběť velmi citelné. Čírtíková uvádí, že většina obětí trpí poměrně vážnými poruchami (např. porucha spánku) a až u čtvrtiny obětí se vyskytují sebevražedné myšlenky. Oběti jsou nuceni ze strachu měnit své běžné životní návyky a téměř polovina obětí se cítí být nucena změnit své bydliště nebo pracoviště. Oběti stalkingu pak trpí i posttraumatickou stresovou poruchou ve stupni, který odpovídá přeživším leteckých katastrof.³³⁸

Boon a Sheridanová pak ve své již shora zmíněné studii uvádí, že pouze 12 ze 124 obětí, které byly předmětem jejich studie, nemuselo provést žádné změny ve svém životě jako důsledek stalkingu. Téměř 40 % obětí pak uvedlo, že v důsledku pronásledování byly nuceny změnit své běžné chování (byly nuceny změnit místa kam chodily nakupovat, místa, kde trávily volný čas apod), změnit své telefonní číslo a zároveň byly nuceny se přestěhovat.³³⁹

Četnost výskytu jednotlivých následků se však mezi výzkumy liší, a to někdy i poměrně výrazně. Nicméně všechny potvrzují, že pronásledování má na oběti závažné psychologické, sociální ale i ekonomické dopady. Ekonomické dopady pak spočívají v trávení méně času v práci nebo ve škole (uvedlo v nejrůznějších studiích 22–53 % obětí), zvýšení výdajů za zabezpečení domova, auta a pracoviště (22–73 %), nebo v opravě, resp. výměně, poškozených věcí. Sociální dopady oběti prožívají nejčastěji v podobě již zmíněné snížené přítomnosti v práci nebo ve škole, nutnost změny telefonního čísla (64–81 %), nebo dokonce nutnost skrývání se nebo změny bydliště (11–66 %). Psychické následky pak představují zejména zvýšená nedůvěřivost (44 %), paranoia (36–39 %), zmatení (28 %), strach (21–57 %), nervozita (31 %), vztek (10–27 %), deprese (21–28 %), poruchy spánku (74 %), nadměrná únava (55 %), ztráta chuti k jídlu (48 %), nebo časté bolesti hlavy (47 %). Často je také odborníky zmiňován vznik posttraumatické stresové poruchy. Některé studie pak dokonce uvádí, že až 78 % obětí

³³⁷ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 51 a 52.

³³⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*, s. 214 a 215.

³³⁹ Boon, J.C.W. and Sheridan, L. (2001). *Stalker typologies: A law enforcement perspective*, s. 12 a 13.

stalkingu vykazují symptomy takové intenzity, že odpovídají intenzitě duševního onemocnění.³⁴⁰

Na rozdíl od dalších trestných činů, se stalking odlišuje tím, že jednání pachatele je opakované a vytrvalé, kdy je oběť dlouhodobě vystavována nejrůznějšími formám pronásledování, často také zahrnujících vyhrožování. Z tohoto důvodu se tak u obětí velmi často objevují nepřiměřeně zvýšená ostražitost a nedůvěřivost, které v důsledku mohou nezřídka vést k odcizení oběti s jejím i nejbližším okolím a mohou vést k sociální izolaci oběti. Stejně tak jednání pachatele může vést ke zničení pracovní kariéry oběti, neboť pronásledování často vede ke snížené přítomnosti v práci a nedostačujícím pracovním výkonům. Mullen pak stejně jako ostatní autoři upozorňuje, že se u obětí často vyskytuje posttraumatická stresová porucha, která se velmi často projevuje pocitem studu a viny, nedůvěrou a z toho pramenícím odloučením od svého okolí, zhroucením základních životních hodnot a postojů oběti a pocitem absolutní ztráty autonomie.³⁴¹

V letech 2007 a 2008 byla provedena také studie Bílého kruhu bezpečí zaměřená právě na stalking. Dle této studie byla většina obětí (67 %) pronásledována bývalými partnery a pouze minimální část obětí (3 %) byla pronásledována neznámým člověkem. Oběti pociťovaly bezmoc vůči pronásledovateli (75 %), nervozitu a podrážděnost (75 %) a vyčerpanost (75 %). V důsledku pronásledování pak 55 % obětí muselo změnit telefonní číslo, 50 % obětí změnilo způsob trávení volného času a 40 % obětí muselo změnit navyklý denní režim.³⁴²

5.3. Řešení a prevence

Ačkoliv je v poslední době stalking předmětem velkého množství odborných studií, o prevenci není zatím známo mnoho spolehlivých informací. Sheridan uvádí, že nejen preventivní opatření, ale i řešení stalkingu, lze hledat ve třech rovinách – u oběti, u stalkera a v samotném stalkingu. Vzhledem k tomu, že stalking se může ve zvýšeném počtu objevit u specifického druhu obětí, tj. u obětí, které žijí sami, mají statut veřejně známé osoby, nebo byly obětí domácího násilí, je doporučeno, aby se potenciální oběť stalkingu stala více odolnou a „méně nápadným cílem“. Způsobem řešení stalkingu je pomoc obětem, aby se odvážily přijmout patřičná bezpečnostní opatření a informovaly o pronásledování své okolí. Sheridan upozorňuje, že v rovině stalkera je důležité zohlednit skutečnost, že u stalkerů je častá nějaká

³⁴⁰ SHERIDAN, LORRAINE P., ERIC BLAAUW, and GRAHAM M. DAVIES. "STALKING: Knowns and Unknowns.", s. 153.

³⁴¹ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 53 až 55.

³⁴² BOUKALOVÁ, Hedvika a Ilona GILLERNOVÁ. *Kapitoly z forenzní psychologie*, s. 154 a 155.

porucha osobnosti. Tato skutečnost pak není pro oběti příznivá, neboť tyto poruchy jsou odolné proti léčbě, nicméně někteří stalkeri mohou pozitivně reagovat na farmakologickou nebo na psychologickou léčbu. Autor ale zdůrazňuje, že je třeba provést další výzkum pro vyřešení otázky, které způsoby léčby jsou účinné u jednotlivých skupin stalkerů. Ohledně roviny samotného stalkingu autoři upozorňují, že zdaleka ne všechny případy stalkingu jsou oznámeny orgánům činným v trestním řízení. Nad to, pokud jsou oznámeny, často se orgánům činným v trestním řízení nedaří omezit aktivity stalkera, kdy se prostředky, které k tomu mají k dispozici ukazují jako neefektivní (např. zákazy styku apod.).³⁴³

Mullen ve své shora citované práci uvádí jak preventivní opatření, tak i opatření řešící již existující stalking. V případech, kdy mezi obětí a pronásledovatelem byl předchozí intimní vztah, mohou existovat určité varovné signály naznačující potencionální pronásledování.³⁴⁴ Sobeckost, přecitlivělost, nadměrná závislost, žárlivost a nálady, které oscilují mezi extrémy naprostou oddaností v době trvání vztahu a naprostou nenávisť po jeho skončení, mohou být znamenými potencionálního stalkingu. Pronásledování může být zahájeno i za dobu trvání vztahu, a to zejména u stalkerů, kteří jsou chorobně žárliví, kdy jejich žárlivost vede k tomu, že monitorují pohyb svého partnera, kontrolují jeho telefon apod. Druhý případ, kde lze preventivně předvídat a zabránit potencionálnímu pronásledování je samotné ukončení vztahu. Je doporučováno, aby osoba, která nechce ve vztahu nadále pokračovat, jasně a jednoznačně tuto skutečnost osobně sdělila druhému. Tato osoba by pak měla ukončit vztah klidně a rozumně tak, aby si druhý zachoval svou důstojnost a neměl by tak důvod pro odplatu. Dalším preventivním opatřením je samozřejmě také pečlivá ochrana osobních informací (adresa bydliště, telefonní číslo apod.), včetně pečlivého zabezpečení těchto dat v kyberprostoru (např. nastavení silných hesel). Ochrana těchto osobních a citlivých údajů je pak doporučována zejména osobám veřejně známým.³⁴⁵

Mullen uvádí, že jelikož se stalking projevuje ve velké škále možných způsobů, není možné uvést osvědčené strategie řešení stalkingu, které budou univerzálně platné. V první řadě Mullen doporučuje, aby oběť stalkingu vyrozuměla své okolí (rodinu, přátele, sousedy, kolegy atd.) a případně těmto osobám i popsala podobu stalkera, popř. ukázala jeho fotografii. V případě hrozby, že se sekundárními oběťmi stanou děti oběti, je třeba dbát, aby děti dodržovaly bezpečnostní opatření a aby byla informována také škola. Je také doporučováno,

³⁴³ SHERIDAN, LORRAINE P., ERIC BLAAUW, and GRAHAM M. DAVIES. "STALKING: Knowns and Unknowns.", s. 157 a 158.

³⁴⁴ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 263 až 266.

³⁴⁵ *Ibid*, s. 263 až 266.

aby oběť vyhledala odbornou pomoc jako např. subjekty poskytující pomoc obětem trestné činnosti, policii apod. Oběť by také měla shromáždit co nejvíce důkazů pronásledování (zprávy, telefonní výpisy, nahrávky hovorů, dárky apod.), které případně mohou posloužit orgánům činným v trestním řízení jako důkazy. Ve většině případů pronásledování je zásadní, aby se oběť snažila vyhnout jakémukoli kontaktu s pronásledovatelem a aby nereagovala na jeho vzkazy a telefonáty, bez ohledu na frustraci nebo potřebu rozumně vyjednávat se stalkerem. Poté, co si oběť uvědomí, že je pronásledována, je doporučováno jednoznačně, jasně, klidně a rozumným způsobem sdělit stalkerovi, že si nepřeje žádný kontakt a následně ignorovat pokusy stalkera o navázání kontaktu. Další komunikace se stalkerem a opakování odmítnutí je pak dle autorů spíše kontraproduktivní a může vést k povzbuzení stalkera. Důležitost tohoto pravidla pak dokládá i fakt, že v některých případech se stalker snažil vyprovokovat oběť ke kontaktu, aby podkopal důvěryhodnost oběti, nebo aby jí uvedl do potencionálně poškozujících situací. Pokud se stalking děje především pomocí telefonu, je doporučováno, aby oběť změnila své telefonní číslo. Podle autorů je pak také jednou z možností soudní zákaz styku, nicméně tento je velmi často porušován a v některých případech může být dokonce pro oběť kontraproduktivní. Někteří autoři pak doporučují kurzy sebeobrany, které kromě toho, že pomohou oběti se bránit případnému fyzickému útoku, zároveň pomohou odstranit nebo snížit pocity bezmoci a zranitelnost. Autoři naopak nedoporučují, aby si oběť pořizovala zbraň pro svou obranu, neboť stalking zpravidla vyvolává v oběti úzkost a strach, a proto je zvýšené riziko, že oběť ve vyhrocené situaci zraní nevinnou osobu. Zároveň jsou u obětí časté sebevražedné myšlenky, a proto snadný přístup ke zbrani je dle autorů nežádoucí také z tohoto pohledu. Kromě shora uvedeného pak autoři také doporučují, aby oběť pečlivě zkontrolovala zabezpečení svého domova (zámky, kamery apod.) a pozměnila své denní návyky (volila různá místa nákupů, měnila své trasy apod.).³⁴⁶

Boon a Sheridanová ve své práci, kde rozdělili druhy pachatelů stalkingu, zároveň navrhují způsoby řešení, a to právě s přihlédnutím k osobě stalkera. V případě bývalých partnerů stalkerů, by se oběť měla vyvarovat jakýchkoli zbytečných odvetných opatřeních (ať již verbálních, fyzických nebo finančních), měla by se, pokud možno, vyhnout návštěvy stejných míst jako pachatel a v případě nejzávažnějších případů dát přednost změně bydliště a udržování vzdálenost od stalkera před skrýváním se. U stalkerů z pobláznění autoři rozlišují mezi tím, zda je stalker náctiletý anebo ve středním věku. Pokud je stalker náctiletý, měla by se oběť opatrně, citlivě ale důkladně pokusit stalkerovi vysvětlit jeho nevhodné chování, a to

³⁴⁶ Mullen, P. E., Pathé, M. and Purcell, R. *Stalkers and their Victims*, s. 266 až 274.

včetně následků, které oběť pociťuje a případných právních důsledků pokračování takového chování. V případě stalkerů ve středním věku pak autoři navrhují prozkoumat možnosti, jakými lze zachovat vzdálenost mezi obětí a stalkerem (změna pracoviště apod.) a případně při řešení tohoto typu stalkingu využít odborné poradenství. Řešení stalkingu způsobeného klamnou fixací v té nebezpečnější variantě vidí autoři v tom, že nemá smysl apelovat na rozum stalkera anebo opakovaně odmítavě reagovat na jeho chování. Autoři také uvádí, že v těchto nejzávažnějších případech by měl být ze strany orgánů činných v trestním řízení do vyšetřování zapojen také psychiatr. U těch méně závažných případů by se oběť měla pokusit vyvarovat jakýchkoli reakcí na stalkera a pokud to není možné, měla by oběť bez vzteku zcela zřejmě vyjádřit svůj odmítavý postoj vůči stalkerovi. Oběť by nikdy neměla připustit jakoukoli diskuzi nebo hádku se stalkerem. U poslední skupiny sadistických stalkerů autoři uvádí, že nemá jakýkoli význam apelovat na stalkera, aby přestal se svým chováním. Oběť by neměla věřit žádným slibům stalkera a měla by zvážit změnu bydliště, pracoviště apod. tak, aby stalker nemohl oběť znovu vyhledat. Orgány činné v trestním řízení by pak měly oběti poskytnout maximální podporu a porozumění, ale měly by se zároveň vyvarovat nesplnitelným slibům jako zcela garantovat její ochranu před dalším pronásledováním.³⁴⁷

Spitzberg a Cupach ve své studii shrnují způsoby jakými může oběť řešit své pronásledování. Ty pak rozdělují do pěti kategorií. Oběť se může zaměřit na sebe samu, tj. vyhledat nejrůznější terapie, léčbu apod. Nebo se naopak může obrátit na okolí a snažit se stalking řešit prostřednictvím třetích osob (rodina, přátelé, odborné poradenství apod.). Třetím způsobem reakce na stalking je pokusit se stalkera konfrontovat a pokusit se ho přesvědčit nebo nastavit vztah mezi nimi odlišným způsobem. Čtvrtým druhem pak je přestěhování se, provedení změny v obvyklém způsobu života nebo se pokusit skrývat před stalkerem. Posledním pátým způsobem je pak pokusit se stalkera zastrašit, zranit nebo si vymoci právní ochranu. Autoři uvádí, že doposud nejsou natolik spolehlivá data, která by pomohla určit efektivitu jednotlivých strategií. Nicméně dle autorů je nejrozumnější přístup od počátku zachovat asertivní postoj, tj. jednoznačně odmítnout jakýkoli vztah se stalkerem, a pokud pronásledování pokračuje i nadále, tak se snažit co nejvíce omezit možné kontakty se stalkerem a pokud k nim přeci jenom dojde, tak se agresivně bránit. Autoři také uvádí, že dle provedených výzkumů nejsou soudní zákazy styku příliš efektivní, neboť dochází k jejich opakovanému porušování ze strany stalkerů.³⁴⁸

³⁴⁷ Boon, J.C.W. and Sheridan, L. (2001). *Stalker typologies: A law enforcement perspective*, s. 15 až 20.

³⁴⁸ SPITZBERG B.H., CUPACH W.R. *Aggression and Violent Behavior* 8 (2003) s. 365.

Státní zdravotnický ústav a Policie ČR uvádí, že je třeba, aby oběť dala stalkerovi jasně najevo, že nestojí o jeho zájem, přerušila veškeré kontakty s pronásledovatelem, nereagovala na jeho vzkazy a telefonáty, informovala své okolí, aby se oběť mimo domov pohybovala, pokud to je možné v doprovodu jiné osoby, nosila vždy u sebe mobilní telefon pro případ přivolání pomoci a aby si schovávala důkazy pronásledování pro případné trestní stíhání. Dále je pak doporučováno, aby si oběť opatřila ochranné pomůcky (např. pepřový sprej), vyhýbala se místům možného setkání, změnila své návyky (změna telefonního čísla, změna místa nákupů nebo místa trávení volného času) a aby kontaktovala poradenská centra (např. Bílý kruh bezpečí) a případně i Policii. Jako preventivní opatření pak doporučují obezřetně uvádět a zveřejňovat své osobní údaje (telefon, adresu).³⁴⁹

Bílý kruh bezpečí pak obětem pronásledování nad to doporučuje, aby nepodceňovaly situaci, aby si vytvořily přiměřený bezpečnostní plán nejen pro sebe, ale i pro své děti a aby v bezpečnostních opatřeních vytrvaly tak dlouho, dokud pronásledování neskončí.³⁵⁰

6. Vyhrůžování

V případě nebezpečného vyhrůžování a výhrůžek obecně je třeba, aby byly posuzovány v kontextu, v jakém byly proneseny. Některé výhrůžky tak lze chápat jako projev emocí (například během sportovního utkání) anebo jako nevhodný humor. Z pohledu trestního práva a kriminologie jsou pak zásadní pouze ty výhrůžky, které jsou způsobilé vyvolat v adresátovi strach o svůj život a zdraví nebo o život a zdraví druhých.³⁵¹ Výhrůžky jako samostatná část násilné kriminality není zas tak častým objektem studií, kdy ve většině případů jsou primárním předmětem výzkumů jiné trestné činy (stalking, násilí na pracovišti apod.).

Mullen a Warrenová v roce 2008 publikovali studii, jejímž cílem bylo zhodnocení rizika vzniku násilí ve spojení s výhrůžkou násilí. Jako vzorek autoři využili celkem 613 dospělých pachatelů, kteří byli mezi lety 1993 a 1994 v Austrálii uznáni vinnými z vyhrůžování smrtí. Pro 60,2 % z nich bylo toto odsouzení pouze malou součástí jejich kriminální kariéry. V 39,8 % případů se jednalo o nejzávažnější trestný čin těchto pachatelů a u 13,1 % se jednalo

³⁴⁹ Stalking. *Ministerstvo zdravotnictví ČR: Státní zdravotní ústav* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/260-stalking>; a *Prevence - Stalking. Policie ČR* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prevence-stalking.aspx>.

³⁵⁰ Nebezpečné pronásledování. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/?_gl=1*1aq25cs*_ga*MTc2NDI3NTYxOC4xNjE2MzUwMjIw*_up*MQ.

³⁵¹ MULLEN, P. E., WARREN, L. J., OGLOFF, J. R. P. *A clinical study of those who utter threats to kill*, s. 141.

o jediný trestný čin. Muži tvořili přes 92 % těchto pachatelů a jejich průměrný věk byl kolem 31 let. Kolem 38 % těchto výhrůžek bylo namířeno proti členům rodiny nebo partnerům, přibližně 36 % bylo namířeno proti známým nebo spolupracovníkům, 6 % bylo namířeno proti zcela cizím osobám a pouze 0,2 % bylo namířeno proti veřejně známým osobám. Drtivá většina výhrůžek pak byla učiněna osobně a slovně (87,2 %). U více než 41 % pachatelů bylo zjištěno, že před vyhrožováním přišlo do kontaktu s veřejnými službami týkajícími se duševního zdraví, kdy ve většině případů šlo primárně o zneužívání návykových látek. Celkem 64,3 % pachatelů pak bylo buď odsouzeno za trestný čin spojený s návykovými látkami anebo jim byla diagnostikována závislost na návykových látkách. Byla také zjištěna vyšší míra výskytu poruch osobnosti (zejména schizofrenie) než v běžné populaci. U pachatelů byla také zjištěna poměrně vysoká míra recidivy, téměř 54 % následně spáchalo další trestný čin a přes 44 % spáchalo násilný trestný čin, kdy bylo zaznamenáno v této skupině následných 19 vražd (3 %). Zvýšená recidiva byla zjištěna zejména u té skupiny pachatelů, která již měla nějaký kontakt s veřejnými službami týkajícími se duševního zdraví (ať již šlo o poruchu osobnosti nebo o zneužívání návykových látek). Dle autorů kombinace některé poruchy osobnosti, mladšího věku u prvního odsouzení a zneužívání návykových látek předpovídá větší riziko budoucího násilného chování. U zkoumaných pachatelů bylo také zvýšené riziko předčasného úmrtí, a to ať již spojené s užíváním návykových látek, sebevražd nebo vražd.³⁵² K velmi obdobným výsledkům pak tito autoři došli i ve své studii z roku 2013.³⁵³

Na tuto studii pak tito autoři navázali v roce 2011 další klinickou studií osob, které vyhrožovaly smrtí. Podkladem pro tuto studii bylo 152 osob, které se staly adresáty těchto výhrůžek. Ze studie pak vyplynulo, že u všech osob vzbudila výhrůžka strach z budoucího násilí. U větší části obětí došlo k opakovaným výhrůžkám smrtí, kdy ojedinělá výhrůžka smrtí byla zjištěna u 25 % obětí. V 39,6 % těchto případů následovalo trestní stíhání pachatelů. Ve 29,2 % případů byly výhrůžky mířeny na bývalého partnera pachatele a ve 38,9 % případů byly výhrůžky učiněny v kontextu konfliktu v práci, v rodině nebo mezi přáteli. Polovina výhrůžek (51,4 %) byla učiněna osobně. Většina pachatelů (65,3 %) již byla v minulosti odsouzena na nějaký trestný čin, přičemž 29,2 % pachatelů byla v minulosti odsouzena za násilný trestný čin. Celkem 41,7 % pachatelů spáchalo v souvislosti se svou výhrůžkou trestný čin, kdy 22,9 % pachatelů spáchalo násilný trestný čin. Většina z nich však nezpůsobila vážnou újmu na zdraví.

³⁵² MULLEN, P. E., WARREN, L. J., OGLOFF, J. R. P., THOMAS, S. *Threats to kill: A follow-up study*, s. 601 až 604.

³⁵³ MULLEN, P. E., WARREN, L. J., OGLOFF, J. R. P. *The psychological basis of threatening behaviour*, s. 335,336 a 339.

Většina z těchto souvisejících trestných činů byla namířena přímo proti adresátovy výhrůžky, nicméně téměř 40 % těchto násilných trestných činů bylo namířeno proti jiné osobě. Autoři pak označili několik faktorů, které přispěly ke zvýšenému riziku násilného chování – zneužívání návykových látek, předchozí násilné chování, nižší vzdělání a neléčené duševní poruchy. U pachatelů bylo také zjištěno, že většina z nich má návyk k násilnému chování. Více než polovina pachatelů již v minulosti užila výhrůžky smrtí, a proto zde autoři upozorňují na vysoké riziko recidivy a riziko stupňování násilné činnosti pachatelů. Autoři nicméně upozorňují na problémy jejich studie, a to zejména zda lze odůvodněně zobecňovat závěry této klinické studie.³⁵⁴

Warrenová na konferenci Association Of European Threat Assessment Professionals³⁵⁵ ve Stockholmu v roce 2014 navrhla možné dělení pachatelů výhrůžek do pěti skupin – křiklouni (*screamers*), osoby snažící se vzbudit šok (*shockers*), obránci (*schielders*), intrikáni (*schemers*) a osoby snažící se upozornit (*signalers*). Křiklouni (*screamers*) jsou nejčastějším druhem a výhrůžky u nich představují vyjádření emocí, resp. k ulevení si od emocí. Obvykle jsou výhrůžky učiněny v takovém kontextu, kdy jejich adresát nepředpokládá, že jsou míněny vážně. Zřídka tyto výhrůžky způsobí strach nebo úzkost. Osoby snažící se vzbudit šok (*shockers*) naopak činí výhrůžky s cílem vzbudit v adresátovi strach, úzkost a šokovat ho. Pachatel má však v úmyslu pouze adresáta vyděsit, a nikoliv svou výhrůžku skutečně vykonat. Výhrůžka je užita pouze jako nástroj k vyvolání emocionální reakce. Obránci (*schielders*) užívají výhrůžek jako jednu z forem obranného mechanismu, kdy většinou sami mají z adresáta strach. Tito pachatelé také bývají paranoidní a velmi podezřívaví. Intrikáni (*schemers*) užívají výhrůžky jako nástroj manipulace, aby dosáhli toho, že adresát splní jejich požadavky. Většinou jsou spojeny s vydíráním, tj. že k újmě dojde, pokud oběť nesplní požadavky pachatele. V této kategorii již je větší pravděpodobnost, že dojde ke skutečné újmě. U osob snažících se upozornit (*signalers*) jsou výhrůžky varováním, kdy tyto pachatelé mají pocit, že vykonat svou výhrůžku je jejich poslední zbývající možnost, aby dosáhli svého zamýšleného cíle. Často výhrůžka zahrnuje pocit zoufalství na straně pachatele. Znovu i v tomto případě výsledek, zda bude výhrůžka naplněna, závisí na chování adresáta, tj. zda adresát splní stanovené požadavky.³⁵⁶

³⁵⁴ MULLEN, P. E., WARREN, L. J., OGLOFF, J. R. P. *A clinical study of those who utter threats to kill*, s.145 až 153.

³⁵⁵ Association Of European Threat Assessment Professionals je nezisková organizace zaměřená na podporu výzkumu v oblasti hodnocení a zvládání hrozeb a výhrůžek a školení a výuky odborníků ohledně tohoto tématu.

³⁵⁶ WARREN, L. J. *A typology of threatening to harm*.

Závěr

Na základě shora uvedeného lze shrnout, že trestný čin nebezpečné vyhrožování, jako subsidiární trestný čin k závažnějším trestným činům (vydírání, loupež nebo násilné trestné činy), je definován natolik obecně, že pod něj lze podřadit nejen výhrůžky při fyzickém kontaktu mezi pachatelem a poškozeným, ale také i výhrůžky činěné prostřednictvím internetu a sociálních sítí. Objektivní stránka výhrůžky může zahrnovat nespočet různých způsobů provedení takových výhrůžek. Souhlasím také s tím, že je třeba, aby předmětem výhrůžky byla ta nejzávažnější újma, tj. smrt, těžké ublížení na zdraví nebo jiná těžká újma (např. výhrůžka smrti rodinných příslušníků), kdy dle mého názoru s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe je možné výhrůžky méně závažnou újmu řešit v rovině správního, popř. občanského, práva. Stejně tak potencionální trest za spáchání tohoto trestného činu je přiměřený a systematicky navazuje na tresty stanovené pro věcně blízké trestné činy (vydírání, ublížení na zdraví apod.). Obdobně pak i případné sankce, které lze za spáchání tohoto trestného činu uložit, resp. možnost užití odklonů od „klasického“ trestního řízení, umožňují orgánům činným v trestním řízení dostatečný prostor a flexibilitu, aby efektivně postihly pachatele a naplnily tím účel trestního práva.

K definici trestného činu nebezpečné pronásledování shodně jako u trestného činu nebezpečné vyhrožování nemám žádných výhrad, kdy je znovu definována dostatečně obecně, aby pokryla prakticky veškeré myslitelné způsoby pronásledování včetně cyberstalkingu. Souhlasím také s tím, že není třeba dosáhnout takové intenzity, aby oběť pocítovala strach přímo o svůj život, kdy tato intenzita je z pohledu nebezpečnosti a společenské škodlivosti nahrazena dlouhodobostí jednání pachatele.

V čem však spatřuji jistou nesystematičnost a prostor pro zlepšení současné právní úpravy do budoucna, je výměra trestu u tohoto trestného činu. Jak je shora rozebráno, některé případy pronásledování mohou mít velmi citelné dopady na oběť, a to hned ve dvou rovinách. Jednak velmi závažným způsobem mohou zasáhnout do osobní svobody oběti, kdy oběť je nucena velice často učinit celou řadu výrazných změn ve svém životě jako například změnit zaměstnání nebo bydliště. Druhá rovina pak spočívá v tom, že závažnější případy pronásledování mohou mít velice závažné dopady na psychiku oběti, kdy jsou tyto psychické dopady často srovnávány s oběťmi závažné mravnostní kriminality a nejrůznější studie opakovaně prokazují, že tyto psychické dopady mají velmi často intenzitu srovnatelnou s duševním onemocněním. Pro úplnost je také třeba uvést sociální dopady, kdy se v důsledku pronásledování může oběť odcizit své rodině a svému nejbližšímu okolí.

Pokud porovnáme trestní sazbu u trestného činu nebezpečné pronásledování, kde může dojít k citelným zásahům do osobní svobody oběti, a trestného činu nebezpečné vyhrožování, kde k závažnějším zásahům do osobní svobody oběti prakticky nedochází, mám za to, že společenská škodlivost a závažnost nebezpečného pronásledování v podobě zásahu do osobní svobody oběti není vůbec v sazbě trestu promítnuta. Mám za to, že právě ochraně svobody jednotlivce, jako jedné z vedoucích hodnot demokratických právních států, by měla být dána priorita.

Trest za nebezpečné pronásledování, které v závažných případech citelným způsobem zasáhne do svobody oběti a způsobí jí závažné psychické útrapy, může být uložen do výše jednoho roku odnětí svobody (pokud tedy obětí není dítě nebo těhotná žena, nebo pokud neužívá pachatel zbraň nebo pokud pachatel nepronásleduje oběť spolu s nejméně dalšími dvěma osobami). Pokud srovnáme tento trest s věcně podobným trestným činem omezení svobody podle ust. § 171 odst. 1, odst. 3 písm.c) TrZ, který v sobě zahrnuje také způsobení psychických útrap, za který lze uložit trest od dvou do osmi let odnětí svobody, jeví se mi tento rozdíl jako nedůvodný a nesystematický. Domnívám se, že závažnost jednání pachatele a citelnost následků pro oběť je v tomto případě minimálně srovnatelná. Intenzita zásahu do osobní svobody, která je dána u trestného činu omezení osobní svobody, je sice vyšší než u trestného činu nebezpečného pronásledování, ale je krátkodobá. Naproti tomu intenzita zásahu do osobní svobody u trestného činu nebezpečné pronásledování je sice poměrně nižší, ale dle mého názoru je nahrazena právě dlouhodobostí a systematičností jednání pachatele. Dle mého názoru nelze s jistotou říci, že jednání pachatele trestného činu nebezpečné pronásledování vždy zároveň naplní také znaky jiného trestného činu, za který trestní zákoník stanoví přísnější trest (omezení osobní svobody, násilné trestné činy) a pachatele tak bude možné vždy přísněji potrestat.

Nicméně jsem si ale vědom, že trestný čin nebezpečné pronásledování v sobě zahrnuje opravdu velkou škálu možných jednání pachatele, a tedy i velkou škálu potencionální společenské škodlivosti a nebezpečnosti. U některých jednáních nemusí vůbec dojít k psychickým útrapám v podobě strachu o své zdraví nebo o zdraví své rodiny, nebo k zásadním omezením v osobní svobodě jednotlivce. Proto nevidím vhodný způsob řešení této otázky prostřednictvím navýšení trestní sazby u základní skutkové podstaty. Možné řešení této nesystematičnosti bych spatřoval spíše ve vytvoření nových dvou kvalifikovaných skutkových podstat, za které by bylo možné uložit přísnější tresty. První z nich by pak mířila na situace, kdy je oběť nucena provést zásadnější životní změny (změna bydliště, zaměstnání, míst, kde pravidelně tráví volný čas apod.) – „*omezí-li výrazným způsobem takovým činem poškozeného*

v obvyklém způsobu života“. Druhá z nich by pak postihovala situace, kdy obzvlášť závažné případy pronásledování prokazatelně způsobí závažnou psychickou újmu na straně oběti - *„způsobí-li takovým činem fyzické nebo psychické útrapy.“* V tomto kontextu je také vhodné zdůraznit, že na rozdíl od omezení osobní svobody je u trestného činu nebezpečné pronásledování vyžadován znak dlouhodobosti, který dle mého názoru výrazně přispívá k nebezpečnosti a závažnosti tohoto trestného činu. Domnívám se, že tyto dvě kvalifikované skutkové podstaty by umožnily lépe postihnout ty závažnější případy nebezpečného pronásledování, které mají zásadní vliv nejen na další život oběti a jejího okolí. Mám za to, že v případě této změny, by přísnost trestu byla více systematická, a to zejména v porovnání s věcně podobným trestným činem omezení osobní svobody.

Seznam použitých zkratek

Listina	usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
PHA	the Protection from Harassment Act 1997.
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
tr. zák.	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- BEDNÁŘ, Jaroslav. *Stalking – nebezpečné pronásledování*. Právní rozhledy. 2014 (20).
- BOUKALOVÁ, Hedvika a Ilona GILLERNOVÁ. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4461-5.
- BRUCKNEROVÁ, Eva a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-848-2.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.
- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.
- DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.
- FENYK, Jaroslav a kol. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-965-7.
- GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
- JEMELKA, Luboš. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: Zákon o některých přestupcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-666-1.
- KRATOCHVÍL, Vladimír. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-042-3.
- LEGS. *Změna podmínek pro ukládání peněžitých trestů*. Právní rozhledy. 2019(12).
- MARK, Thomas. *Criminal Law*. Hall and Stott Publishing, Second edition. 2020. ISBN 9781916243132.
- MULLEN, P. E., PATHÉ, M. and PURCELL, R. *Stalkers and their Victims*. Cambridge: Cambridge University Press 2009. ISBN 978-0-521-73241-3.
- NETÍK, K. *Kriminální agresor*. Bulletin stud. a výzk. oddělení, č. 1. Praha: SNV ČR, 1991.
- PROUZA, Daniel. *Trestní zákoník s judikaturou*. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice zákonů s judikaturou. ISBN 978-80-7400-187-1.
- SMITH, HOGAN, ORMEROD. *Essentials of criminal law*. Oxford: Oxford University Press, Second edition. 2017. ISBN 9780198788683.
- SÝKORA, Michal. *Trestní postih cyberstalkingu*. *Acta Universitatis Carolinae*. 4/2012, s. 95–104.
- ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GŘIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-592-3.

- ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9.
- ŠČERBA, Filip. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. 2009(2), s. 33.
- TIBITANZLOVÁ, Alena. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3.
- VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-457-5.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- BOON, J.C.W., SHERIDAN, L. (2001). *Stalker typologies: A law enforcement perspective*. *Journal of Threat Assessment*, 1, 75-97. [online]. [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/227990165_Stalker_Typologies_Implications_for_Law_Enforcement.
- MULLEN, P. E., WARREN, L. J., OGLOFF, J. R. P. *A clinical study of those who utter threats to kill*. *Behavioral Sciences & the Law* 29(2):141-54. [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/50273127_A_Clinical_Study_of_Those_Who_Utter_Threats_to_Kill.
- MULLEN, P. E., WARREN, L. J., OGLOFF, J. R. P., THOMAS, S. *Threats to kill: A follow-up study*. *Psychological Medicine* (2008), 38, 599–605. [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/5922015_Threats_to_kill_A_follow-up_study.
- MULLEN, P. E., WARREN, L. J., OGLOFF, J. R. P. *The psychological basis of threatening behaviour*. *Psychiatry, Psychology and Law*, 2013, Vol. 20, No. 3, 329–343. [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/239795128_The_Psychological_Basis_of_Threatening_Behaviour.
- Nebezpečné pronásledování. *Bílý kruh bezpečí* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne->

pronasledovani/?_gl=1*1aq25cs*_ga*MTc2NDI3NTYxOC4xNjE2MzUwMjIw*_up*MQ.

- Nejvyšší státní zastupitelství. *Odklony (alternativní způsoby trestního procesu)*. [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-osz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/odklony/#:~:text=Odklony%20v%20trestn%C3%ADm%20%C5%99%C3%ADzen%C3%AD%20rozum%C3%ADme,jako%20ve%20standardn%C3%ADm%20trestn%C3%ADm%20%C5%99%C3%ADzen%C3%AD>.
- Prevence – Stalking. *Policie ČR* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prevence-stalking.aspx>.
- SHERIDAN, LORRAINE P., ERIC BLAAUW, and GRAHAM M. DAVIES. "STALKING: Knowns and Unknowns." *Trauma, Violence & Abuse* 4, no. 2 (2003): 148-62. [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26638062>.
- SPITZBERG B.H., CUPACH W.R. *Aggression and Violent Behavior* 8 (2003) 345–375. [online]. [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/222675696_What_mad_pursuit_Obsessive_relational_intrusion_and_stalking_related_phenomena.
- Stalking. *Ministerstvo zdravotnictví ČR: Státní zdravotní ústav* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/260-stalking>.
- THE CROWN PROSECUTION SERVICE. *Stalking and Harassment* [online]. 2018 [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/stalking-and-harassment>.
- THE HOME OFFICE. *Home Office circular 018/2012* [online]. 2018 [cit. 2021-5-17]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/a-change-to-the-protection-from-harassment-act-1997-introduction-of-two-new-specific-offences-of-stalking>.
- WARREN, L. J. *A typology of threatening to harm*. [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/311516313_A_typology_of_threatening_to_harm.

3. Seznam použitých právních předpisů

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).
- The Offences Against the Person Act 1861.
- The Protection from Harassment Act 1997.
- The Public Order Act 1986.
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky ze dne 23.12.1991 č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

4. Seznam použité judikatury

- Plavelil v Director of Public Prosecutions [2014] EWHC 736 (Admin).
- R v Brady (2006) EWCA Crim 2413.
- R v Constanza (1997) Crim LR 576.
- R v Dume (1986), The Times, 16 October.
- R v Ireland [1997] 3 WLR 534.
- R v Venna (1976) QB 421.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.3.1963, sp. zn. 8 Tz 20/64 (R 32/1964 tr.).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22.9.1966, sp. zn. 9 Tz 41/66 (R 8/1967 tr.).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12.7.1971, sp. zn. 6 Tz 21/71 (R 29/1972 tr.).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.8.1972, sp. zn. 5 To 18/72 (R 31/1973 tr.).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.5.1976, sp. zn. 4 To 13/76 (R 53/1976 tr.).
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10.11.1982, sp. zn. 1 Tz 27/82 (R 25/1983 tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17.2.1965, sp. zn. 8 Tz 1/65 (R 37/1965 tr.).

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 21.2.1968, sp. zn. 8 Tz 10/68 (R 25/1968 tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21.10.1976, sp. zn. 2 To 5/76 (R 38/1977 tr.)
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17.2.1977, sp. zn. 2 Tzf 2/76 (R 21/1977 tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z dne 6.4.1979, sp. zn. 1 Tz 11/79 (R 5/1980 tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.7.1985, sp. zn. 11 To 51/85 (R 45/1986 tr.).
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.9.1993, sp. zn. 7 To 27/93 (R 51/1994 tr.).
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.12.1993, sp. zn. 5 Tz 89/93 (R 13/1994 tr.).
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28.1.1998, sp. zn. 10 To 143/97 (R 19/1999 tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.11.2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003 (NS 1/2004).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.1.2005, sp. zn. 11 Tdo 1235/2004 (R 43/2005 tr.).
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2014, č. j. 8 Tdo 1415/2013-176 (NS 4172/2014).
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26.11.1975, č.j.Tpjf 75/75 (R 1/1976 tr.).
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.12.2001, sp. zn. Tpjn 303/2001 (R 15/2002 tr.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.5.2006, sp. zn. 5 Tdo 523/2006 (R 26/2007 tr.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2006, sp. zn. 8 Tdo 1553/2006 (R 53/2007 tr.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2011, sp. zn. 8 Tdo 1032/2011 (NS 80/2011).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2004, sp. zn. 5 Tdo 985/2004 (R 25/2005 tr.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.4.2010, sp. zn. 8 Tdo 237/2010 (R 22/2011 tr.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011 (NS 79/2011).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.9.2012, č.j. 5 Tdo 859/2012-19 (NS 5206/2012).
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012 (R 59/2013 tr.).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.10.2014, sp. zn. 3 Tdo 1360/2014 (NS 5981/2014).

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2014, č.j. 8 Tdo 1084/2014-66 (NS 6415/2014).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.2.2017, č.j. 3 Tdo 1625/2016-41 (NS 1045/2017).
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.7.2018, č.j. 4 Tdo 777/2018-26 (NS 4520/2018).
- Zpráva trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17.3.1987, č.j. Tpjf 46/86 (R 35/1987 tr.).

5. Seznam ostatních zdrojů

- Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Vládní návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (částka 30 ze dne 30.6.1965) včetně důvodové zprávy.

Trestné činy nebezpečné pronásledování a nebezpečné vyhrožování

Abstrakt

Cílem této práce je analýza trestných činů nebezpečné pronásledování a nebezpečné vyhrožování, přičemž je kladen důraz zejména na trestněprávní pohled. Pro potřeby analýzy sankcionování zkoumaných trestných činů a s tím spojenou otázkou jejich závažnosti a společenské škodlivosti se část této práce zabývá i pohledem kriminologickým. Na základě této analýzy pak je posuzováno, zda současná právní úprava je dostatečná pro to, aby byla schopna efektivně postihnout pachatele zkoumaných trestných činů.

Obsah této práce je rozdělen do dvou hlavních částí, kdy první část je věnována trestněprávním aspektům zkoumaných trestných činů a druhá část je poté věnována aspektům kriminologickým. V první části jsou rozebrány otázky týkající se platné právní úpravy, kdy jsou podrobně rozebrány veškeré znaky jak základních, tak i kvalifikovaných skutkových podstat. V práci je rozebrána také otázka zařazení těchto zkoumaných trestných činů do systematiky trestního zákoníku a možné alternativy. Podrobně je pak rozebrána také otázka sankcionování pachatelů těchto trestných činů, kdy jsou rozebrány nejen tresty a ochranná opatření, ale jsou také posuzovány hmotněprávní a procesněprávní alternativy k trestům. Závěr první části se zabývá porovnáním právní úpravy zkoumaných trestných činů v českém právním řádu a právním řádu platném na území Anglie a Walesu. Kriminologická část se podrobně zabývá nejen osobou pachatelů těchto trestných činů, ale také osobou obětí, kdy je důraz kladen na posouzení závažnosti následků těchto trestných činů.

Výsledky analýzy jsou prezentovány v závěru této práce. Součástí závěru jsou pak i návrhy změn právní úpravy *de lege ferenda*. Tyto změny jsou navrhovány v případě trestného činu nebezpečné pronásledování, a to v podobě přidání dvou kvalifikovaných skutkových podstat. Tato varianta je pak zvolena z důvodu, že trestný čin nebezpečné pronásledování v sobě zahrnuje celou řadu možných jednání v různé míře závažnosti, kdy není možné obecně zpřísnit hrozící trestní sankci. Zároveň z provedené analýzy vyplynulo, že naopak v některých jednáních dochází k tak závažným zásahům do svobody jednotlivce, že s porovnáním s jinými trestnými činy proti svobodě se jeví mírná trestní sazba jako nesystematická a nepřiměřeně benevolentní.

Klíčová slova: nebezpečné, vyhrožování, pronásledování

Criminal offences dangerous pursuing and dangerous threatening

Abstract

This thesis aims to analyse especially the criminal law perspective of the crimes of dangerous pursuing and dangerous threatening. A criminological perspective is also included in the text. Therefore, sanctioning and connected issues as the seriousness of these crimes and their social harmfulness can be analysed. Based on this analysis, it is then assessed whether the current legislation is sufficient to be able to effectively prosecute the perpetrators of these crimes.

The content of this work is divided into two main parts, where the first part is devoted to the criminal law aspects and the second part is then devoted to the criminological aspects. The first part deals with issues related to the legislation, where all the features of these crimes are analysed in detail. The thesis also discusses the issue of the classification of these crimes in the system of the criminal code and possible alternatives. The issue of sanctioning the perpetrators of these crimes is also discussed in detail, where not only punishments and protective measures are analysed, but also substantive and procedural alternatives to punishments are assessed. The last chapter of the first part deals with a comparison of the legal regulation of these crimes in the Czech legal system and the legal system valid in the territory of England and Wales. The criminological part then deals in detail not only with the person of the perpetrators of these crimes but also with the person of the victims. Evaluation of the severity of the consequences of these crimes is especially emphasized in this part.

The results of the analysis are presented at the end of this thesis. The conclusion also includes proposals for changes in the legislation. These changes are proposed in the case of the crime of dangerous pursuing, in the form of the addition of actus reus. This option is chosen because the crime of dangerous pursuing includes many possible acts of varying severity, where it is not possible to generally tighten the imminent criminal sanction. At the same time the analysis showed that in some cases such acts are so serious to the freedom of the individual that, in comparison with other crimes against freedom, a sanction appears to be unsystematic and disproportionately benevolent.

Key words: dangerous, pursuing, threatening